

सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन

परीक्षण २०७४/७५

समष्टिगत प्रतिवेदन, २०७६

(A Report on Performance Audit of Community Secondary Schools, 2019)

नेपाल सरकार

शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

फोन नं र ०१-६६३२११६, ०१-६६३४३६२

फ्याक्स : ०१-६६३२११६

वेबसाइट: www.ero.gov.np

इमेल: eronepal@gmail.com

प्रकाशक : शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र, सानोठिमी, भक्तपुर
(Education Review Office, Sanothimi Bhaktapur)

Site: www.ero.gov.np, Email address: eronepal@gmail.com

© प्रकाशकमा

प्राक्कथन

राष्ट्रको शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धिको अभियानलाई मूर्त रूप दिन यसलाई कार्य रूपमा उतार्ने निकायहरूको कार्य सम्पादन परीक्षण गर्ने कार्य एक चुनौतीपूर्ण, जटिल र निरन्तर प्रक्रिया हो । शिक्षाको क्षेत्रमा काम गर्ने निकायहरूको उपलब्धिलाई सुधार गर्नका लागि तत् तत् निकायहरूले आफ्नो कार्य सम्पादन स्तर कस्तो रहेको छ, सो बारे जानकार भई आगामी गन्तव्यको खोजी गर्न आवश्यक छ । यस कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनका लागि नेपाल सरकारले वि.सं. २०६६ मा शिक्षा मन्त्रालयअन्तर्गत शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रको अस्थायी संरचना स्वीकृत गरी कार्य आरम्भ गरिएकोमा शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयअन्तर्गतका निकायहरूको पुनर्संरचना हुने क्रममा वि.सं. २०७५ मा स्वीकृत दरबन्दीसहित स्थायी संरचनाको रूपमा शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रको पुनर्संरचना गरिएको छ ।

स्थापना कालबाट नै यस केन्द्रले विद्यार्थी सिकाइ उपलब्धिको वास्तविक अवस्थाको पहिचान तथा शैक्षिक निकायहरूको कार्य सम्पादन परीक्षण गर्ने जस्ता क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ । यसका लागि केन्द्रले प्रचलित ऐन, नियम, विधि र प्रक्रियाअनुसार खुला प्रतिस्पर्धाको आधारमा योग्यतम व्यक्ति, संस्था वा कम्पनीहरूमार्फत विशिष्ट तथा स्तरीय शैक्षिक सूचकहरूको प्रयोग गरी सम्बन्धित निकाय तथा विद्यालयहरूको कार्य सम्पादन परीक्षण तथा उपलब्धि परीक्षण गर्ने गराउने गरेको छ । शिक्षा क्षेत्रको अनुभव भएका शिक्षक/कर्मचारी/विज्ञ/विशेषज्ञ तथा सरोकारवालाहरूबाट सुझाव सङ्कलन गर्ने र सोको आधारमा आवश्यक परिमार्जन गरी सूचकहरूको विकास र परिमार्जन गरिन्छ । यसरी विकास गरिएका सूचकका आधारमा सम्बन्धित परीक्षक निर्धारित कार्य क्षेत्रमा खटिई बहुस्रोतयुक्त प्रमाणका आधारमा कार्यसम्पादनस्तरको परीक्षण हुने गरेको छ । प्रस्तुत प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष २०७४/२०७५ मा भएको २४ जिल्लाका १९६७ र नमुना विद्यालयका लागि छनौट भएका ५ जिल्लाका ३२ ओटा विद्यालयहरू गरी १९९९ सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूको कार्य सम्पादन परीक्षणमा प्राप्त सूचना तथा तथ्याङ्कका आधारमा तयार गरिएको छ ।

यो प्रतिवेदनमा सम्बन्धित जिल्लाका विद्यालयहरूको कार्य सम्पादनस्तरको सूचकगत औसत अवस्था प्रस्तुत गरिएकाले जिल्ला भित्रका प्रत्येक विद्यालयहरूको कार्य सम्पादन स्तरको अवस्था झल्काउन सकिएको छैन । तथापि ती सूचकहरूले देखाएको प्रवृत्तिको प्रस्तुतिबाट जिल्ला र सम्बन्धित स्थानीय तहलाई विद्यालयहरूको समग्र कार्य सम्पादन स्तरको बारेमा अनुमान गर्न सहज भई शैक्षिक क्षेत्रको सुधार र अरू प्रगतिका लागि दूरदृष्टि तय गरी अगामी योजना निर्माण गर्दा कुन कुन पक्षहरूमा बढी केन्द्रित हुनु पर्ला भनी दिशा निर्देश गर्न सक्नेछ भन्ने आशा गरिएको छ ।

अन्तमा, यस परीक्षणमा सहभागी हुने विद्यालय तथा अभिभावकहरूलगायत कार्य क्षेत्रमा नै खटेर यथार्थ सूचना ल्याउन, सूचनाको सही विश्लेषण गर्न र प्रतिवेदनलाई यो रूपमा ल्याउन विभिन्न क्षेत्रबाट योगदान पुऱ्याउनु हुने सम्पूर्ण महानुभाव प्रति आभार र धन्यवाद प्रकट गर्दछु । आगामी दिनमा परीक्षण प्रक्रिया र प्रतिवेदनमा सुधारका लागि सिर्जनात्मक पृष्ठपोषण प्राप्त हुने अपेक्षासमेत राखिएको छ ।

टेकनारायण पाण्डे

महानिर्देशक

शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र

विषयसूची

खण्ड १ : परिचय.....	१
खण्ड २ : विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण नतिजाको तुलनात्मक विश्लेषण	१७
खण्ड ३ : शिक्षा विभागबाट नमुना विद्यालय विकासका लागि छनौट गरिएका कार्यसम्पादन परीक्षण नतिजाको तुलनात्मक विश्लेषण	४८
खण्ड ४ : कार्यसम्पादनको सामान्य प्रवृत्ति.....	६१
खण्ड ५ : कार्यसम्पादन परीक्षण नतिजाको उपयोगिता र प्रयोग	६७
खण्ड ६ : समग्र सिफारिस र सुझावहरू	७१
सन्दर्भसूची	७५

तलिकाहरू

तालिका १	: आ.व. २०७४/०७५ सम्ममा कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका विद्यालय/निकायहरूको सङ्ख्या	२
तालिका २	: आ. व. २०७४/०७५ मा कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका जिल्लागत सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूको सङ्ख्या	३
तालिका ३	: कार्यसम्पादन परीक्षणका क्षेत्र तथा उपक्षेत्रको विवरण	७
तालिका ४	: विद्यालय कार्यसम्पादनका सूचकहरू	८
तालिका ५	: विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणका लागि क्षेत्र/उपक्षेत्रगत स्तर निर्धारणका आधार ...	१०
तालिका ६	: सेवा प्रदान गरिएका विद्यार्थी सङ्ख्याका आधारमा विद्यालयको स्तर निर्धारण गर्ने आधार	१२
तालिका ७	: परीक्षणका विभिन्न क्षेत्रमा विद्यालयले प्राप्त गर्ने अङ्क गणना गर्ने तरिका	१३
तालिका ८	: विद्यालयको समग्र स्तर निर्धारण गर्ने आधार	१३
तालिका ९	: समग्र कार्यसम्पादन स्तरका आधारमा जिल्लागत विद्यालय सङ्ख्या	१८
	तालिका ९.१: नमुना विद्यालयको अवस्था	१९
तालिका १०	: जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्कका आधारमा जिल्लाहरूको समग्र अवस्था	१९
तालिका ११	: लगानी क्षेत्रको औसत जिल्लागत प्राप्ताङ्क विवरण	२१
तालिका १२	: लगानी क्षेत्रमा औसत प्राप्ताङ्कका आधारमा जिल्लागत विद्यालय सङ्ख्या	२२
तालिका १३	: भौतिक संरचना उपक्षेत्रमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण	२३
तालिका १४	: शिक्षक उपक्षेत्रको जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क	२५
तालिका १५	: समुदायको सहभागिता र लगानीमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क	२६
तालिका १६	: प्रक्रिया क्षेत्रमा जिल्लागत विद्यालयको औसत प्राप्ताङ्क	२८
तालिका १७	: प्रक्रिया क्षेत्रमा औसत प्राप्ताङ्कका आधारमा जिल्लागत विद्यालय सङ्ख्या	२९
तालिका १८	: कक्षा शिक्षणमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण	३०
तालिका १९	: विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण	३२
तालिका २०	: शिक्षक पेसागत विकासमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण	३३
तालिका २१	: नेतृत्व र व्यवस्थापनमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क	३४
तालिका २२	: सह र अतिरिक्त क्रियाकलापको जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण	३६
तालिका २३	: उपलब्धि क्षेत्रको जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण	३७
तालिका २४	: उपलब्धि क्षेत्रमा औसत प्राप्ताङ्कका आधारमा जिल्लागत विद्यालय सङ्ख्या	३८
तालिका २५	: विद्यार्थी नियमितता, छाड्ने र दोहोर्‍याउने दरको आधारमा निर्धारित अङ्कको जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण	४०
तालिका २६	: विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण	४१

तालिका २७ :	सेवाग्राही सन्तुष्टिमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण.....	४३
तालिका २८ :	शिक्षकको पेसागत सन्तुष्टिमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण.....	४४
तालिका २९ :	सेवा प्रदान गरेका विद्यार्थी सङ्ख्याको आधारमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत .	४५
तालिका ३० :	सेवा प्रदान गरेका विद्यार्थी सङ्ख्यामा औसत प्राप्ताङ्कका आधारमा जिल्लागत विद्यालय सङ्ख्या	४७
तालिका ३१ :	समग्र कार्यसम्पादन स्तरका आधारमा जिल्लागत विद्यालय सङ्ख्या.....	४८
तालिका ३२ :	समग्र अवस्थाको आधारमा विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्क	४९
तालिका ३३ :	लगानी क्षेत्रको प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या	५१
तालिका ३४ :	विद्यालयको भौतिक संरचना उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या	५१
तालिका ३५ :	शिक्षक उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या.....	५२
तालिका ३६ :	समुदायको सहभागिता र लगानी उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या	५२
तालिका ३७ :	प्रक्रिया क्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या	५३
तालिका ३८ :	कक्षा शिक्षण उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या	५४
तालिका ३९ :	विद्यार्थी मूल्याङ्कन उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या.....	५४
तालिका ४० :	शिक्षकको पेसागत विकास उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या ..	५५
तालिका ४१ :	नेतृत्व र व्यवस्थापन उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या	५६
तालिका ४२ :	सह र अतिरिक्त क्रियाकलाप उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या	५६
तालिका ४३ :	उपलब्धि क्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या	५७
तालिका ४४ :	विद्यार्थी नियमितता, कक्षा दोहोर्‍याउने विद्यालय छाड्ने उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या.....	५८
तालिका ४५ :	सिकाइ उपलब्धि उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या	५८
तालिका ४६ :	सेवाग्राही सन्तुष्टि उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या.....	५९
तालिका ४७ :	शिक्षकको पेसागत विकास उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या ..	५९
तालिका ४८ :	विद्यालयको स्तरअनुसारको सङ्ख्यात्मक विवरण.....	६१
तालिका ४९ :	क्षेत्रगत आधारमा विभिन्न स्तरका विद्यालयको औसत प्राप्ताङ्क.....	६२
तालिका ५० :	लगानी क्षेत्रमा विद्यालयको स्तरअनुसार औसत प्राप्ताङ्क	६३
तालिका ५१ :	प्रक्रिया क्षेत्रमा विद्यालयको स्तरअनुसार औसत प्राप्ताङ्क	६४
तालिका ५२ :	उपलब्धि क्षेत्रमा विद्यालयको स्तरअनुसार औसत प्राप्ताङ्क	६५
तालिका ५३ :	सेवाग्राही विद्यार्थी सङ्ख्याको आधारमा विद्यालयको स्तरअनुसार औसत प्राप्ताङ्क ...	६६

खण्ड १ : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

शिक्षाको गुणस्तर सुधार र समता कायम गर्ने, शिक्षा प्रणालीको उत्तरदायित्वमा सुधार गर्ने तथा शिक्षा प्रणालीको सक्षमता र प्रभावकारिता वृद्धि गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याउने कार्यका लागि शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय मातहतका निकाय तथा विद्यालयहरूलाई प्रमाणमा आधारित पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने उद्देश्यका साथ शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र (Education Review Office) को स्थापना २०६६ सालमा भएको हो । स्थापनाकालदेखि अस्थायी दरबन्दीको व्यवस्था गरी अस्थायी संरचनाको रूपमा रहेको केन्द्र २०७५ सालदेखि स्वीकृत दरबन्दीसहित स्थायी संरचनाको रूपमा कायम भएको छ । परीक्षणको एउटा महत्त्वपूर्ण पक्षका रूपमा यस केन्द्रले आफ्नो नियमित कार्यक्रमअन्तर्गत शैक्षिक निकायहरू तथा विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण गर्ने गराउने गर्दछ । कार्यसम्पादन परीक्षणका लागि केन्द्रले सम्बन्धित क्षेत्रका विज्ञहरूको सहयोगमा निश्चित ढाँचा तथा साधन तयार गर्दछ । सो साधनको प्रयोग गरी शिक्षा क्षेत्रमा विशिष्ट प्रकृतिको ज्ञान, अनुभव र योग्यता भएका विज्ञहरूबाट कार्यसम्पादन कार्य अगाडि बढ्दछ । जिम्मेवारी दिइएका विज्ञहरूले सम्बन्धित निकायको स्थलगत भ्रमण गरी कार्यसम्पादनको क्रममा तयार गरिएका अभिलेखको अध्ययन, सरोकारवालासँगको छलफल, अन्तरक्रिया तथा कक्षा अवलोकनसमेत गरी त्यहाँको यथार्थ अवस्थाको लेखाजोखा गर्दछन् । तोकिएको परीक्षण साधन प्रयोग गरेर विभिन्न विधिबाट तथ्याङ्क तथा सूचना सङ्कलन गरी त्यसबाट प्राप्त भएको प्रमाणमा आधारित भई कार्यसम्पादनको स्तर निर्धारण गरिन्छ ।

शैक्षिक निकायहरूले प्रदान गर्ने निश्चित सेवा तथा कार्यहरू सेवाग्राही तथा सरोकारवालासम्म पुऱ्याउनका लागि भौतिक पूर्वाधार, मानव संसाधन र वित्तीय स्रोतको लगानीको प्रभावकारिता, मितव्ययिता, कार्यकुशलता र पारदर्शिताका सम्बन्धमा शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रबाट छनौट भएका संस्थामार्फत यो कार्यसम्पादन परीक्षण सम्पन्न गरिँदै आएको छ । यस प्रकारको बाह्य परीक्षण वा मूल्याङ्कनले शैक्षिक कार्यक्रम र संस्थाहरूको स्तर निर्धारण गर्दछ र त्यसैका आधारमा पृष्ठपोषणसम्बन्धी निर्णयहरू लिइन्छ ।

आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रले छनौट भएका परामर्शदाता संस्थाहरूमार्फत २०७३ सालको माध्यमिक शिक्षा परीक्षामा सहभागी भएका २४ जिल्लाका सबै १९६७ तथा पाँच जिल्लामा शिक्षा विभागले नमुना विद्यालय विकासका लागि छनौट गरेका ३२ समेत गरी जम्मा १९९९ सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण गरेको थियो । यो प्रतिवेदन त्यही कार्यको सारसङ्क्षेप हो ।

१.२ विगतको अभ्यास

शिक्षा क्षेत्रमा कार्यसम्पादन परीक्षणको अभ्यास नेपालका लागि नौलो नै हो । विगतमा शैक्षिक संस्थाहरूले के कसरी कार्यसम्पादन गरेका छन् भनेर केही छिटफुट अनुसन्धान र मूल्याङ्कन हुने गरे तापनि नेपालमा शैक्षिक निकाय र विद्यालयहरूको कार्यप्रभावकारिता, कार्यसक्षमता र सेवाप्रवाहको गुणस्तरीयताको लेखाजोखा गर्न

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

कार्यसम्पादन स्तरको परीक्षणको अवधारणालाई विद्यालय क्षेत्र सुधार योजना (सन् २००९) देखि मात्र व्यवस्थित रूपमा आत्मसात् गरी कार्यान्वयन गरिएको देखिन्छ। प्रचलित ऐन, नियम, निर्देशिका तथा नीतिद्वारा निर्धारित प्रत्येक सङ्गठनका कार्य विवरणका विशिष्टीकृत सूचकका आधारमा शिक्षा मन्त्रालयअन्तर्गतका निकाय तथा विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रबाट सन् २०१२ देखि गरिँदै आएको छ। कार्यसम्पादन परीक्षणका क्रममा प्रयोग गर्ने गरिएका परीक्षण साधनहरूलाई समसामयिक परिमार्जन गरी सन् २०१५ मा शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रले जिल्ला शिक्षा कार्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण साधन २०७२, स्रोतकेन्द्र कार्यसम्पादन परीक्षण साधन २०७२ र सामुदायिक विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण साधन २०७२ तयार गरेको थियो। सामुदायिक विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण साधन २०७२ मा उल्लेख भएअनुसार उच्च माध्यमिक विद्यालयका लागि १८६, माध्यमिक विद्यालयका लागि १८३ र निम्न माध्यमिक विद्यालय र प्राथमिक विद्यालयका लागि १६३ सूचक राखिएका थिए। उल्लिखित क्षेत्रअन्तर्गतका सूचकहरू सम्बन्धमा प्राप्त जानकारी र प्रमाणहरूका आधारमा अत्युत्तम, उत्तम, मध्यम र न्यून गरी चार स्तरमा परीक्षण गर्ने गरिएको थियो (शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र, २०७२)। यसैगरी साबिक क्षेत्रीय शिक्षा निर्देशनालय (क्षे.शि.नि.), शैक्षिक तालिम केन्द्र (शै.ता.के.) तथा विभिन्न केन्द्रीय निकायहरूका समेत परीक्षण साधन तयार गरी कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएको थियो। आर्थिक वर्ष २०७४/२०७५ मा जम्मा १९९९ विद्यालयहरूको कार्य सम्पादन परीक्षण गरिएको थियो।

शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रले विभिन्न शैक्षिक निकाय तथा विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण सुरु गरेपछि आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ सम्ममा कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका विद्यालय/निकायहरूको सङ्ख्यात्मक विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १ : आ.व. २०७४/०७५ सम्ममा कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका विद्यालय/निकायहरूको सङ्ख्या

आर्थिक वर्ष	विद्यालय	स्रोतकेन्द्र	जि.शि.का.	शै.ता.के.	क्षे.शि.नि.	केन्द्रीय निकाय
२०६८/०६९	३०	०	५	०	०	२
२०६९/०७०	४८	०	१०	०	०	०
२०७०/०७१	४२	८	८	०	०	०
२०७१/०७२	३३	११	१५	०	१	०
२०७२/०७३	२६	७	७	१	२	१
२०७३/०७४	४१३	७९	८	०	०	०
२०७४/०७५	१९९९	०	०	०	०	०
जम्मा	२५९१	१०५	५३	१	३	३

द्रष्टव्य: केन्द्रीय निकायहरूतर्फ आ.व. २०६८/६९ मा अनौपचारिक शिक्षा केन्द्र र पाठ्यक्रम विकास केन्द्र तथा आ.व. २०७२/७३ मा विद्यालय शिक्षक किताबखानाको कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएको थियो।

उल्लिखित निकायहरूको निर्धारित सङ्ख्यामा गरिएको कार्यसम्पादन परीक्षणका क्रममा अनुसन्धानका आधारभूत विधि, प्रक्रिया र पद्धतिको अवलम्बन गर्दै संस्थाहरूको स्थलगत अवलोकन तथा प्रत्यक्ष र परोक्ष रूपमा सरोकारवालासँग अन्तरक्रिया गरिएको थियो। परीक्षणका लागि पूर्व शिक्षा प्रशासक तथा विश्वविद्यालयमा कार्यरत विज्ञहरूको समूह बनाई परीक्षकका लागि सञ्चालित अभिमुखीकरणमा सहभागी भएपछि कार्यक्षेत्रमा पठाइएको थियो।

विगत वर्षहरूदेखि गरिँदै आएको कार्यसम्पादन परीक्षणलाई अझ व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रद्वारा २०७३ सालमा पहिलो पटक विद्यालय, जिल्ला शिक्षा कार्यालय र स्रोतकेन्द्रका लागि कार्यसम्पादन परीक्षण ढाँचा तयार गरी सोही ढाँचाका आधारमा परीक्षणका क्षेत्र, उपक्षेत्र र सूचकहरू तयार गरिएको थियो। आ. व. २०७३/०७४ मा सोही ढाँचाका आधारमा तयार गरिएका परीक्षण साधनहरू प्रयोग गरी ४९३ माध्यमिक विद्यालय, ७९ स्रोतकेन्द्र तथा ८ जिल्ला शिक्षा कार्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएको थियो। त्यसबाट प्राप्त पृष्ठपोषणसमेतका आधारमा परीक्षण ढाँचा तथा साधनहरूमा समसामयिक परिमार्जन गरी आ. व. २०७४/०७५ मा कार्यसम्पादन परीक्षण गरियो। आ. व. २०७४/०७५ मा प्रयोग गरिएका कार्यसम्पादन परीक्षण ढाँचा, परीक्षणका क्षेत्र, उपक्षेत्र र सूचकहरू खण्ड १.५ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

विगत वर्षहरूमा शिक्षा मन्त्रालयअन्तर्गतका विभिन्न निकायहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण गरिँदै आएकोमा आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा केन्द्रले सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण गरेको छ। यस कार्यमा जिल्लाका केही विद्यालयहरू लिएर नमुना परीक्षण जस्तो गर्नुको साटो कुनै जिल्ला छनौट गरेपछि उक्त जिल्लाका सबै सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण गर्ने रणनीति गत वर्षदेखि प्रयोग गरिएको छ। यसैअनुसार आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा केन्द्रमार्फत कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका विद्यालयहरूको जिल्लागत सङ्ख्यात्मक विवरण तालिका २ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २ : आ. व. २०७४/०७५ मा कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका जिल्लागत सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूको सङ्ख्या

सि. नं.	प्रदेश	जिल्ला	विद्यालय सङ्ख्या	कैफियत
१	१	पाँचथर	८०	२०७३ को माध्यमिक शिक्षा परीक्षामा सहभागी भएका १९६७ ओटा सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरू
२	१	भ्वापा	११२	
३	१	भोजपुर	६६	
४	१	धनकुटा	७३	
५	१	सङ्खुवासभा	६३	
६	२	सप्तरी	७५	
७	२	महोत्तरी	८३	

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

सि. नं.	प्रदेश	जिल्ला	विद्यालय सङ्ख्या	कैफियत	
८	३	चितवन	९३	साविक शिक्षा विभागबाट नमुना विद्यालय विकासका लागि छनौट भएका ३२ ओटा सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरू	
९	३	धादिङ	१२७		
१०	३	काठमाडौं	१६०		
११	३	दोलखा	८३		
१२	गण्डकी	लमजुङ	७९		
१३	गण्डकी	मनाङ	४		
१४	गण्डकी	पर्वत	७८		
१५	गण्डकी/५	नवलपरासी	१२६		
१६	५	पाल्पा	१११		
१७	५	अर्घाखाँची	७०		
१८	५/कर्णाली	रुकुम	८७		
१९	कर्णाली	सल्यान	७१		
२०	कर्णाली	डोल्पा	१५		
२१	५	बर्दिया	७३		
२२	सुदूरपश्चिम	बाजुरा	५७		
२३	सुदूरपश्चिम	बझाङ	७९		
२४	सुदूरपश्चिम	कञ्चनपुर	१०२		
२५	१	मोरङ	८		
२६	१	सुनसरी	५		
२७	२	धनुषा	६		
२८	२	सर्लाही	६		
२९	२	रौतहट	७		
जम्मा			१९९९		

१.३ कार्यसम्पादन परीक्षणको उद्देश्य

यस परीक्षणको मुख्य उद्देश्य शैक्षिक निकायहरूको कार्यसम्पादन परीक्षणमार्फत तुलनात्मक रूपमा असल र कमजोर पक्षको उजागर गरी सुधारको क्षेत्र पहिचान गर्नु हो । सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयको लगानी, प्रक्रिया र उपलब्धिका विभिन्न क्षेत्रहरूमा प्राप्त सूचना तथा प्रमाणहरूका आधारमा वस्तुगत अवस्थाको परिमाणात्मक मूल्याङ्कन गर्नु यस परीक्षणको विशिष्ट उद्देश्य हो । यसका साथै कार्यसम्पादन सुधारका क्षेत्रहरू पहिचान गरी सम्बन्धित निकायलाई उपयुक्त पृष्ठपोषण प्रदान गर्नु पनि यस कार्यसम्पादन परीक्षणको उद्देश्य रहेको छ । कार्यसम्पादन परीक्षणबाट समग्रमा निम्नलिखित उद्देश्य हासिल गर्ने अपेक्षा गरिएको छ :

- छनौटमा परेका जिल्लाका सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयको कार्य सम्पादनसँग सम्बन्धित पक्षहरूको वर्तमान अवस्थाको असल र कमजोर पक्षको लेखाजोखा गर्ने ।
- छनौटमा परेका जिल्लाका सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयले शिक्षाको पहुँच, समता र गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि गरेको प्रयासको वर्तमान अवस्थाको लेखाजोखा गर्ने ।
- कार्यसम्पादनका सम्बन्धमा देखिएका सबल पक्षहरूको लेखाजोखा गर्ने ।
- कार्यसम्पादनका सम्बन्धमा देखिएका सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरूको पहिचान गर्ने ।
- परीक्षणका नतिजाको आधारमा विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन सुधार गर्न उचित सल्लाह र सुझाव प्रदान गर्ने ।

उल्लिखित उद्देश्यहरूमा आधारित यस परीक्षणका निम्नलिखित विशिष्ट उद्देश्यहरू रहेका छन् :

- विद्यालयहरूको भौतिक अवस्था, मानव संसाधन र समुदायको लगानीको अवस्था लेखाजोखा गरी सोको स्तर निर्धारण गर्ने,
- विद्यालयमा शिक्षण प्रक्रिया, विद्यार्थी मूल्याङ्कन, शिक्षकको पेसागत विकास, नेतृत्व, व्यवस्थापन र अतिरिक्त क्रियाकलापको अवस्था लेखाजोखा गर्ने,
- विद्यालयमा गरिएको लगानी र प्रक्रियाका आधारमा प्राप्त उपलब्धि, जस्तै: नियमितता, कक्षा दोहोर्‍याउने दर र छाड्ने दर तथा सिकाइ उपलब्धि आदिको लेखाजोखा गर्ने,
- प्रत्यक्ष सेवाग्राही अभिभावक र विद्यार्थीको सन्तुष्टिका आधारमा विद्यालयको कार्यको मूल्याङ्कन गर्ने,
- विद्यालयले सेवा प्रदान गरेका विद्यार्थी सङ्ख्याको आधारमा विद्यालयको प्रभावकारिताको लेखाजोखा गर्ने,
- परीक्षणका नतिजाहरूको आधारमा विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन सुधार गर्न सम्बन्धित विद्यालय, स्थानीय तह, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय तथा अन्य सरोकारवालालाई पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने ।

१.४ कार्यसम्पादन परीक्षणको सैद्धान्तिक ढाँचा

विद्यालयको कार्य सम्पादनलाई विभिन्न पक्षबाट विश्लेषण गर्न सकिन्छ । विश्लेषण गर्ने धेरै प्रकारका सैद्धान्तिक धारणा तथा अभ्यास पाउन सकिन्छ । केन्द्रबाट परीक्षण हुने आधार लिँदा विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि तथा विद्यालयले समाजमा पार्न सक्ने सकारात्मक प्रभावलाई प्रमुख केन्द्र मानी त्यसलाई प्रभाव पार्न सक्ने विभिन्न क्षेत्रहरूको पहिचान गरिएको छ । यसका लागि विभिन्न देशका विद्यालयको कार्यसम्पादनको पुनरावलोकन गरी विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणका पक्षहरू र नेपालका सामुदायिक विद्यालयहरूको यथार्थलाई मुख्य आधार बनाई कार्यसम्पादन परीक्षणका लागि शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रले परीक्षण ढाँचा तयार पारेको छ । उक्त ढाँचामा निर्धारण गरिएअनुसार विद्यालयमा मूलतः लगानी, प्रक्रिया र उपलब्धिसँग सम्बन्धित सूचना तथा प्रमाणहरूको लेखाजोखा गरी यो कार्यसम्पादन परीक्षण सम्पन्न गरिएको थियो । कार्य सम्पादन परीक्षणका क्षेत्र तथा उपक्षेत्रहरूको पहिचान गर्दा कार्यसम्पादन परीक्षणको मुख्य सैद्धान्तिक आधारमा मितव्ययिता, कार्यकुशलता र प्रभावकारितालाई लिइएको छ (INTOSAI, 2015):

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

- (क) **मितव्ययिताको सिद्धान्तः** यसले खर्चलाई न्यून राख्ने भन्ने बुझाउँछ । परीक्षण गरिएको निकायको क्रियाकलापका लागि प्रयोग गरिएको स्रोत सही समयमा, आवश्यक मात्रामा र गुणस्तरको र सबभन्दा उपयुक्त मूल्यमा उपलब्ध गराउनु पर्दछ ।
- (ख) **कार्यकुशलताको सिद्धान्तः** यसले उपलब्ध स्रोतबाट सकेसम्म बढी उपलब्धि प्राप्त गर्ने भन्ने बुझाउँछ । यसले मात्रा, गुणस्तर र उपज वा उपलब्धि (Output or achievement) को आधारमा प्रयोग गरिएको स्रोत, दिइएको परिस्थिति र हासिल गरेको नतिजाबीचको सबभन्दा राम्रो सम्बन्ध देखाउँछ ।
- (ग) **प्रभावकारिताको सिद्धान्तः** यसले निर्धारित उद्देश्य हासिल गर्ने भन्ने बुझाउँछ । यो निर्धारित विशिष्ट लक्ष्य, उद्देश्य वा अपेक्षित नतिजा हासिल गर्नेसँग सम्बन्धित छ ।

उल्लिखित तीन महत्त्वपूर्ण पक्षहरूलाई आधार मानी शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रद्वारा निम्नलिखित मापदण्डका आधारमा कार्यसम्पादन परीक्षण गर्ने गरिएको छ (शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र, २०७३, पृ.१-२) :

- **उद्देश्य पूरा भए वा नभएको:** तोकिएका उद्देश्य कुन हदसम्म पूरा गरेका छन् ?
- **मितव्ययिता:** कार्यक्रमले कुन हदसम्म न्यूनतम लगानीमा अधिकतम उपलब्धि हासिल गरेको छ ?
- **पारदर्शिता:** निर्णय प्रक्रिया र अन्य सूचनाको सरोकारवालालाई कुन हदसम्म जानकारी दिने गरिएको छ ?
- **सहभागिता:** निर्णय प्रक्रियामा सरोकारवालाको कुन हदसम्म सहभागिता भएको छ ?
- **प्रभावकारिता:** कार्यक्रमको प्राप्त वा उपलब्धिले कुन हदसम्म सकारात्मक परिणाम ल्याएका छन् ?
- **सन्तुष्टि:** कार्यक्रममा संलग्न व्यक्ति र सेवाग्राही कार्यक्रमबाट कुन हदसम्म सन्तुष्ट भएका छन् ?
- **योजना:** कार्यक्रममा कुन हदसम्म योजना निर्माण र कार्यान्वयन भएका छन् ?
- **नेतृत्व:** कार्यक्रमको नेतृत्व कुन हदसम्म सबल र प्रजातान्त्रिक छ ?
- **व्यवस्थापन:** कार्यक्रमको आर्थिक, प्रशासनिक र मानव संसाधन व्यवस्थापन कुन हदसम्म चुस्त रहेको छ ?
- **निष्पक्षता र समता:** सेवाग्राहीलाई सेवा प्रदान गर्दा पक्षपातरहित र उनीहरूको विशेष आवश्यकताका आधारमा सुविधामूलक ढङ्गले गरिएको छ वा छैन ?
- **सर्वसुलभता:** कार्यक्रमले प्रदान गर्ने सेवा निःशुल्क वा थोरै शुल्कमा र कुनै पनि प्रशासनिक भन्कटविना प्राप्त हुन सक्छ कि सक्दैन ?

१.५ विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणका क्षेत्र तथा उपक्षेत्र तथा प्रक्रिया

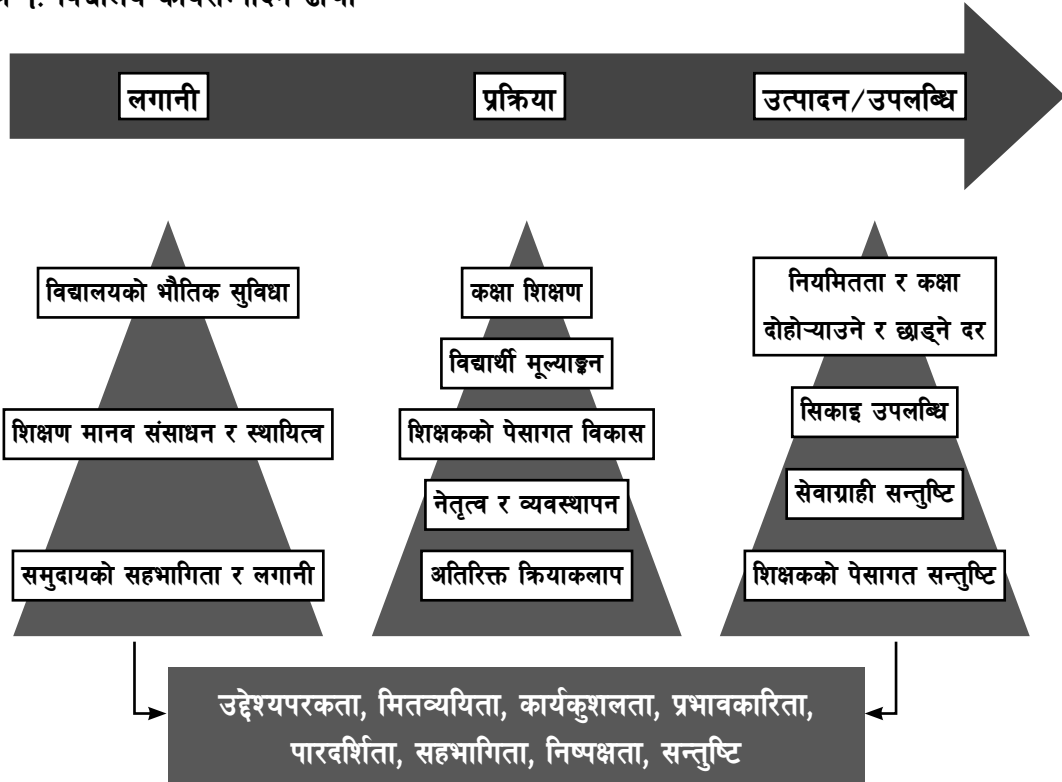
उल्लिखित सैद्धान्तिक ढाँचाअनुसार संलग्न परीक्षणका क्षेत्र, उपक्षेत्र र सूचकहरूको विवरण निम्नलिखित तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

तालिका ३ : कार्यसम्पादन परीक्षणका क्षेत्र तथा उपक्षेत्रको विवरण

क्षेत्र (Domain)	लगानी	प्रक्रिया	उपलब्धि
उपक्षेत्र (Sub-domain)	१. भौतिक संरचना २. शिक्षण मानव संसाधन र स्थायित्व ३. समुदायको सहभागिता र लगानी	४. कक्षा शिक्षण ५. विद्यार्थी मूल्याङ्कन ६. शिक्षकको पेसागत विकास ७. नेतृत्व र व्यवस्थापन ८. अतिरिक्त क्रियाकलाप	९. नियमितता र कक्षा दोहोर्‍याउने तथा छाड्ने दर १०. सिकाइ उपलब्धि ११. सेवाग्राही सन्तुष्टि १२. शिक्षकको पेसागत सन्तुष्टि

उल्लिखित क्षेत्र र उपक्षेत्रलाई लगानी, प्रक्रिया र उत्पादनको शीर्षकसँग सम्बन्धित गराएर शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रले तयार गरेको निम्नानुसारको ढाँचालाई यस परीक्षणमा उपयोग गरिएको थियो ।

चित्र १. विद्यालय कार्यसम्पादन ढाँचा

स्रोत : शैगुपके, २०७३

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

उल्लिखित ३ क्षेत्र र सो अन्तर्गतका १२ उपक्षेत्रबाट विभिन्न सङ्ख्यामा पर्ने गरी कार्यसम्पादन परीक्षणका जम्मा ८८ ओटा सूचकहरू निर्धारण गरिएका छन् ।

तालिका ४. विद्यालय कार्यसम्पादनका सूचकहरू

उपक्षेत्र	सूचक सङ्ख्या	सूचक
भौतिक संरचना	१६	विद्यालयको हाताको क्षेत्रफल, खेलमैदान, कक्षाकोठाको उपलब्धता र प्रयोग, कक्षाकोठाको गुणस्तर, फर्निचर, बिजुली, कम्प्युटरको उपलब्धता, शिक्षण सिकाइमा कम्प्युटरको प्रयोग, चमेनागृहको उपलब्धता र सेवा प्रवाह, विद्यालय हातामा पानी र साबुनको उपलब्धता, खेलकुद सामग्री, शौचालय, पुस्तकालय/बुक कर्नरको उपलब्धता र प्रयोग, प्रयोगशालाको उपलब्धता र प्रयोग, घेराबार(कम्पाउण्डवाल), कक्षाकोठामा प्रयोग हुने पार्टी
शिक्षण मानव संसाधन र स्थायित्व	७	कक्षा र विषयको अनुपातमा शिक्षक उपलब्धता, शिक्षकको योग्यता, लैङ्गिक अनुपात, नियुक्तिको प्रकार, शिक्षकमा सूचना प्रविधि (कम्प्युटर/इन्टरनेट/इमेल) सम्बन्धी क्षमता, शिक्षक उपस्थिति, प्र.अ.द्वारा गरिएको शिक्षकको कार्यसम्पादन स्तरको मूल्याङ्कन
समुदायको सहभागिता र लगानी	४	जग्गा, भवन, आर्थिक सहयोग, समुदायको सहभागिता
कक्षा शिक्षण	१०	योजना निर्माण, शैक्षिक सामग्रीको प्रयोग, छलफल र अन्तरक्रियात्मक शिक्षण, शिक्षणमा प्रविधि (कम्प्युटर, प्रोजेक्टर, इन्टरनेट सामग्री, मोबाइल) को प्रयोग, वैयक्तिक भिन्नतामा आधारित सहयोगात्मक शिक्षण, गृहकार्य, शिक्षणमा सकारात्मक पुनर्वल (प्रोत्साहन, हौसलासमेत), शिक्षण सुधार योजना, कार्यमूलक अनुसन्धान, कक्षाकोठा व्यवस्थापन
विद्यार्थी मूल्याङ्कन	६	निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन, निर्माणात्मक मूल्याङ्कनको प्रयोग, प्रश्नपत्र निर्माण, उत्तरपुस्तिका परीक्षण, परीक्षणको नतिजा प्रकाशन, परीक्षाफलको विश्लेषण र पृष्ठपोषण
शिक्षकको पेसागत विकास	७	पेसागत विकासका लागि अवलम्बन गरिएका उपाय, पेसागत विकास र शिक्षण सिकाइसँग सम्बन्धित रचनात्मक कार्य, विद्यालयको आयोजनामा क्षमता विकास तालिम र स्रोत कक्षा

उपक्षेत्र	सूचक सङ्ख्या	सूचक
		सञ्चालन, स्मारिका, बुलेटिन, पत्रिका वा भित्तिपत्रिका प्रकाशन, अवलोकन भ्रमण, पेसागत विकासका लागि नियमित अध्ययन सामग्रीको व्यवस्था, प्रोत्साहन/सुविधा
नेतृत्व र व्यवस्थापन	१७	विव्यसको गठन, वि. व्य. स.को बैठक र निर्णय, वि.व्य.स. निर्णय कार्यान्वयन, शिक्षक अभिभावक सङ्घको गठन, शिक्षक अभिभावक सङ्घको बैठक, शि.अ.सं.को निर्णय कार्यान्वयन, अभिभावक भेला र निर्णय, सामाजिक परीक्षण, शिक्षक स्टाफ बैठक र शैक्षिक निर्णय, महत्त्वपूर्ण विषयमा प्र.अ. को निर्णय, वि.व्य.स.को निर्णय प्रक्रिया, विद्यालय सुधार योजना, वार्षिक योजना र कार्यक्रम तिनको कार्यान्वयन, स्थानीय पाठ्यक्रमको निर्माण र प्रयोग, सुशासन र पारदर्शिता, अभिलेख व्यवस्थापन, विद्यालयको आर्थिक लेखापरीक्षण
सह/अतिरिक्त क्रियाकलाप	६	सह/अतिरिक्त क्रियाकलापको योजना, सह/अतिरिक्त क्रियाकलाप योजनाको कार्यान्वयन, सह/अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन, प्रतियोगितामा विद्यालयको सहभागिता, सह/अतिरिक्त क्रियाकलापमा विद्यार्थी सहभागिता, बालक्लब, रेडक्रस, स्काउट, सदनको गठन
नियमितता, विद्यालय छाड्ने र कक्षा दोहोर्‍याउने दर	६	नियमितता कक्षा - ५, नियमितता कक्षा - ८, विद्यालय छाड्ने दर - कक्षा ५, विद्यालय छाड्ने दर - कक्षा ८, कक्षा दोहोर्‍याउने दर - कक्षा ५, कक्षा दोहोर्‍याउनेदर - कक्षा ८
सिकाइ उपलब्धि	५	गत २ वर्षको औसत सिकाइ उपलब्धिमा परिवर्तन कक्षा - ५ नेपाली, गत २ वर्षको औसत सिकाइ उपलब्धिमा परिवर्तन कक्षा - ५ गणित, गत २ वर्षको औसत सिकाइ उपलब्धिमा परिवर्तन कक्षा - ८ नेपाली, गत २ वर्षको औसत सिकाइ उपलब्धिमा परिवर्तन कक्षा ८ गणित, माध्यमक शिक्षा परीक्षाको औसत GPA
सेवाग्राही सन्तुष्टि	२	अभिभावक तथा विद्यार्थीको सन्तुष्टि
शिक्षकको पेसागत सन्तुष्टि	२	विद्यालयको कार्यप्रगतिका सम्बन्धमा सन्तुष्टि, आफ्नो पेसा सम्बन्धमा सन्तुष्टि
जम्मा	८८	

स्रोत : शैगुपके, २०७३

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

लगानी, प्रक्रिया र उपलब्धिका ३ क्षेत्रका १२ उपक्षेत्रमा पर्ने विभिन्न सूचकहरूमा प्रत्येक विद्यालयको वास्तविक अभिलेख र तथ्याङ्क अध्ययन गरेर, स्थलगत अवलोकन गरेर र सरोकारवालासँग छलफल र अन्तरक्रिया गरेर निर्धारित मापदण्डको आधारमा ० - उपलब्ध नभएको वा नगन्य, १ - कमजोर, २ - मध्यम र ३ - उत्तममध्ये एकमा चिनो लगाई स्तर निर्धारण गरिएको छ । प्रत्येक विद्यालयले लगानी, प्रक्रिया र उपलब्धिका क्षेत्रमा प्राप्त गरेको कुल प्राप्ताङ्कका आधारमा लगानी, प्रक्रिया, उपलब्धि र सेवा प्रदान गरेको विद्यार्थी सङ्ख्यालाई क्रमशः २५%, ३०%, ४०% र ५% अङ्क भार छुट्याई विद्यालयको कार्यसम्पादनको अन्तिम मूल्याङ्कन गरिएको छ ।

उल्लिखित आधारमा तयार गरिएको विद्यालयको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको समष्टिगत ढाँचा निम्नानुसार रहेको छ:

तालिका ५. विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणका लागि क्षेत्र/उपक्षेत्रगत स्तर निर्धारणका आधार

क्र.सं.	क्षेत्र	उपक्षेत्र र सूचक सङ्ख्या	पूर्णाङ्क	स्तर निर्धारण मूल्याङ्कनका आधार
१	१. लगानी	विद्यालयको भौतिक संरचना (१६)	४८	० - १६ कमजोर १७ - ३२ सामान्य ३३ - ४१ मध्यम ४२ - ४८ उत्तम
२		शिक्षण (७)	२१	० - ७ कमजोर ८ - १४ सामान्य १५ - १८ मध्यम १९ - २१ उत्तम
३		समुदायको सहभागिता र लगानी (४)	१२	० - ४ कमजोर ५ - ८ सामान्य ९ - १० मध्यम ११ - १२ उत्तम
जम्मा (I) २७			८१	० - २७ कमजोर २८ - ५४ सामान्य ५५ - ६९ मध्यम ७० - ८१ उत्तम
४	२. प्रक्रिया	कक्षा शिक्षण (१०)	३०	० - १० कमजोर ११ - २१ सामान्य २२ - २६ मध्यम २७ - ३० उत्तम

क्र.सं.	क्षेत्र	उपक्षेत्र र सूचक सङ्ख्या	पूर्णाङ्क	स्तर निर्धारणर मूल्याङ्कनका आधार
५	३. प्रक्रिया	विद्यार्थी मूल्याङ्कन (६)	१८	० - ६ कमजोर ७ - १२ सामान्य १३ - १६ मध्यम १७ - १८ उत्तम
६		शिक्षकको पेसागत विकास (७)	२१	० - ७ कमजोर ८ - १४ सामान्य १५ - १८ मध्यम १९ - २१ उत्तम
७		नेतृत्व र व्यवस्थापन (१७)	५१	० - १७ कमजोर १८ - ३४ सामान्य ३५ - ४५ मध्यम ४६ - ५१ उत्तम
८		सहरअतिरिक्त क्रियाकलाप (६)	१८	० - ६ कमजोर ७ - १२ सामान्य १३ - १६ मध्यम १७ - १८ उत्तम
जम्मा (II) ४६			१३८	० - ४६ कमजोर ४७ - ९३ सामान्य ९४ - १२१ मध्यम १२२ - १३८ राम्रो
९	उपलब्धि	विद्यार्थी नियमितता, कक्षा दोहोच्याउने र विद्यालय छाड्ने दर (६)	१८	० - ६ कमजोर ७ - १२ सामान्य १३ - १६ मध्यम १७ - १८ उत्तम
१०		सिकाइ उपलब्धि (५)	१५	० - ५ कमजोर ६ - १० सामान्य ११ - १३ मध्यम १४ - १५ उत्तम
११	सेवाग्राही सन्तुष्टि (२)		६	० - २ कमजोर ३ - ४ सामान्य ५ - ५ मध्यम ६ - ६ उत्तम

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

क्र.सं.	क्षेत्र	उपक्षेत्र र सूचक सङ्ख्या	पूर्णाङ्क	स्तर निर्धारण मूल्याङ्कनका आधार
१२		शिक्षकको पेसागत सन्तुष्टि (२)	६	० - २ कमजोर ३ - ४ सामान्य ५ - ५ मध्यम ६ - ६ उत्तम
जम्मा (III) १५			४५	० - १५ कमजोर १६ - ३० सामान्य ३१ - ३९ मध्यम ४० - ४५ उत्तम
जम्मा (I + II + III) ८८			२६४	

स्रोत : शै.गु.प.के., २०७३

लगानी, प्रक्रिया र उपलब्धिका अतिरिक्त विद्यालयले सेवा प्रदान गरेका विद्यार्थी सङ्ख्यालाई पनि एक महत्त्वपूर्ण आधार मानेर देहायअनुसार अङ्क प्रदान गर्ने व्यवस्था कार्यसम्पादन परीक्षण ढाँचाले गरेको छ :

तालिका ६. सेवा प्रदान गरिएका विद्यार्थी सङ्ख्याका आधारमा विद्यालयको स्तर निर्धारण गर्ने आधार

आधार	अङ्क
तोकिएको न्यूनतम सङ्ख्याको २५% भन्दा कम विद्यार्थी भए	०
तोकिएको न्यूनतम सङ्ख्याको २५-५०% विद्यार्थी भए	१
तोकिएको न्यूनतम सङ्ख्याको ५०-७५% विद्यार्थी भए	२
तोकिएको न्यूनतम सङ्ख्याको ७५-९०% विद्यार्थी भए	३
तोकिएको न्यूनतम सङ्ख्याको ९०-१००% विद्यार्थी भए	४
तोकिएको न्यूनतम सङ्ख्याको शतप्रतिशत वा सोभन्दा बढी विद्यार्थी भए	५

लगानी, प्रक्रिया र उपलब्धिका माथि उल्लिखित क्षेत्र, उपक्षेत्र र सूचकका आधारमा अङ्क प्रदान गरिसकेपछि तीनओटै क्षेत्रमा प्राप्त अङ्कलाई क्रमशः २५, ३० र ४० भारित अङ्कमा परिणत गरिन्छ र सेवा प्रदान गरिएको विद्यार्थी सङ्ख्याका आधारमा प्राप्त हुने ५ भारित अङ्कको समेत अङ्क जोडी १०० पूर्णाङ्कमा विद्यालयको वास्तविक भारित अङ्क निकालिन्छ। विद्यालयको वास्तविक भारित अङ्क निकाल्न निम्नानुसारको तालिका प्रयोग गरिन्छ :

तालिका ७ : परीक्षणका विभिन्न क्षेत्रमा विद्यालयले प्राप्त गर्ने अङ्क गणना गर्ने तरिका

क्षेत्र	मूल्याङ्कनका लागि छुट्याइएको भार	विद्यालयको प्राप्ताङ्कको आधारमा आउने वास्तविक अङ्क
लगानी	२५%	$\left(\frac{x}{81}\right) \times 25 = \dots\dots\dots$ जहाँ x. प्राप्ताङ्क
प्रक्रिया	३०%	$\left(\frac{y}{138}\right) \times 30 = \dots\dots\dots$ जहाँ y . प्राप्ताङ्क
उपलब्धि	४०%	$\left(\frac{z}{45}\right) \times 40 = \dots\dots\dots$ जहाँ z. प्राप्ताङ्क
सेवा प्रदान गरिएको विद्यार्थी सङ्ख्या	५%	दिइएको अङ्क . प्राप्ताङ्क
जम्मा	१००%	= .....

वास्तविक भारित अङ्कका आधारमा जम्मा १०० पूर्णाङ्कमा अङ्क निर्धारण भैसकेपछि विद्यालयको समग्र स्तर निर्धारण देहायअनुसार गरिने व्यवस्था विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षण ढाँचामा रहेको छ :

तालिका ८ : विद्यालयको समग्र स्तर निर्धारण गर्ने आधार

स्तर	प्राप्ताङ्कका आधारमा स्तर निर्धारणका आधार
कमजोर (Poor)	४० प्रतिशतभन्दा कम प्राप्ताङ्क
सामान्य (Average)	४०-७० प्रतिशत प्राप्ताङ्क
मध्यम (Fair)	७०-९० प्रतिशत प्राप्ताङ्क
उत्तम (Good)	९० प्रतिशत वा सोभन्दा बढी प्राप्ताङ्क

१.६ परीक्षणका विधि र प्रक्रिया

परीक्षण गर्दा परीक्षकहरूबाट प्राप्त परीक्षण साधनको अङ्कलाई केन्द्रमा विकास गरिएको सफ्टवेयरमा प्रविष्टि गरेर सो आधारमा तथ्याङ्क विश्लेषण गरिएको थियो । परीक्षणबाट प्राप्त तथ्याङ्क तथा सूचनाको विश्लेषण गरी प्याकेजगत रूपमा अलग अलग प्रारम्भिक प्रतिवेदन तयार गरिएको थियो । केन्द्रका सम्बद्ध कर्मचारी तथा विज्ञहरूसमेतले प्रारम्भिक प्रतिवेदन अध्ययन गरी सोबाट प्राप्त पृष्ठपोषणका आधारमा प्याकेजगत प्रतिवेदनलाई अन्तिम रूप दिइएको थियो । सबै प्याकेजहरूका प्रतिवेदनसमेत अध्ययन गरी समष्टिगत प्रतिवेदन तयार गर्नका लागि सर्वप्रथम कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका सम्पूर्ण विद्यालयहरूको तथ्याङ्क एकत्रित गरियो । त्यसपछि केन्द्रका सम्बद्ध कर्मचारीहरू, परीक्षणमा खटिएका परीक्षकहरू र विज्ञहरूसमेतको कार्यशाला आयोजना गरेर प्रतिवेदनको ढाँचा निर्धारण गर्नुका साथै तथ्याङ्क विश्लेषणका क्षेत्र र आधार तय गरियो ।

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

निर्धारित क्षेत्र र आधारअनुसार तथ्याङ्क विश्लेषण गरी तोकिएको ढाँचामा प्रतिवेदन लेखन कार्य गरियो । विश्लेषण र लेखन निर्देशित रूपले अगाडि बढेको कुरालाई सुनिश्चित गर्न पुनः कार्यशाला गरियो । यसबाट प्राप्त सुभावसहित समष्टिगत प्रतिवेदनको पूर्ण मस्यौदा तयार गरियो । पूर्ण मस्यौदालाई पुनः कार्यशालामा विस्तृत छलफल गरेर प्राप्त पृष्ठपोषणसमेतलाई समावेश गरेपछि आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा सम्पन्न सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षणको समष्टिगत प्रतिवेदन यस रूपमा तयार भएको छ ।

शैक्षिक निकायहरूको कार्यसम्पादन परीक्षणको प्रक्रियालाई निम्न चरणबाट अघि बढाइएको थियो ।

- **कार्यसम्पादन परीक्षण ढाँचा निर्माण तथा परीक्षण साधन अद्यावधिक :** परीक्षणको कार्यलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउनका लागि विज्ञहरूको संलग्नतामा राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासहरूलाई समेत अध्ययन गरी कार्यसम्पादन परीक्षणको ढाँचा निर्माण गरियो । यसले उल्लेख गरेका क्षेत्र तथा उपक्षेत्रहरूअन्तर्गत सूचकहरू समेटेर परीक्षण साधन अद्यावधिक गर्ने कार्य पनि गरियो । यस कार्यमा सम्बन्धित विषयवस्तुमा दक्ष र अनुभवप्राप्त विज्ञहरू, विद्यालयका प्रधानाध्यापक, स्रोतव्यक्ति, विद्यालय निरीक्षकहरू तथा साविक जिल्ला शिक्षा कार्यालयको सहभागिता रहेको थियो ।
- **परीक्षणका लागि परामर्शदाता संस्थाको छनौट :** केन्द्रमा भएका २०/२२ जना जनशक्तिबाट विभिन्न फरक फरक भौगोलिक अवस्थितिमा रहेका २००० विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण गर्न विज्ञता र समयसमेतका आधारमा सम्भव नहुने भएकाले उक्त कार्यलाई ५ ओटा प्याकेजमा विभाजन गरी सोहीअनुसार कार्यसम्पादन परीक्षण गर्न प्रचलित सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावलीअनुसार परामर्शदाता संस्थाहरूको छनौट गरियो ।
- **परीक्षकको नियुक्ति र अभिमुखीकरण:** छनौट भएका संस्थाहरूबाट शिक्षाशास्त्र विषयमा न्यूनतम स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरेका विश्वविद्यालयमा अध्यापनरत/अवकाश प्राप्त कम्तीमा उपप्राध्यापक वा कम्तीमा शिक्षा सेवाको राजपत्रांकित द्वितीय श्रेणीको कार्य अनुभव भएको अवकाश प्राप्त व्यक्ति वा विद्यालय शिक्षा सेवाको माध्यमिक तह प्रथम श्रेणीको कार्य अनुभव भई अवकाश प्राप्त व्यक्तिलाई परीक्षकको रूपमा नियुक्ति गरिएको थियो । नियुक्तिपश्चात् निजहरूलाई कार्यसम्पादन परीक्षण ढाँचा र परीक्षण साधनमा आधारित भई कार्यसम्पादन परीक्षणको सैद्धान्तिक अवधारणा, नेपालको अभ्यास, परीक्षण गर्नुपर्ने क्षेत्र र उपक्षेत्रहरू, परीक्षण गर्दा लिनुपर्ने आधार, साधनमा अड्कन गर्ने तरिका, स्तर निर्धारण गर्ने तरिकालगायतका विषयवस्तुमा जानकारी गराई विद्यालयमा नमुना परीक्षणको रूपमा अभ्याससमेत गराई अभिमुखीकरण गरिएको थियो ।
- **स्थलगत कार्य:** अभिमुखीकरणमा प्रदान गरिएको ज्ञान र सीपको प्रयोग गरेर परीक्षकहरूबाट निजहरूलाई सम्बन्धित संस्थाबाट जिम्मेवारी तोकिएका विद्यालयहरूमा स्थलगतरूपमा परीक्षण कार्य गरिएको थियो । परीक्षणको सुरुमा परीक्षण कार्य के हो, यसको उद्देश्य र महत्त्व के हो, यसमा गरिने प्रमुख क्रियाकलापहरू

के के हुन्, यसमा आवश्यक पर्ने अभिलेखहरू के के हुन् भन्नेलगायतका जानकारीहरू विद्यालयलाई गराउने गरी विद्यालयहरूमा परीक्षकहरूबाट परिचयात्मक बैठक गरिएको थियो । प्रत्येक सूचकहरूलाई प्रमाणमा आधारित यथार्थ अवस्थाको उल्लेख गरी सोही आधारमा अड्कन गरेर उपक्षेत्र, क्षेत्र तथा समग्र अवस्थाको स्तर निर्धारण गर्ने र विद्यालय व्यवस्थापन समितिका प्रतिनिधि, अभिभावकहरू तथा शिक्षकहरू समक्ष सो कुरा प्रस्तुत गरी पृष्ठपोषण लिने दिने कार्यसमेत गरिएको थियो । यसैगरी यथार्थ अवस्था, सरोकारवालाबाट प्राप्त पृष्ठपोषण र परीक्षणको नतिजासमेतका आधारमा सुधारका लागि सुभाब दिने कार्य पनि गरिएको थियो । स्थलगत कार्यकै क्रममा प्रधानाध्यापक तथा विद्यालय व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूको प्रतिक्रियासमेत लिखित रूपमा लिइएको थियो ।

- **अनुगमन तथा पृष्ठपोषण:** विद्यालयहरूमा परीक्षकहरूले स्थलगत कार्य गरिरहेकै अवस्थामा केही विद्यालयमा र कार्य सम्पन्न गरिसकेको अवस्थामा केही विद्यालयहरूमा शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रबाट खटिएर गएका कर्मचारीहरूबाट अनुगमनको कार्य गरिएको थियो । सम्बन्धित क्षेत्रीय शिक्षा निर्देशनालय तथा तत्कालीन जिल्ला शिक्षा कार्यालय र हालका शिक्षा विकास तथा समन्वय एकाइबाट समेत आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्रका विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण कार्यको अनुगमन गर्ने व्यवस्था गरिएको थियो । यसका अतिरिक्त सम्बन्धित परामर्शदाता संस्थाबाट खटिएका जिल्ला संयोजकहरूबाट पनि अनुगमनको कार्य भएको थियो । अनुगमनका क्रममा परीक्षकले गरेका क्रियाकलापहरूको समीक्षा, परीक्षण साधनहरूको अध्ययन तथा विद्यालय परिवारसँग परीक्षणका क्रममा परीक्षकबाट भए गरेका क्रियाकलापहरूको बारेमा जानकारी लिई र आवश्यकतानुसार जिल्ला संयोजक, परीक्षक तथा परामर्शदाता संस्थालाई पृष्ठपोषण प्रदान गरिएको थियो ।
- **तथ्याङ्क सङ्कलन, विश्लेषण र प्रस्तुतीकरण प्रक्रिया:** परीक्षकहरूबाट भरिएको सक्कल परीक्षण साधनलाई केन्द्रमा तयार भएको सफ्टवेयरमा प्रविष्टी गरियो । सफ्टवेयरबाट नै विद्यालयको तथ्याङ्कलाई क्षेत्र तथा उपक्षेत्रगत र समग्र नतिजा गणना गरेपछि, सम्बन्धित परामर्शदाता संस्थामार्फत् प्याकेजगत प्रतिवेदन तयार गरियो ।

१.७ एकीकृत प्रतिवेदन तयारी

प्रतिवेदन तयार गर्दा मस्यौदा प्रतिवेदन केन्द्रमा प्रस्तुत गरेर छलफल गरी पृष्ठपोषण प्रदान गरेपछि, उक्त पृष्ठपोषणबाट औँल्याइएका कुराहरूलाई समेत समायोजन गरी अन्तिम प्रतिवेदन तयार भएको थियो । एकीकृत प्रतिवेदन तयार पार्ने क्रममा निम्नानुसारको प्रक्रिया अवलम्बन गरिएको थियो:

- सम्पूर्ण विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षणका प्रश्नावलीमा रहेका अलगअलग सूचकमा प्राप्त नतिजालाई केन्द्रको सफ्टवेयरमा प्रविष्टि गरी सफ्टवेयरबाट प्राप्त नतिजालाई माइक्रोसफ्ट एक्सेल (Microsoft Excel) मा प्राप्ताङ्क को स्वरूपमा प्राप्त गरियो ।
- प्राप्ताङ्कलाई कुल तथा भारत स्वरूपमा परिवर्तन गरिएको अङ्कको शुद्धताको सुनिश्चितताका लागि सत्यापन गरियो ।

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

- माइक्रोसफ्ट एक्सेल (Microsoft Excel) मा प्राप्त गरिएको प्राप्ताङ्कलाई लगानी, प्रक्रिया र उपलब्धि क्षेत्रगत रूपमा समग्र तथा जिल्लागत रूपमा औसत निकालियो ।
- क्षेत्रगत रूपमा समग्र तथा जिल्लागतरूपमा औसतका आधारमा तथ्याङ्कशास्त्रीय विधिले विश्लेषण गरियो ।
- समग्र तथा जिल्लागत नतिजाको तुलनात्मक तालिका र चित्रमा प्रस्तुतीकरण गरियो ।
- तालिका र चित्रका आधारमा व्याख्यात्मक विवरण समावेश गरेर प्रतिवेदनका रूपमा मस्यौदा तयारी गरियो ।
- यो एकीकृत प्रतिवेदन प्याकेजगत प्रतिवेदनहरूको समष्टिगत रूप हो ।

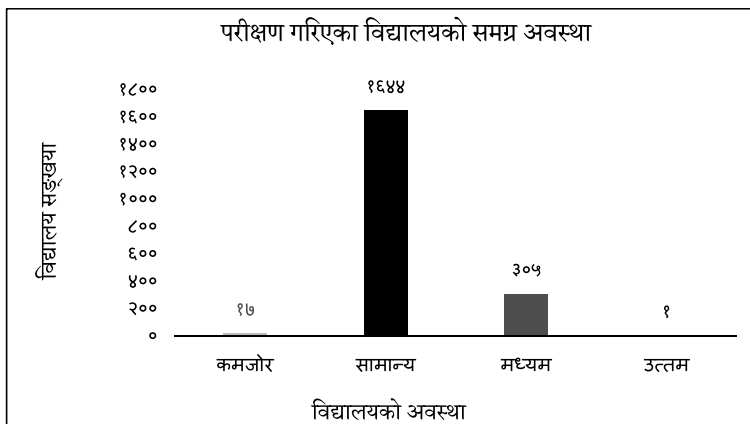

खण्ड २ : विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण नतिजाको तुलनात्मक विश्लेषण

यस खण्डमा आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका कुल १९९९ विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षणबाट प्राप्त तथ्याङ्कको आधारमा चौबीस जिल्लाका १९६७ विद्यालयको समग्र तथा क्षेत्रगत अवस्थाको विश्लेषण गरिएको छ। नमुना विद्यालय छनौटमा परेका ५ जिल्लाका ३२ विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण नतिजाको विश्लेषण खण्ड ३ मा छुट्टै प्रस्तुत गरिएको छ।

२.१. समष्टिगत स्थिति

विद्यालयको कार्यसम्पादन स्तरको परीक्षण गर्दा उपयोग गरिएका ४ ओटा प्रमुख पक्षहरू लगानी, प्रक्रिया, उपलब्धि र सेवा प्रदान गरिएका विद्यार्थीलाई आधार मानेर समष्टिगत स्थितिको लेखाजोखा प्रस्तुत गरिएको छ। यी ४ ओटा क्षेत्रहरूबाट स्तर निर्धारण गर्दा फरक फरक भार दिइएको छ। यसअनुसार लगानीलाई २५, प्रक्रियालाई ३०, उपलब्धिलाई ४० र सेवा प्रदान गरिएका विद्यार्थीको सङ्ख्यालाई ५ प्रतिशत भार दिएर गणना गरिएको छ। सूचकगत प्राप्ताङ्क तथा दिइएको भारअनुसार गणना गर्दा चौबीस जिल्लाका १९६७ सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूको समग्र कार्यसम्पादन स्तर हेर्दा १७ वटा (०.८६%) कमजोर, १६४४ वटा (८३.५८%) सामान्य, ३०५ वटा (१.५१%) मध्यम र १ वटा (०.०५%) उत्तमस्तरमा रहेको पाइयो। यसको अर्थ दुई तिहाइभन्दा बढी विद्यालयको लगानी, प्रक्रिया र उपलब्धिका क्षेत्रमा औसत स्तरभन्दा तलको तहमा कार्य सम्पादन स्तर रहेको पाइयो। जिल्लागत रूपमा विश्लेषण गर्दा भ्वापा, नवलपरासी, बझाङ, बाजुरा, भोजपुर, महोत्तरी र सल्यान जिल्लाहरूका क्रमशः १, २, ३, २, ३, ३, ३ ओटा विद्यालयहरू कमजोर स्तरका देखिए पनि यस्ता विद्यालयको सङ्ख्या उल्लिखित जिल्लाहरूमा ५% भन्दा कम रहेका छन्। कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका १९९९ विद्यालयहरूमध्ये कञ्चनपुर जिल्लाको एउटा विद्यालय मात्र उत्तम कार्यसम्पादन स्तरमा परेको पाइयो। कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका १९९९ विद्यालयहरूमध्ये समग्र १०० अङ्कमा सबैभन्दा बढी अङ्क ९०.७४ र सबैभन्दा कम अङ्क ३०.६७ रहेको छ। विद्यालयको प्राप्ताङ्कको आधारमा कमजोर, सामान्य, मध्यम र उत्तम गरी चार स्तरमा वर्गीकरण गर्दा देखिएका जिल्लागत विद्यालय सङ्ख्याको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

तालिका ९ : समग्र कार्यसम्पादन स्तरका आधारमा जिल्लागत विद्यालय सङ्ख्या

क्र.सं.	जिल्ला	विद्यालय सङ्ख्या				
		कमजोर	सामान्य	मध्यम	उत्तम	जम्मा
१	अर्घाखाँची	०	५९	११	०	७०
२	कञ्चनपुर	०	८७	१४	१	१०२
३	काठमाडौं	०	८२	७८	०	१६०
४	चितवन	०	६९	२४	०	९३
५	भापा	१	८४	२७	०	११२
६	डोल्पा	०	१५	०	०	१५
७	दोलखा	०	६९	१४	०	८३
८	धनकुटा	०	६९	४	०	७३
९	धादिङ	०	११५	१२	०	१२७
१०	नवलपरासी	२	८६	३८	०	१२६
११	पर्वत	०	७१	७	०	७८
१२	पाँचथर	०	७८	२	०	८०
१३	पाल्पा	०	९३	१८	०	१११
१४	बझाङ	३	७४	२	०	७९
१५	बर्दिया	०	६४	९	०	७३
१६	बाजुरा	२	५०	५	०	५७
१७	भोजपुर	३	६३	०	०	६६
१८	मनाङ	०	१	३	०	४
१९	महोत्तरी	३	७१	९	०	८३
२०	रुकुम	०	८५	२	०	८७
२१	लमजुङ	०	६१	१८	०	७९
२२	सङ्खुवासभा	०	६१	२	०	६३
२३	सप्तरी	०	७१	४	०	७५
२४	सल्यान	३	६६	२	०	७१
जम्मा		१७	१६४४	३०५	१	१९६७

प्रतिशतका हिसाबले कमजोर र उत्तम कार्यसम्पादन स्तर देखिएका विद्यालयको सङ्ख्या अत्यन्तै न्यून भएकाले प्रायः सबै जिल्लाका विद्यालयहरू सामान्य र मध्यम गरी प्रमुख दुई स्तरमा परेका छन्। परीक्षण गरिएका २४ मध्ये डोल्पा र भोजपुर दुई जिल्लामा मध्यम स्तरमा कुनै पनि विद्यालय नरहेकाले बाँकी २२ जिल्लामध्ये

सबैभन्दा बढी मनाङ जिल्लामा ७५% र रुकुम जिल्लामा सबैभन्दा कम २.३०% विद्यालयहरू मध्यम स्तरमा परेका देखिन्छन् । यसैगरी सामान्य स्तरमा सबैभन्दा कम विद्यालय रहेका जिल्लामा मनाङ १ (२५%) एवम् सबैभन्दा बढी विद्यालय रहेका जिल्लामा डोल्पा १५ (१००%) रहेका छन् । जिल्लाभित्रका विद्यालयहरूको औसतका हिसाबले हेर्दा सबै २४ जिल्लाका विद्यालयहरूको औसत स्तर सामान्य नै पाइए तापनि जिल्ला भित्रका विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्क बढी हुने जिल्लाहरूमा मनाङ (६९.८१%), काठमाडौं (६९.४५%) तथा सबैभन्दा कम हुने जिल्लाहरूमा भोजपुर (५२.२२%) र बझाङ (५४.६९%) रहेका छन् ।

तालिका ९.१ : नमुना विद्यालयको अवस्था

क्र.सं.	जिल्ला	विद्यालय सङ्ख्या				
		कमजोर	सामान्य	मध्यम	उत्तम	जम्मा
१	रौतहट	०	४	३	०	७
२	सर्लाही	१	३	२	०	६
३	धनुषा	०	५	१	०	६
४	सुनसरी	०	५	०	०	५
५	मोरङ	०	६	२	०	८
जम्मा		१	२३	८	०	३२

परीक्षण गरिएका ३२ ओटा नमुना विद्यालयमध्ये २३ वटा विद्यालयको अवस्था सामान्य छ । सबैभन्दा राम्रो अवस्थाको विद्यालयको अङ्क ८९.१६ र कमजोर अवस्थाको विद्यालयको अङ्क २६.८६ रहेको छ ।

समग्र प्राप्ताङ्कका आधारमा परीक्षण गरिएका सबै १९९९ विद्यालयहरूको १०० पूर्णाङ्कमा औसत प्राप्ताङ्क ६०.७५ रहेको छ भने नमुना विद्यालयहरू ३२ बाहेकका १९६७ विद्यालयको औसत प्राप्ताङ्क ६०.७० रहेको छ । मनाङ, काठमाडौं, लमजुङ, चितवन, भापा, नवलपरासी, अर्घाखाँची, दोलखा, पाल्पा, कञ्चनपुर, पर्वत र धादिङ गरी १२ जिल्लाका विद्यालयहरूको जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क समग्र औसतभन्दा माथि (६१.०० देखि ६९.८१ सम्म) र डोल्पा, बाजुरा, रुकुम, बर्दिया, धनकुटा, सप्तरी, पाँचथर, सङ्खुवासभा, महोत्तरी, सल्यान, बझाङ र भोजपुर गरी १२ जिल्लाका विद्यालयहरूको जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क समग्र औसतभन्दा कम (५९.३० देखि ५२.२२ सम्म) रहेको पाइयो । जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्कका आधारमा जिल्लाहरूको समग्र अवस्था तालिका १० मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १० : जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्कका आधारमा जिल्लाहरूको समग्र अवस्था

क्र.सं.	जिल्ला	जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क	कैफियत
१	मनाङ	६९=८१	सबै १९९९ विद्यालयको औसत ६०.७५ भन्दा बढी जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
२	काठमाडौं	६९=४५	

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

क्र.सं.	जिल्ला	जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क	कैफियत	
३	लमजुङ	६५=५८		
४	चितवन	६५=९३		
५	भापा	६४=९९		
६	नवलपरासी	६३=३४		
७	अर्घाखाँची	६३=९७		
८	दोलखा	६२=३४		
९	पाल्पा	६२=९९		
१०	कञ्चनपुर	६१=३२		
११	पर्वत	६१=९७		
१२	धादिङ	६१=००		
१३	डोल्पा	५९=३०		सबै १९९९ विद्यालयको औसत ६०.७५ भन्दा कम जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
१४	बाजुरा	५८=४७		
१५	रुकुम	५८=९२		
१६	बर्दिया	५८=०९		
१७	धनकुटा	५७=७२		
१८	सप्तरी	५७=०७		
१९	पाँचथर	५६=६३		
२०	सङ्खुवासभा	५६=६३		
२१	महोत्तरी	५४=९२		
२२	सल्यान	५४=९९		
२३	बझाङ	५४=६९		
२४	भोजपुर	५२=२२		
नमुना विद्यालयहरूको औसत		६५=७०		
सबै विद्यालयको औसत		६०=७५		

२.२ लगानी

लगानी क्षेत्र अन्तर्गत विद्यालयको भौतिक संरचना, शिक्षक एवम् समुदायको सहभागिता र लगानी गरी ३ उपक्षेत्र र सो अन्तर्गत २७ सूचकहरूका आधारमा विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएको थियो । लगानी क्षेत्रको २७ सूचकहरूमा प्राप्त गरेको कुल अङ्कलाई ८१ पूर्णाङ्कमा विद्यालयले प्राप्त गरेको अङ्कलाई २५ प्रतिशत भारमा लगानी क्षेत्रको प्राप्ताङ्क कायम गरिएको छ । कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका सम्पूर्ण विद्यालयहरूको औसत अङ्कका आधारमा विश्लेषण गर्दा १९६७ विद्यालयहरूमध्ये १०२१ (५१.९१%) विद्यालयले

औसतभन्दा कम तथा बाँकी ९४६ (४८.०९%) विद्यालयले मात्र औसतभन्दा बढी अङ्क प्राप्त गरेका छन् । लगानीको आधारमा विश्लेषण गर्दा सिकाइ उपलब्धिलाई अभिवृद्धि गर्ने मुख्य अभिप्रायले विद्यालयमा उपलब्ध हुनु पर्ने विद्यालयको भौतिक संरचना, शिक्षकका योग्यता तथा उपलब्धता, समुदायको सहभागिता र त्यसबाट विद्यालयलाई प्राप्त हुने भौतिक तथा आर्थिक सहयोगको समग्र अवस्था औसत स्तरमा रहेको पाइयो । जिल्लामा भएका विद्यालयहरूका आधारमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क गणना गर्दा भने १० जिल्लाहरूले सबै विद्यालयको लगानीको क्षेत्रको औसत (६१.३१ प्रतिशत) भन्दा बढी र बाँकी १४ जिल्लाको समग्र औसतभन्दा कम मात्र अङ्क रहेको देखिन्छ । जिल्लागत रूपमा विद्यालयले प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्कको प्रतिशतको आधारमा मनाडले सबैभन्दा बढी (७४.०७%) र सल्यानले सबैभन्दा कम (५०.९१%) औसत अङ्क प्राप्त गरेको पाइयो । यससम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ११ : लगानी क्षेत्रको औसत जिल्लागत प्राप्ताङ्क विवरण

क्र.सं.	जिल्ला	औसत जिल्लागत प्राप्ताङ्क प्रतिशत	कैफियत
१	मनाड	७४.०७	सबै विद्यालयको लगानी क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत ६१.३१ भन्दा बढी प्राप्त जिल्लाहरू
२	चितवन	७१.३८	
३	काठमाडौं	७०.५५	
४	लमजुङ	६९.२३	
५	नवलपरासी	६९.०८	
६	भापा	६८.६५	
७	अर्घाखाँची	६४.०२	
८	बर्दिया	६३.१३	
९	पाल्पा	६१.८०	
१०	पर्वत	६१.६०	
११	कञ्चनपुर	६१.२७	सबै विद्यालयको लगानी क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत ६१.३१ भन्दा घटी प्राप्त जिल्लाहरू
१२	धादिङ	५९.३८	
१३	दोलखा	५९.३५	
१४	सप्तरी	५७.७६	
१५	धनकुटा	५७.३०	
१६	सङ्खुवासभा	५७.२४	
१७	महोत्तरी	५५.१२	
१८	डोल्पा	५४.७३	
१९	रुकुम	५४.६६	
२०	पाँचथर	५४.२९	

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

क्र.सं.	जिल्ला	औसत जिल्लागत प्राप्ताङ्क प्रतिशत	कैफियत
२१	बाजुरा	५३.३०	
२२	बझाङ	५१.७३	
२३	भोजपुर	५१.१०	
२४	सल्यान	५०.९१	
	सबै विद्यालयको औसत	६१.३१	

विद्यालयहरूले प्राप्त गरेको अङ्कका आधारमा लगानी क्षेत्रमा जिल्ला भित्रका विद्यालयहरूले प्राप्त गरेको औसत अङ्कभन्दा माथि र तल रहेका विद्यालयको सङ्ख्यालाई समेत छुट्याएर हेर्न खोजिएको छ। यसबाट जिल्ला भित्रका विद्यालयहरूको समष्टिगत अवस्था अनुमान गर्न सहज हुनेछ। औसत प्राप्ताङ्कका आधारमा जिल्लागत विद्यालय सङ्ख्यासम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १२ : लगानी क्षेत्रमा औसत प्राप्ताङ्कका आधारमा जिल्लागत विद्यालय सङ्ख्या

क्र.सं.	जिल्ला	औसतभन्दा तल	औसतभन्दा माथि	जम्मा
१	अर्घाखाँची	२६	४४	७०
२	कञ्चनपुर	५८	४४	१०२
३	काठमाडौं	२७	१३३	१६०
४	चितवन	१६	७७	९३
५	भ्रुपा	२४	८८	११२
६	डोल्पा	१२	३	१५
७	दोलखा	४७	३६	८३
८	धनकुटा	४९	२४	७३
९	धादिङ	७५	५२	१२७
१०	नवलपरासी	२७	९९	१२६
११	पर्वत	३९	३९	७८
१२	पाँचथर	६३	१७	८०
१३	पाल्पा	५६	५५	१११
१४	बझाङ	७०	९	७९
१५	वर्दिया	३३	४०	७३
१६	बाजुरा	४३	१४	५७
१७	भोजपुर	५९	७	६६
१८	मनाङ	०	४	४

क्र.सं.	जिल्ला	औसतभन्दा तल	औसतभन्दा माथि	जम्मा
१९	महोत्तरी	६३	२०	८३
२०	रुकुम	६४	२३	८७
२१	लमजुङ	१७	६२	७९
२२	सङ्खुवासभा	४५	१८	६३
२३	सप्तरी	५२	२३	७५
२४	सल्यान	५६	१५	७१
जम्मा		१०२१	९४६	१९६७

अर्घाखाँची, काठमाडौं, चितवन, भ्रपा, नवलपरासी, बर्दिया, मनाङ र लमजुङ ८ जिल्लाका आधाभन्दा बढी विद्यालय औसतभन्दा माथि, पर्वत जिल्लामा बराबर र बाँकी १५ जिल्लामा आधाभन्दा कम विद्यालय औसतभन्दा माथि रहेका पाइए।

लगानीसँग सम्बन्धित सूचकहरूका आधारमा हेर्दा ३२ वटा नमुना विद्यालय विकासका लागि छनौट भएका विद्यालयहरूको अवस्था भने अन्य १९६७ को भन्दा केही राम्रो ७१.३३ रहेको छ।

विद्यालयको भौतिक संरचना

लगानी क्षेत्र अन्तर्गतको एक उपक्षेत्र विद्यालयको भौतिक संरचनालाई विद्यालय हाताको क्षेत्रफल, खेलमैदान, भवन लगायतका विभिन्न १६ ओटा सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो। जम्मा ४८ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ६ देखि अधिकतम ४८ सम्म अङ्क प्राप्त गरेका छन् तापनि औसत अङ्क भने २७.६४ पाइएको छ। जिल्लाभित्रका विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था मनाङको (३४.५०) र सबैभन्दा कमजोर अवस्था भोजपुरको (२१.८५) देखियो। परीक्षण गरिएका सबै १९९९ विद्यालयको भौतिक संरचनातर्फको औसत अङ्क (२७.६४) भन्दा मनाङ, चितवन, नवलपरासी, काठमाडौं, भ्रपा, लमजुङ, कञ्चनपुर, बर्दिया, अर्घाखाँची र पर्वत १० जिल्ला माथि रहेका छन् भने बाँकी १४ जिल्ला औसतभन्दा कमजोर देखिएका छन्। भौतिक संरचनाको जिल्लागत औसत अङ्कसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १३ : भौतिक संरचना उपक्षेत्रमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१	मनाङ	३४.५०	औसतभन्दा बढी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
२	चितवन	३३.८१	
३	नवलपरासी	३२.५४	
४	काठमाडौं	३२.५०	

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	कैफियत	
५	भापा	३२.२७		
६	लमजुङ	३२.११		
७	कञ्चनपुर	२९.३५		
८	बर्दिया	२९.३०		
९	अर्घाखाँची	२८.७३		
१०	पर्वत	२७.७३		
११	पाल्पा	२७.४१		औसतभन्दा कम प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
१२	सङ्खुवासभा	२५.८१		
१३	सप्तरी	२५.७९		
१४	दोलखा	२५.७१		
१५	धादिङ	२५.६७		
१६	धनकुटा	२४.७८		
१७	पाँचथर	२३.९९		
१८	महोत्तरी	२३.५३		
१९	रुकुम	२२.९९		
२०	डोल्पा	२२.९३		
२१	बाजुरा	२२.७४		
२२	बझाङ	२२.४६		
२३	सल्यान	२२.२७		
२४	भोजपुर	२१.८५		

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा विद्यालयको भौतिक संरचनामा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-१६), सामान्य (१७-३२), मध्यम (३३-४१) र उत्तम (४२-४८) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार हेर्दा मनाङ, चितवन, नवलपरासी, काठमाडौं, भापा र लमजुङ मध्यम स्तरमा तथा बाँकी १८ जिल्लाहरूमा भौतिक संरचनाको स्तर सामान्य रहेको पाइयो ।

शिक्षक

लगानी क्षेत्र अन्तर्गतको शिक्षक उपक्षेत्रलाई शिक्षकको उपलब्धता, योग्यता, उपस्थिति लगायतका विभिन्न ७ सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो । जम्मा २१ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ६ देखि अधिकतम २० सम्म अङ्क प्राप्त गरेका अङ्क छन् भने औसत प्राप्ताङ्क १४.७१ पाइएको छ । जिल्लाभित्रका विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था

काठमाडौं (१७.३८) र सबैभन्दा कमजोर अवस्था बाजुरा (१२.३३) को देखियो । परीक्षण गरिएका सबै १९९९ विद्यालयको शिक्षक तर्फको औसत अङ्क (१९९९ को १४.७१ र १९६७ को १४.६९) भन्दा काठमाडौं, मनाङ, भ्वापा, चितवन, अर्घाखाँची, नवलपरासी, पाल्पा, लमजुङ, दोलखा र बर्दिया १० जिल्ला माथि रहेका छन् भने पर्वत, डोल्पा लगायतका बाँकी १४ जिल्ला कमजोर देखिएका छन् । शिक्षक उपक्षेत्र अन्तर्गतका सूचकहरूमा जिल्लागत औसत अङ्क विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १४: शिक्षक उपक्षेत्रको जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१	काठमाडौं	१७.३८	औसतभन्दा बढी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
२	मनाङ	१७.००	
३	भ्वापा	१६.२५	
४	चितवन	१६.०२	
५	अर्घाखाँची	१५.८०	
६	नवलपरासी	१५.७१	
७	पाल्पा	१५.२९	
८	लमजुङ	१५.२८	
९	दोलखा	१४.९८	
१०	बर्दिया	१४.८४	
११	पर्वत	१४.६७	औसतभन्दा घटी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
१२	डोल्पा	१४.४०	
१३	धनकुटा	१४.३२	
१४	धादिङ	१४.१९	
१५	महोत्तरी	१४.१२	
१६	सप्तरी	१४.०५	
१७	कञ्चनपुर	१३.८७	
१८	पाँचथर	१३.६६	
१९	रुकुम	१३.३६	
२०	भोजपुर	१३.३२	
२१	सङ्खुवासभा	१३.३२	
२२	सल्यान	१२.८०	
२३	बभ्वाङ	१२.५६	
२४	बाजुरा	१२.३३	

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

शिक्षक उपक्षेत्रमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-७), सामान्य (८-१४), मध्यम (१५-१८) र उत्तम (१९-२१) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार हेर्दा काठमाडौं, मनाङ लगायतका १६ जिल्लाहरू मध्यम स्तरमा र कञ्चनपुर, पाँचथर लगायतका बाँकी ८ जिल्लाहरू सामान्य स्तरमा रहेका पाइए ।

समुदायको सहभागिता र लगानी

लगानी क्षेत्र अन्तर्गतको अर्को उपक्षेत्र समुदायको सहभागिता र लगानीलाई समुदायले विद्यालयमा गरेको जग्गा, भवन, आर्थिक सहयोग र सहभागिता लगायतका ४ ओटा सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो । जम्मा १२ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ० देखि अधिकतम १२ सम्म अङ्क प्राप्त गरेका छन् । कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका सम्पूर्ण विद्यालयहरूको यस उपक्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क ७.३२ पाइएको छ । जिल्लाभित्रका विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्क गणना गरी विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था लमजुङ (८.८६) र सबैभन्दा कमजोर अवस्था सल्यान (६.१७) को देखियो । परीक्षण गरिएका सबै १९९९ विद्यालयको समुदायको सहभागिता र लगानीतर्फको औसत अङ्क (१९९९ को ७.३२ र १९६७ को ७.३१) भन्दा बढी जिल्लागत औसत अङ्क भएका लमजुङ, मनाङ, धादिङ, बाजुरा, चितवन, रुकुम, नवलपरासी, पर्वत, दोलखा, पाल्पा र अर्घाखाँची ११ जिल्ला, समग्र औसत बराबर भएको धनकुटा १ जिल्ला तथा काठमाडौं, सङ्खुवासभा, भूपा, बर्दिया, महोत्तरी, डोल्पा, सप्तरी, बझाङ, कञ्चनपुर, पाँचथर, भोजपुर र सल्यान १२ जिल्ला समग्र औसतभन्दा कम अङ्क भएका छन् । समुदायको सहभागिता र लगानीको जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १५ : समुदायको सहभागिता र लगानीमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१	लमजुङ	८.६८	औसतभन्दा बढी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
२	मनाङ	८.५०	
३	धादिङ	८.२४	
४	बाजुरा	८.११	
५	चितवन	७.९९	
६	रुकुम	७.९३	
७	नवलपरासी	७.७०	
८	पर्वत	७.५०	
९	दोलखा	७.३९	
१०	पाल्पा	७.३६	
११	अर्घाखाँची	७.३३	
१२	धनकुटा	७.३२	औसत बराबर प्राप्ताङ्क हुने जिल्ला

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१३	काठमाडौं	७.२७	औसतभन्दा कम प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
१४	सङ्खुवासभा	७.२४	
१५	भापा	७.०९	
१६	बर्दिया	७.००	
१७	महोत्तरी	७.००	
१८	डोल्पा	७.००	
१९	सप्तरी	६.९५	
२०	बझाङ	६.८९	
२१	कञ्चनपुर	६.४०	
२२	पाँचथर	६.३३	
२३	भोजपुर	६.२३	
२४	सल्यान	६.१७	
	सबै विद्यालयहरूको औसत	७.३२	

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनले समुदायको सहभागिता र लगानी उपक्षेत्रमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-४), सामान्य (५-८), मध्यम (९-१०) र उत्तम (११-१२) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार यस उपक्षेत्रको जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा लमजुङ, मनाङ लगायत १५ जिल्लाहरू सामान्य तथा बर्दिया, महोत्तरी लगायतका ९ जिल्लाहरू कमजोर स्तरमा रहेका पाइए ।

२.३ प्रक्रिया

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणका ३ क्षेत्रहरूमध्ये दोस्रो क्षेत्र प्रक्रियाअन्तर्गत कक्षा शिक्षण, विद्यार्थी मूल्याङ्कन, शिक्षकको पेसागत विकास, नेतृत्व र व्यवस्थापन तथा सह/अतिरिक्त क्रियाकलाप गरी पाँच उपक्षेत्रहरू निर्धारण गरिएका छन् । यस क्षेत्र अन्तर्गत ४६ सूचकहरू तथा १३८ पूर्णाङ्कका आधारमा परीक्षण गरिएको र उक्त क्षेत्रका सूचकहरूबाट प्राप्त अङ्कलाई मूल्याङ्कनका निमित्त ३० भार प्रदान गरी वास्तविक प्राप्ताङ्क निकालिएको थियो । प्रक्रिया क्षेत्रको समग्र अवस्थाको विश्लेषण गर्दा यही ३० भारमा कायम गरिएको अङ्कलाई आधार मानिएको छ । त्यसैगरी उपक्षेत्रगत रूपमा विश्लेषण गर्दा भने सो उपक्षेत्रको पूर्णाङ्कमा प्राप्त अङ्कलाई आधार मानिएको छ । कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका सम्पूर्ण विद्यालयहरूले प्रक्रिया क्षेत्रमा पाएको भारित अङ्कका आधारमा औसत निकाल्दा १९६७ विद्यालयहरूमध्ये ९६७ विद्यालय औसतभन्दा कमजोर र १००० विद्यालय औसतभन्दा माथि रहेको पाइयो । यस क्षेत्रका लागि छुट्याइएको ३० अङ्कमा सबैभन्दा बढी अङ्क ल्याउने विद्यालयले २९.७८ र सबैभन्दा कम अङ्क ल्याउने विद्यालयले ४.३५ प्राप्त गरेको छ ।

जिल्लाभित्रका विद्यालयहरूले प्रक्रिया क्षेत्रअन्तर्गत प्राप्त गरेको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतलाई विश्लेषण गर्दा

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

सबै १९९९ विद्यालयहरूले यस क्षेत्रमा प्राप्त गरेको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत ५९.३७ र १९६७ को ५९.३६ देखिन्छ। यहाँ तुलना गरिएका २४ जिल्लाहरूमध्ये सबैभन्दा बढी औसत प्राप्ताङ्क भएको जिल्लामा मनाङ (७२.४६%) र सबैभन्दा कम महोत्तरी (३८.७७%) देखिएका छन्। जिल्लागत औसत प्रतिशत अध्ययन गर्दा मनाङ, काठमाडौं लगायतका ११ जिल्लाहरू औसतभन्दा माथि र बझाङ, महोत्तरी लगायतका १३ जिल्लाहरू औसतभन्दा तल रहेको अवस्था पाइयो। यससम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १६ : प्रक्रिया क्षेत्रमा जिल्लागत विद्यालयको औसत प्राप्ताङ्क

क्र. सं.	जिल्ला	औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत	कैफियत
१	मनाङ	७२.४६	सबै विद्यालयको प्रक्रिया क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत ५९.३७ भन्दा बढी
२	काठमाडौं	७१.७५	
३	अर्घाखाँची	७१.११	
४	चितवन	६८.५४	
५	लमजुङ	६८.०९	
६	नवलपरासी	६५.४१	
७	भ्वापा	६५.२३	
८	पाल्पा	६५.०७	
९	दोलखा	६४.०५	
१०	धनकुटा	६०.१४	
११	पाँचथर	५९.४१	सबै विद्यालयको प्रक्रिया क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत ५९.३७ भन्दा घटी
१२	बाजुरा	५८.७८	
१३	सङ्खुवासभा	५८.६३	
१४	धादिङ	५८.४३	
१५	कञ्चनपुर	५५.०७	
१६	डोल्पा	५४.५४	
१७	पर्वत	५४.०२	
१८	बर्दिया	५३.२८	
१९	भोजपुर	५२.६१	
२०	रुकुम	५२.५१	
२१	सल्यान	४८.३६	
२२	सप्तरी	४७.७७	
२३	बझाङ	४७.५५	
२४	महोत्तरी	३८.७७	

माथिको तालिकामा जिल्लाका विद्यालयहरूले प्रक्रिया क्षेत्रअन्तर्गत प्राप्त गरेको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतलाई कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका सबै १९९९ विद्यालयहरूको प्रक्रिया क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतसँग तुलना गरेर सोका आधारमा घटी वा बढीका रूपमा तुलना गरिएको छ ।

प्रक्रिया क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्कका आधारमा जिल्लाभित्र औसतभन्दा तल र औसतभन्दा माथि अङ्क प्राप्त गर्ने विद्यालय सङ्ख्यासम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १७ : प्रक्रिया क्षेत्रमा औसत प्राप्ताङ्कका आधारमा जिल्लागत विद्यालय सङ्ख्या

क्र.सं.	जिल्ला	औसतभन्दा तल	औसतभन्दा माथि	जम्मा
१	अर्घाखाँची	८	६२	७०
२	कञ्चनपुर	७४	२८	१०२
३	काठमाडौं	२८	१३२	१६०
४	चितवन	१८	७५	९३
५	भापा	३६	७६	११२
६	डोल्पा	९	६	१५
७	दोलखा	२९	५४	८३
८	धनकुटा	३०	४३	७३
९	धादिङ	७२	५५	१२७
१०	नवलपरासी	४९	७७	१२६
११	पर्वत	५३	२५	७८
१२	पाँचथर	४०	४०	८०
१३	पाल्पा	२७	८४	१११
१४	बझाङ	६३	१६	७९
१५	बर्दिया	५३	२०	७३
१६	बाजुरा	२६	३१	५७
१७	भोजपुर	४७	१९	६६
१८	मनाङ	०	४	४
१९	महोत्तरी	७१	१२	८३
२०	रुकुम	६८	१९	८७
२१	लमजुङ	११	६८	७९
२२	सङ्खुवासभा	३०	३३	६३

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

क्र.सं.	जिल्ला	औसतभन्दा तल	औसतभन्दा माथि	जम्मा
२३	सप्तरी	६६	९	७५
२४	सल्यान	५९	१२	७१
जम्मा		९६७	१०००	१९६७

कक्षा शिक्षण

प्रक्रिया क्षेत्रअन्तर्गतको एक उपक्षेत्र कक्षा शिक्षणलाई योजना निर्माण, शैक्षिक सामग्रीको प्रयोग, छलफल र अन्तरक्रियात्मक शिक्षण, शिक्षणमा प्रविधिको प्रयोग, वैयक्तिक भिन्नतामा आधारित सहयोगात्मक शिक्षण, गृहकार्य, शिक्षणमा सकारात्मक पुनर्बल, शिक्षण सुधार योजना, कार्यमूलक अनुसन्धान र कक्षाकोठा व्यवस्थापन गरी १० सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो । जम्मा ३० पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ० देखि अधिकतम ३० सम्म अङ्क प्राप्त गरेका छन् तापनि सबै विद्यालयको औसत अङ्क भने १५.०७ पाइएको छ । जिल्लाभित्रका विद्यालयहरूको औसत अङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था मनाङ (२१.७५%) र सबैभन्दा कमजोर अवस्था भोजपुर (९.८९%) को देखियो । परीक्षण गरिएका सबै १९९९ विद्यालयको कक्षा शिक्षणतर्फको औसत अङ्क १५.७ (१९६७ को १५.०४) भन्दा अर्घाखाँची, काठमाडौँ लगायतका १२ जिल्ला माथि रहेका छन् भने धादिङ, पाल्पा लगायतका १२ जिल्ला तल रहेका छन् । कक्षा शिक्षणको जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्कसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका १८ : कक्षा शिक्षणमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	
१	मनाङ	२१.७५	औसतभन्दा बढी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
२	अर्घाखाँची	२०.०७	
३	काठमाडौँ	१९.४६	
४	नवलपरासी	१७.७९	
५	चितवन	१७.७७	
६	डोल्पा	१७.०७	
७	दोलखा	१६.७७	
८	पाँचथर	१६.७६	
९	भापा	१६.६७	
१०	लमजुङ	१६.५२	
११	बाजुरा	१५.५३	
१२	धनकुटा	१५.२३	

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	
१३	धादिङ	१४.४४	औसतभन्दा घटी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
१४	पाल्पा	१४.२८	
१५	पर्वत	१३.७४	
१६	सप्तरी	१३.६०	
१७	बर्दिया	१३.५९	
१८	रुकुम	१३.५१	
१९	सङ्खुवासभा	१३.४६	
२०	कञ्चनपुर	११.६८	
२१	बझाङ	११.४६	
२२	महोत्तरी	११.३४	
२३	सल्यान	१०.१०	
२४	भोजपुर	९.८९	

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनअनुसार कक्षा शिक्षणमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-१०), सामान्य (११-२९), मध्यम (२२-२६) र उत्तम (२७-३०) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार उल्लिखित २४ जिल्लाहरूमा भोजपुर जिल्ला कमजोर स्तरमा देखिएको र बाँकी २३ जिल्लाहरू सामान्य स्तरमा रहेका पाइए।

विद्यार्थी मूल्याङ्कन

प्रक्रिया क्षेत्र अन्तर्गतकै दोस्रो उपक्षेत्र विद्यार्थी मूल्याङ्कनलाई निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन, निर्माणात्मक मूल्याङ्कनको प्रयोग, प्रश्नपत्र निर्माण, उत्तरपुस्तिका परीक्षण, परीक्षाको नतिजा प्रकाशन र परीक्षाफलको विश्लेषण र पृष्ठपोषण गरी ६ सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो। जम्मा १८ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ० देखि अधिकतम १८ सम्म अङ्क प्राप्त गरेका छन् तापनि सबै विद्यालयको औसत अङ्क भने १०.४७ रहेको छ। जिल्लाभित्रका विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था अर्घाखाँची (१४.२३) र सबैभन्दा कमजोर अवस्था बझाङ (६.५६) को पाइयो। परीक्षण गरिएका सबै १९९९ विद्यालयको विद्यार्थी मूल्याङ्कनतर्फको औसत अङ्क १०.४७ (१९६७ को १०.४७) भन्दा अर्घाखाँची, चितवन, काठमाडौं, मनाङ, लमजुङ, भापा, नवलपरासी, पाल्पा, दोलखा, धादिङ र पाँचथर ११ जिल्ला माथि रहेका छन् भने बाजरा, धनकुटालगायतका बाँकी १३ जिल्ला औसतभन्दा कमजोर देखिएका छन्। विद्यार्थी मूल्याङ्कनको जिल्लागत औसत अङ्कसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १९ : विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	
१	अर्घाखाँची	१४.२३	औसतभन्दा बढी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
२	चितवन	१४.०५	
३	काठमाडौं	१३.३७	
४	मनाङ	१२.७५	
५	लमजुङ	१२.४६	
६	भापा	११.९२	
७	नवलपरासी	११.७५	
८	पाल्पा	११.५९	
९	दोलखा	११.५३	
१०	धादिङ	१०.७८	
११	पाँचथर	१०.४८	औसतभन्दा घटी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
१२	बाजुरा	१०.१४	
१३	धनकुटा	९.९७	
१४	पर्वत	९.६७	
१५	डोल्पा	९.५३	
१६	सङ्खुवासभा	९.१७	
१७	भोजपुर	८.९८	
१८	कञ्चनपुर	८.७०	
१९	सल्यान	८.४४	
२०	सप्तरी	८.३६	
२१	बर्दिया	८.२६	
२२	रुकुम	७.८९	
२३	महोत्तरी	६.६१	
२४	बझाङ	६.५६	

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनअनुसार विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-६), सामान्य (७-१२), मध्यम (१३-१६) र उत्तम (१७-१८) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार उल्लिखित २४ जिल्लाहरूमा अर्घाखाँची, चितवन, काठमाडौं, मनाङ र लमजुङ ५ जिल्ला मध्यम स्तरमा र बाँकी १७ जिल्लाहरू सामान्य स्तरमा रहेका पाइए ।

शिक्षकको पेसागत विकास

प्रक्रिया क्षेत्र अन्तर्गतकै तेस्रो उपक्षेत्र शिक्षकको पेसागत विकास हो । यस उपक्षेत्रमा पेसागत विकासका लागि अवलम्बन गरिएका उपाय, रचनात्मक कार्य, अवलोकन भ्रमण लगायतका विभिन्न ७ सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो । जम्मा २१ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ० देखि अधिकतम २१ सम्म अङ्क प्राप्त गरेका छन् तापनि यस उपक्षेत्रमा सबै विद्यालयहरूको औसत अङ्क भने ७.३७ पाइएको छ । जिल्लाभित्रका विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था काठमाडौं (११.७४) र सबैभन्दा कमजोर अवस्था डोल्पा (३.४०) को देखियो । परीक्षण गरिएका सबै १९९९ विद्यालयको शिक्षकको पेसागत विकासतर्फको औसत अङ्क ७.३७ (१९६७ को ७.३४) भन्दा काठमाडौं, मनाङ, चितवन लगायत १० जिल्ला माथि रहेका छन् भने डोल्पा, बझाङ लगायतका बाँकी १४ जिल्ला औसतभन्दा कमजोर देखिएका छन् । शिक्षक पेसागत विकासको जिल्लागत औसत अङ्कसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २० : शिक्षक पेसागत विकासमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१	काठमाडौं	११.७४	औसतभन्दा बढी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
२	मनाङ	१०.२५	
३	चितवन	१०.२३	
४	पाल्पा	९.९८	
५	लमजुङ	९.०६	
६	नवलपरासी	९.००	
७	अर्घाखाँची	८.९६	
८	भापा	८.९२	
९	दोलखा	८.२९	
१०	धादिङ	७.४५	
११	धनकुटा	७.१९	औसतभन्दा कम प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
१२	सङ्खुवासभा	७.११	
१३	सप्तरी	६.०७	
१४	पर्वत	६.०६	
१५	कञ्चनपुर	५.९२	
१६	भोजपुर	५.८९	

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१७	बर्दिया	५.५१	
१८	बाजुरा	५.२३	
१९	पाँचथर	५.०८	
२०	महोत्तरी	४.४६	
२१	रुकुम	४.४४	
२२	सल्यान	३.६६	
२३	बझाङ	३.४६	
२४	डोल्पा	३.४०	

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा शिक्षकको पेसागत विकासमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-७), सामान्य (८-१४), मध्यम (१५-१८) र उत्तम (१९-२१) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार हेर्दा सप्तरी, पर्वतलगायतका १२ जिल्लाहरू कमजोर तथा सङ्खुवासभा, धनकुटा लगायतका बाँकी १२ जिल्लाहरू सामान्य स्तरमा रहेका पाइए ।

नेतृत्व र व्यवस्थापन

प्रक्रिया क्षेत्र अन्तर्गतको उपक्षेत्र नेतृत्व र व्यवस्थापनलाई वि.व्य.स. र शि.अ.स.को गठन, बैठक, निर्णय र सोको कार्यान्वयन लगायतका विभिन्न १७ सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो । कुल ५१ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ० देखि अधिकतम ५१ सम्म अङ्क प्राप्त गरेका छन् तापनि सबै विद्यालयको औसत अङ्क भने ३६.१३ देखिएको छ । जिल्लाभित्रका विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था लमजुङ (४०.३३) र सबैभन्दा कमजोर अवस्था महोत्तरी (२३.०२) जिल्लाको देखियो । परीक्षण गरिएका सबै १९९९ विद्यालयको नेतृत्व र व्यवस्थापनतर्फको औसत प्राप्ताङ्क ३६.१३ (१९६७ को ३६.१८) भन्दा लमजुङ, पाल्पा लगायतका १५ जिल्लाको बढी र बर्दिया, धादिङलगायत ९ जिल्लाको औसतभन्दा घटी रहेको देखिएका छन् । यस उपक्षेत्रको जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्कसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २१ : नेतृत्व र व्यवस्थापनमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१	लमजुङ	४०.३३	औसतभन्दा बढी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
२	पाल्पा	३९.९२	
३	अर्घाखाँची	३९.७३	
४	काठमाडौँ	३९.५९	

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	कैफियत	
५	चितवन	३९.४८		
६	मनाङ	३९.२५		
७	भापा	३८.८२		
८	सङ्खुवासभा	३८.०५		
९	धनकुटा	३८.०३		
१०	नवलपरासी	३७.७१		
११	दोलखा	३७.५८		
१२	कञ्चनपुर	३७.४८		
१३	पाँचथर	३७.१९		
१४	बाजुरा	३७.०५		
१५	भोजपुर	३६.६२		
१६	बर्दिया	३५.३६		औसतभन्दा कम प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
१७	धादिङ	३५.३१		
१८	डोल्पा	३३.२७		
१९	पर्वत	३३.२१		
२०	सल्यान	३३.१७		
२१	रुकुम	३२.६९		
२२	बझाङ	३१.३३		
२३	सप्तरी	२८.७१		
२४	महोत्तरी	२३.०२		

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा नेतृत्व र व्यवस्थापन उपक्षेत्रमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-१७), सामान्य (१८-३४), मध्यम (३५-४५) र उत्तम (४६-५१) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार हेर्दा डोल्पा, पर्वतलगायतका ७ जिल्लाहरू सामान्य तथा धादिङ, बर्दिया लगायतका बाँकी १७ जिल्लाहरू मध्यम स्तरमा रहेका छन् ।

सह तथा अतिरिक्त क्रियाकलाप

प्रक्रिया क्षेत्र अन्तर्गतको उपक्षेत्र सह तथा अतिरिक्त क्रियाकलापको अवस्था परीक्षणका लागि सोको योजना, कार्यान्वयन, प्रतियोगितामा विद्यालय र विद्यार्थीको सहभागिता लगायतका ६ सूचकहरूमार्फत अध्ययन गरिएको थियो । जम्मा १८ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयले न्यूनतम ० देखि अधिकतम १८ सम्म अङ्क प्राप्त गरेका भए तापनि सबै विद्यालयको औसत अङ्क भने १२.८८ पाइएको छ । जिल्लाभित्रका विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्थामा मनाङ (१६.००)

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

तथा सबैभन्दा कमजोर अवस्थामा महोत्तरी (८.०७) रहेको देखियो । परीक्षण गरिएका सबै १९९९ विद्यालयहरूको सह तथा अतिरिक्त क्रियाकलापतर्फको औसत अङ्क १२.८८ (१९६७ को १२.८९) भन्दा चितवन, सङ्खुवासभा लगायतका १२ जिल्ला माथिल्लो स्तरमा र बझाङ, धादिङ लगायतका बाँकी १२ जिल्ला औसतभन्दा तलको स्तरमा रहेको पाइए । सह र अतिरिक्त क्रियाकलापको जिल्लागत औसत अङ्कलाई तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका २२ : सह र अतिरिक्त क्रियाकलापको जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१	मनाङ	१६.००	औसतभन्दा बढी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
२	लमजुङ	१५.५९	
३	अर्घाखाँची	१५.१४	
४	काठमाडौँ	१४.८६	
५	दोलखा	१४.२२	
६	पाल्पा	१४.०३	
७	नवलपरासी	१४.०२	
८	रुकुम	१३.९४	
९	भापा	१३.६९	
१०	बाजुरा	१३.१८	
११	सङ्खुवासभा	१३.११	औसतभन्दा कम प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
१२	चितवन	१३.०५	
१३	बझाङ	१२.८२	
१४	धादिङ	१२.६५	
१५	धनकुटा	१२.५६	
१६	पाँचथर	१२.४९	
१७	कञ्चनपुर	१२.२२	
१८	डोल्पा	१२.००	
१९	पर्वत	११.८७	
२०	सल्यान	११.३७	
२१	भोजपुर	११.२१	
२२	बर्दिया	१०.८१	
२३	सप्तरी	९.१९	
२४	महोत्तरी	८.०७	

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा सह र अतिरिक्त क्रियाकलाप उपक्षेत्रमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-६), सामान्य (७-१२), मध्यम (१३-१६) र उत्तम (१७-१८) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार हेर्दा डोल्पा, पर्वत लगायतका ७ जिल्लाहरू सामान्य तथा मनाङ, लमजुङ लगायतका बाँकी १७ जिल्लाहरू मध्यम स्तरमा रहेका छन् ।

२.४ उपलब्धि

विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षणका क्षेत्रहरूमध्येको उपलब्धिअन्तर्गत विद्यार्थी नियमितता, कक्षा दोहोऱ्याउने र विद्यालय छाड्ने, सिकाइ उपलब्धि, सेवाग्राही सन्तुष्टि र शिक्षकको पेसागत सन्तुष्टि तीन उपक्षेत्र निर्धारण गरिएका छन् । यो क्षेत्रमा १५ सूचकहरू तथा ४५ पूर्णाङ्क राखिएको छ । यस उपलब्धि क्षेत्रको समग्र अवस्थाको विश्लेषण विद्यालयले प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्कलाई ४० भार कायम गरी वास्तविक प्राप्ताङ्क गणना गरिएको छ । तर उपक्षेत्रहरूको विश्लेषण गर्दा भने सो उपक्षेत्रका लागि छुट्याइएको पूर्णाङ्कमा प्राप्त अङ्कलाई आधार मानिएको छ । जिल्लाभित्रका विद्यालयहरूले उपलब्धि क्षेत्रअन्तर्गत प्राप्त गरेको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतलाई विश्लेषण गर्दा सबै १९९९ विद्यालयहरूको यस क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत ६१.१८ देखिन्छ । नमुना ३२ विद्यालयको ५८.०६ र १९६७ विद्यालयको ६१.२३ रहेको छ । यहाँ तुलना गरिएका २४ जिल्लाहरूमध्ये सबैभन्दा बढी औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत भएको जिल्लामा मनाङ (७३.८९) र सबैभन्दा कम औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत भएको जिल्लामा भोजपुर (५२.४६) देखिएको छ । यस क्षेत्रमा मनाङ, पर्वतलगायतका ११ जिल्लाहरूको प्राप्ताङ्क प्रतिशत औसतभन्दा माथि र सल्यान, बाजुरा लगायत १३ जिल्लाहरूको प्राप्ताङ्क औसतभन्दा तल रहेको पाइयो । यससम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २३ : उपलब्धि क्षेत्रको जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण

क्र. सं.	जिल्ला	औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत	कैफियत
१	मनाङ	७३.८९	सबै विद्यालयको उपलब्धि क्षेत्रको औसत प्रतिशत ६१.१८ भन्दा बढी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
२	पर्वत	७०.०३	
३	काठमाडौं	६८.३२	
४	डोल्पा	६६.९६	
५	लमजुङ	६५.२१	
६	धादिङ	६४.८३	
७	दोलखा	६४.७६	
८	कञ्चनपुर	६३.८८	
९	रुकुम	६३.३५	
१०	पाल्पा	६२.४०	
११	महोत्तरी	६२.३०	

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

क्र. सं.	जिल्ला	औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत	कैफियत
१२	सल्यान	६०.०९	सबै विद्यालयको उपलब्धि क्षेत्रको औसत प्रतिशत ६१.१८ भन्दा घटी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
१३	वाजुरा	५९.६९	
१४	बझाङ	५९.५८	
१५	सप्तरी	५९.४१	
१६	भापा	५९.२१	
१७	चितवन	५८.२६	
१८	अर्घाखाँची	५८.१६	
१९	धनकुटा	५७.८४	
२०	नवलपरासी	५७.६४	
२१	पाँचथर	५७.५०	
२२	सङ्खुवासभा	५४.२५	
२३	बर्दिया	५४.०६	
२४	भोजपुर	५२.४६	

माथिको तालिकामा जिल्लाका विद्यालयहरूले उपलब्धि क्षेत्रअन्तर्गत प्राप्त गरेका औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतलाई कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका सबै १९९९ विद्यालयहरूको उपलब्धि क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्कसँग तुलना गरेर सोका आधारमा घटी वा बढी प्राप्ताङ्क प्रतिशत हुने विद्यालय सङ्ख्याको जिल्लागत विवरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

उपलब्धि क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्कका आधारमा जिल्ला भित्र औसतभन्दा तल र औसतभन्दा माथि अङ्क प्राप्त गर्ने विद्यालय सङ्ख्यासम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २४ : उपलब्धि क्षेत्रमा औसत प्राप्ताङ्कका आधारमा जिल्लागत विद्यालय सङ्ख्या

क्र.सं.	जिल्ला	औसतभन्दा तल	औसतभन्दा माथि	जम्मा
१	अर्घाखाँची	४४	२६	७०
२	कञ्चनपुर	४२	६०	१०२
३	काठमाडौँ	४३	११७	१६०
४	चितवन	६०	३३	९३
५	भापा	६३	४९	११२
६	डोल्पा	५	१०	१५
७	दोलखा	३१	५२	८३
८	धनकुटा	४७	२६	७३

क्र.सं.	जिल्ला	औसतभन्दा तल	औसतभन्दा माथि	जम्मा
९	धादिङ	४६	८१	१२७
१०	नवलपरासी	७१	५५	१२६
११	पर्वत	१२	६६	७८
१२	पाँचथर	५१	२९	८०
१३	पाल्पा	४३	६८	१११
१४	बझाङ	४०	३९	७९
१५	बर्दिया	५३	२०	७३
१६	बाजुरा	३०	२७	५७
१७	भोजपुर	४६	२०	६६
१८	मनाङ	०	४	४
१९	महोत्तरी	३७	४६	८३
२०	रुकुम	३८	४९	८७
२१	लमजुङ	२५	५४	७९
२२	सङ्खुवासभा	४४	१९	६३
२३	सप्तरी	४५	३०	७५
२४	सल्यान	३६	३५	७१
जम्मा		९५२	१०१५	१९६७

कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका सम्पूर्ण विद्यालयहरूले उपलब्धि क्षेत्रमा पाएको भारित अङ्कका आधारमा औसत निकाल्दा १९६७ विद्यालयहरूमध्ये ९५२ (४८.४०%) विद्यालय औसतभन्दा कमजोर र १०१५ (५१.६०%) विद्यालय औसतभन्दा माथि रहेका पाइए। उपलब्धि क्षेत्रका लागि छुट्याइएको ४०% भारमा सबैभन्दा बढी अङ्क काठमाडौं जिल्ला स्थित श्री कङ्काली माध्यमिक विद्यालयले (३९.११) प्राप्त गरेको पाइएको छ भने सबैभन्दा कम अङ्क महोत्तरी जिल्ला स्थित श्री राष्ट्रिय जनता माध्यमिक विद्यालय हलखोरीले (७.११) प्राप्त गरेको देखियो।

नियमितता, विद्यालय छाड्ने र कक्षा दोहोर्‍याउने दर

नियमितता, विद्यालय छाड्ने र कक्षा दोहोर्‍याउने दरलाई कक्षा ५ का विद्यार्थीको नियमितता, कक्षा ८ का विद्यार्थीको नियमितता, कक्षा ५ का विद्यार्थीको विद्यालय छाड्ने दर, कक्षा ८ का विद्यार्थीको विद्यालय छाड्ने दर, कक्षा ५ का विद्यार्थीको कक्षा दोहोर्‍याउने दर र कक्षा ८ का विद्यार्थीको कक्षा दोहोर्‍याउने दर गरी ६ सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो। जम्मा १८ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ०.०० देखि अधिकतम १८ सम्म अङ्क प्राप्त गरेका छन् तापनि सबै विद्यालयको औसत अङ्क भने

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

९.४८ (१९६७ को ९.५१) रहेको पाइएको छ । जिल्लाभित्रका विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था मनाङ (१३.२५) र सबैभन्दा कमजोर अवस्था बर्दिया (६.०८) को देखियो । परीक्षण गरिएका सबै १९९९ विद्यालयको विद्यार्थी नियमितता, कक्षा दोहोर्‍याउने र विद्यालय छाड्ने दरतर्फको औसत अङ्कभन्दा मनाङ, रुकुम लगायतका १३ जिल्ला माथि रहेका र अर्घाखाँची, बाजुरा लगायतका ११ जिल्ला कमजोर रहेका पाइए । यस उपक्षेत्रको जिल्लागत औसत अङ्कसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २५ : विद्यार्थी नियमितता, छाड्ने र दोहोर्‍याउने दरको आधारमा निर्धारित अङ्कको जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१	मनाङ	१३.२५	औसतभन्दा बढी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
२	रुकुम	१२.०८	
३	पर्वत	११.९५	
४	कञ्चनपुर	११.४५	
५	डोल्पा	११.०७	
६	काठमाडौं	१०.८९	
७	पाल्पा	१०.५९	
८	दोलखा	१०.५८	
९	लमजुङ	१०.५७	
१०	बझाङ	१०.३०	
११	धादिङ	१०.१४	
१२	बाजुरा	९.९३	
१३	अर्घाखाँची	९.५९	
१४	महोत्तरी	९.४५	औसतभन्दा घटी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
१५	पाँचथर	९.०३	
१६	सल्यान	८.७९	
१७	सप्तरी	८.६८	
१८	धनकुटा	८.६४	
१९	नवलपरासी	८.१९	
२०	चितवन	७.६७	
२१	भोजपुर	७.३८	
२२	सङ्खुवासभा	७.३५	
२३	भापा	७.३१	
२४	बर्दिया	६.०८	

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा विद्यार्थीको नियमितता, कक्षा दोहोर्‍याउने र विद्यालय छाड्ने दरमा प्राप्त अड्कलाई कमजोर (०-६), सामान्य (७-१२), मध्यम (१३-१६) र उत्तम (१७-१८) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार उल्लिखित २४ जिल्लाहरूमा मनाङ र रुकुम मध्यम तथा बाँकी २२ जिल्लाहरू सामान्य स्तरमा रहेका पाइए ।

सिकाइ उपलब्धि

सिकाइ उपलब्धिलाई कक्षा ५ र कक्षा ८ को नेपाली तथा गणित विषयमा विगत २ वर्षको औसत सिकाइ उपलब्धिमा परिवर्तन तथा माध्यमिक शिक्षा परीक्षाको औसत GPA समेत ५ सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो । जम्मा १५ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ०.०० देखि अधिकतम १५ अड्कसम्म प्राप्त गरेका छन् तापनि सबै विद्यालयको औसत अड्क भने ९.५३ पाइएको छ । जिल्लाभित्रका विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था मनाङ (१२.००) र सबैभन्दा कमजोर अवस्था अर्घाखाँची (७.६६) को पाइयो । परीक्षण गरिएका सबै १९९९ विद्यालयको सिकाइ उपलब्धितर्फको औसत अड्क ९.५३ (१९६७ को ९.५३) भन्दा मनाङ, पर्वत लगायत ११ जिल्ला माथि रहेका छन् भने अर्घाखाँची, भोजपुर लगायत बाँकी १३ जिल्ला औसतभन्दा कमजोर देखिएका छन् । सिकाइ उपलब्धिको जिल्लागत औसत अड्कसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २६ : विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१	मनाङ	१२.००	औसतभन्दा बढी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
२	पर्वत	११.२४	
३	धादिङ	१०.५४	
४	भापा	१०.४८	
५	सल्यान	१०.४५	
६	काठमाडौँ	१०.१८	
७	लमजुङ	९.९५	
८	दोलखा	९.७७	
९	डोल्पा	९.७३	
१०	धनकुटा	९.६६	
११	पाल्पा	९.६४	
१२	बर्दिया	९.४८	औसतभन्दा घटी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
१३	महोत्तरी	९.२७	

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१४	चितवन	९.२५	
१५	सङ्खुवासभा	९.११	
१६	बाजुरा	९.०७	
१७	नवलपरासी	९.०२	
१८	पाँचथर	८.९९	
१९	बझाङ	८.९४	
२०	कञ्चनपुर	८.८७	
२१	रुकुम	८.८६	
२२	सप्तरी	८.८३	
२३	भोजपुर	८.६१	
२४	अर्घाखाँची	७.६६	

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा सिकाइ उपलब्धिमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-५), सामान्य (६-१०), मध्यम (११-१३) र उत्तम (१४-१५) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार उल्लिखित २४ जिल्लाहरूमा मनाङ, पर्वत, धादिङ, भुपा, सल्यान र काठमाडौं ६ जिल्लाहरू मध्यम तथा बाँकी १८ जिल्लाहरू सामान्य स्तरमा रहेका पाइए ।

सेवाग्राही सन्तुष्टि

विद्यालयको सेवाग्राही सन्तुष्टिलाई अभिभावक र विद्यार्थी गरी २ ओटा सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो । जम्मा ६ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ० देखि अधिकतम ६ अङ्कसम्म प्राप्त गरेका छन् तापनि सबै विद्यालयको औसत अङ्क भने ४.१८ पाइएको छ । जिल्लाभित्रका विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था काठमाडौं (४.९३) र सबैभन्दा कमजोर अवस्था पाँचथर (३.६८) को पाइयो । परीक्षण गरिएका सबै १९९९ विद्यालयको सेवाग्राही सन्तुष्टितर्फको औसत अङ्क ४.१८ (१९६७ को ४.१८) भन्दा काठमाडौं, चितवन लगायत १२ जिल्ला माथि रहेका र पाँचथर, रुकुमलगायतका १२ जिल्ला औसतभन्दा कमजोर देखिएका छन् । सेवाग्राही सन्तुष्टिको जिल्लागत औसत अङ्कसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २७ : सेवाग्राही सन्तुष्टिमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१	काठमाडौं	४.९३	औसतभन्दा बढी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
२	चितवन	४.६२	
३	डोल्पा	४.४७	
४	लमजुङ	४.४६	
५	महोत्तरी	४.४२	
६	दोलखा	४.४०	
७	भापा	४.३७	
८	सप्तरी	४.३६	
९	अर्घाखाँची	४.३१	
१०	धादिङ	४.२८	
११	नवलपरासी	४.२१	
१२	बर्दिया	४.२१	
१३	पर्वत	४.१०	
१४	कञ्चनपुर	४.०६	
१५	मनाङ	४.००	
१६	सल्यान	३.९२	
१७	सङ्खुवासभा	३.८७	
१८	बाजुरा	३.८६	
१९	पाल्पा	३.८६	
२०	धनकुटा	३.७५	
२१	बझाङ	३.७३	
२२	भोजपुर	३.७३	
२३	रुकुम	३.७०	
२४	पाँचथर	३.६८	

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा सेवाग्राही सन्तुष्टि वापत प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-२), सामान्य (३-४), मध्यम (५-५) र उत्तम (६-६) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार उल्लिखित २४ जिल्लाहरूमा सल्यान, सङ्खुवासभालगायत ९ जिल्लाहरू सामान्य तथा काठमाडौं, चितवन लगायतका बाँकी १५ जिल्लाहरू मध्यम स्तरमा रहेका पाइए ।

शिक्षकको पेसागत सन्तुष्टि

शिक्षकको पेसागत सन्तुष्टिलाई विद्यालयको कार्यप्रगति सम्बन्धमा सन्तुष्टि र आफ्नो पेसा सम्बन्धमा सन्तुष्टि गरी २ ओटा सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो । ६ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ० देखि अधिकतम ६ सम्म अङ्क प्राप्त गरेका छन् तापनि सबै विद्यालयको औसत अङ्क भने ४.३४ रहेको छ । जिल्लाभित्रका विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था महोत्तरी (४.९०) जिल्लाको र सबैभन्दा कमजोर अवस्था बझाङ (३.८४) जिल्लाको देखियो । परीक्षण गरिएका सबै १९९९ विद्यालयको शिक्षकको पेसागत सन्तुष्टितर्फको औसत अङ्क ४.३४ (१९६७ को ४.३४) भन्दा महोत्तरी, डोल्पा लगायतका १२ जिल्ला माथि रहेका छन् भने बझाङ, रुकुम लगायतका १२ जिल्ला औसतभन्दा कमजोर देखिएका छन् । शिक्षकको पेसागत सन्तुष्टिको जिल्लागत औसत अङ्कसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २८ : शिक्षकको पेसागत सन्तुष्टिमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क विवरण

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१	महोत्तरी	४.९०	औसतभन्दा बढी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
२	डोल्पा	४.८७	
३	सप्तरी	४.८७	
४	काठमाडौं	४.७५	
५	चितवन	४.६८	
६	अर्घाखाँची	४.६१	
७	बर्दिया	४.५६	
८	नवलपरासी	४.५२	
९	भापा	४.४८	
१०	दोलखा	४.४०	
११	लमजुङ	४.३७	
१२	कञ्चनपुर	४.३६	
१३	पर्वत	४.२२	
१४	धादिङ	४.२१	
१५	पाँचथर	४.१९	
१६	सङ्खुवासभा	४.०८	
१७	पाल्पा	४.००	
१८	बाजुरा	४.००	
१९	मनाङ	४.००	

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क	कैफियत
२०	धनकुटा	३.९७	
२१	भोजपुर	३.८९	
२२	सल्यान	३.८९	
२३	रुकुम	३.८६	
२४	बझाङ	३.८४	

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा शिक्षकको पेसागत सन्तुष्टि वापत प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-२), सामान्य (३-४), मध्यम (५-५) र उत्तम (६-६) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार उल्लिखित २४ जिल्लाहरूमा पाल्पा, बाजुरा लगायत ८ जिल्लाहरू सामान्य तथा सङ्खुवासभा, पाँचथर लगायतका बाँकी १६ जिल्लाहरू मध्यम स्तरमा रहेका पाइए ।

२.५ सेवा प्रदान गरिएका विद्यार्थी

शिक्षा नियमावलीले गरेको व्यवस्थाअनुसार सामान्यतया प्रति कक्षा हुनुपर्ने न्यूनतम विद्यार्थी सङ्ख्याका आधारमा विद्यालयले अधिल्लो वर्ष सेवा प्रदान गरेका विद्यार्थीहरूको सङ्ख्यालाई तुलना गरेर विद्यालयहरूलाई ० देखि ५ सम्मका छ स्केलमा बाँडेर अङ्क प्रदान गर्ने व्यवस्था विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा गरिएको छ । यस अन्तर्गत विद्यालयहरूले न्यूनतम ० देखि अधिकतम ५ सम्म अङ्क प्राप्त गरेतापनि सबै विद्यालयहरूको औसत अङ्क भने ३.१४ पाइएको छ ।

सेवा प्रदान गरेका विद्यार्थी सङ्ख्याको आधारमा जिल्लाभित्रका विद्यालयहरूले प्राप्त गरेको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतलाई विश्लेषण गर्दा कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका सबै १९९९ विद्यालयहरूले यसमा प्राप्त गरेको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत ६२.८२ देखिन्छ । नमुना ३२ विद्यालयको ९७.५ र अन्य १९६७ विद्यालयको ६२.२६ रहेको छ । जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतका आधारमा बर्दिया (९३.९७) सबैभन्दा राम्रो र मनाङ (०.००) सबैभन्दा कमजोर अवस्थामा पाइए । यसमा रुकुम, नवलपरासी लगायतका ११ जिल्ला औसतभन्दा माथि र सङ्खुवासभा, काठमाडौं लगायतका १३ जिल्ला औसतभन्दा तल रहेका छन् । यससम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २९ : सेवा प्रदान गरेका विद्यार्थी सङ्ख्याको आधारमा जिल्लागत औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क प्रतिशत	कैफियत
१	बर्दिया	९३.९७	सेवा प्रदान गरेका विद्यार्थी सङ्ख्याको आधारमा सबै विद्यालयको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत ६२.८२ भन्दा बढी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
२	महोत्तरी	९१.८१	
३	सप्तरी	९०.६७	
४	कञ्चनपुर	७८.६३	

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

क्र. सं.	जिल्ला	प्राप्ताङ्क प्रतिशत	कैफियत
५	भापा	७५.५४	सेवा प्रदान गरेका विद्यार्थी सङ्ख्याको आधारमा सबै विद्यालयको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत ६२.८२ भन्दा घटी प्राप्ताङ्क हुने जिल्लाहरू
६	बभाङ	७३.१६	
७	सल्यान	७२.६८	
८	बाजुरा	७२.६३	
९	चितवन	६८.३९	
१०	नवलपरासी	६७.९४	
११	रुकुम	६७.३६	
१२	सङ्खुवासभा	६०.६३	
१३	काठमाडौं	५९.२५	
१४	धादिङ	५३.८६	
१५	भोजपुर	५३.६४	
१६	अर्घाखाँची	५१.४३	
१७	डोल्पा	४९.३३	
१८	दोलखा	४७.७१	
१९	पाँचथर	४४.७५	
२०	धनकुटा	४४.३८	
२१	पाल्पा	४३.६०	
२२	लमजुङ	३५.१९	
२३	पर्वत	३१.०३	
२४	मनाङ	०.००	

माथिको तालिकामा जिल्लाका विद्यालयहरूले सेवा प्रदान गरेका विद्यार्थी सङ्ख्याका आधारमा जिल्लाले प्राप्त गरेको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतलाई कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका सबै विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्कसँग तुलना गरी सोका आधारमा जिल्लागत रूपमा तुलना गरिएको छ ।

जिल्लामा विद्यालयहरूले प्राप्त गरेको अङ्कसँग औसत अङ्क तुलना गर्दा कुल १९६७ विद्यालयहरूमध्ये ११४२ (५८.०६%) विद्यालयहरूले औसतभन्दा कम र ८२५ (४१.९४%) विद्यालयहरूले औसतभन्दा बढी अङ्क प्राप्त गरेका छन् । जिल्ला भित्रका विद्यालयहरूले प्राप्त गरेको औसत प्राप्ताङ्कका आधारमा जिल्लागत रूपमा औसतभन्दा कम र औसतभन्दा बढी अङ्क प्राप्त गर्ने विद्यालय सङ्ख्यासम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३० : सेवा प्रदान गरेका विद्यार्थी सङ्ख्यामा औसत प्राप्ताङ्कका आधारमा जिल्लागत विद्यालय सङ्ख्या

क्र.सं.	जिल्ला	औसतभन्दा तल	औसतभन्दा माथि	जम्मा
१	अर्घाखाँची	५४	१६	७०
२	कञ्चनपुर	३८	६४	१०२
३	काठमाडौँ	९८	६२	१६०
४	चितवन	४७	४६	९३
५	भापा	४३	६९	११२
६	डोल्पा	११	४	१५
७	दोलखा	६६	१७	८३
८	धनकुटा	६२	११	७३
९	धादिङ	९३	३४	१२७
१०	नवलपरासी	६३	६३	१२६
११	पर्वत	७४	४	७८
१२	पाँचथर	६६	१४	८०
१३	पाल्पा	९३	१८	१११
१४	बझाङ	३७	४२	७९
१५	बर्दिया	७	६६	७३
१६	बाजुरा	२६	३१	५७
१७	भोजपुर	४७	१९	६६
१८	मनाङ	४	०	४
१९	महोत्तरी	१०	७३	८३
२०	रुकुम	४८	३९	८७
२१	लमजुङ	६९	१०	७९
२२	सङ्खुवासभा	४२	२१	६३
२३	सप्तरी	११	६४	७५
२४	सल्यान	३३	३८	७१
जम्मा		११४२	८२५	१९६७

खण्ड ३ : शिक्षा विभागबाट नमुना विद्यालय विकासका लागि छनौट गरिएका कार्यसम्पादन परीक्षण नतिजाको तुलनात्मक विश्लेषण

यस खण्डमा शिक्षा विभागले नमुना विद्यालय विकासका लागि छनौट गरेका विद्यालयहरूमध्ये मोरङ, सुनसरी, धनुषा, सर्लाही र रौतहट जिल्लाका ३२ विद्यालयमा गरिएको कार्यसम्पादन परीक्षणबाट प्राप्त नतिजाका आधारमा समग्र तथा क्षेत्रगत अवस्थाको विश्लेषण गरिएको छ । पाँच जिल्लाहरूमा विद्यालयको सङ्ख्या ५ देखि ८ सम्म भएकाले यसमा जिल्लागतरूपमा औसत निकालेर विश्लेषण नगरी सबै ३२ विद्यालयहरूलाई एउटै समूहका रूपमा राखिएको छ, साथै क्षेत्र र उपक्षेत्रगत रूपमा तुलना गर्दा भने कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका सम्पूर्ण १९९९ विद्यालयहरूको औसत अङ्कसँग तुलना गरिएको छ ।

३.१. समष्टिगत स्थिति

लगानी, प्रक्रिया, उपलब्धि र सेवा प्रदान गरिएका विद्यार्थीलाई आधार मानेर विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको समष्टिगत स्थितिको लेखाजोखा गरिन्छ । यसअनुसार शिक्षा विभागबाट नमुना विद्यालय विकासकालागि छनौट भएका विद्यालयहरूमध्ये पाँच जिल्लाका ३२ सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूको समग्र कार्यसम्पादन स्तर हेर्दा १ (३.१३%) कमजोर, २३ (७१.८७%) सामान्य र ८ (२५%) मध्यम कार्यसम्पादन स्तरमा रहेका पाइयो । सर्लाही जिल्लाको १ विद्यालय कमजोर स्तरमा बाहेक अन्य जिल्लाका विद्यालयहरू यस स्तरमा परेका छैनन् साथै कुनै पनि जिल्लाका कुनै पनि विद्यालयहरू उत्तम स्तरमा समेत पर्न सकेका छैनन् । विद्यालयले प्राप्त गरेको अङ्कका आधारमा कमजोर, सामान्य, मध्यम र उत्तम गरी चार स्तरमा वर्गीकरण गर्दा देखिएका जिल्लागत विद्यालय सङ्ख्याको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३१ : समग्र कार्यसम्पादन स्तरका आधारमा जिल्लागत विद्यालय सङ्ख्या

जिल्ला	कार्यसम्पादन स्तर				
	कमजोर	सामान्य	मध्यम	उत्तम	जम्मा
मोरङ	०	६	२	०	८
सुनसरी	०	५	०	०	५
धनुषा	०	५	१	०	६
सर्लाही	१	३	२	०	६
रौतहट	०	४	३	०	७
जम्मा	१	२३	८	०	३२

सुनसरी जिल्लाका सबै विद्यालय सामान्य स्तरमा परेका छन् भने सर्लाही जिल्लाको एउटा बाहेक बाँकी विद्यालय सामान्य र मध्यम स्तरमा परेका छन् । प्रतिशतका हिसाबले मध्यमस्तरमा सबैभन्दा बढी रौतहट

जिल्लाका ४२.८६%, त्यसपछि सर्लाही, मोरङ र धनुषाका क्रमशः ३३.३३%, २५% र १६.६७% विद्यालयहरू रहेका छन्। कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका ३२ विद्यालयहरूमध्ये समग्र १०० अङ्कमा सबैभन्दा बढी अङ्क ९.१६ र सबैभन्दा कम अङ्क २६.८६ प्राप्त गरेको छ। विद्यालयले प्राप्त गरेको अङ्क र औसतसँगको तुलना तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ३२ : समग्र अवस्थाको आधारमा विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्क

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१	श्री जनता मा. वि. गिद्धबेलापत्ति धनुषा	८९.१६	सबै विद्यालयको औसत ६०.७५ भन्दा बढी प्राप्ताङ्क हुने विद्यालयहरू
२	श्री महेन्द्ररत्नजगन्नाथ लक्ष्मीनियाँ मा. वि. सर्लाही	८२.९४	
३	श्री जलधारकमलदेव माध्यमिक विद्यालय, सर्लाही	७८.०६	
४	श्री जनज्योति मा. वि. रौतहट	७७.००	
५	श्री गरुडा मा. वि. गरुडा रौतहट	७६.२४	
६	श्री नरग्राम मा. वि. मोरङ	७४.८६	
७	श्री सरस्वती मा. वि. मोरङ	७४.१७	
८	श्री जनता माध्यमिक विद्यालय, कटहरिया रौतहट	७४.००	
९	श्री पञ्चायत मा. वि. मोरङ	६८.६२	
१०	श्री याज्ञवल्क्य संस्कृत नमुना मा. वि. धनुषा	६८.२५	
११	श्री जनता मा. वि. मोरङ	६७.६४	
१२	श्री आदर्श मा. वि. सुनसरी	६७.२२	
१३	श्री राधिका मा. वि. मोरङ	६६.०५	
१४	श्री जनता मा. वि. सोनरनिया रौतहट	६५.८४	
१५	श्री सुकुना मा. वि. मोरङ	६५.२२	
१६	श्री जनज्योति मा. वि. सर्लाही	६४.७६	
१७	श्री अमरसिंह मा. वि. सुनसरी	६४.६७	
१८	श्री जनता मा. वि. सिमरा, भगवतीपुर सर्लाही	६३.३७	
१९	श्री महादेवजनता मा. वि. सर्लाही	६१.१८	
२०	श्री गोगलप्रसाद मा. वि. वासहिया धनुषा	६१.१२	
	सबै विद्यालयहरूको औसत	६०.७५	
२१	श्री नेमधारी बासुदेव मा. वि. रौतहट	६०.४५	सबै विद्यालयको औसत ६०.७५ भन्दा घटी प्राप्ताङ्क हुने विद्यालयहरू
२२	श्री सरस्वती मा. वि. सुनसरी	६०.४२	
२३	श्री मा. वि. कुमरौल, रमदैया धनुषा	५८.३६	

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	प्राप्ताङ्क	कैफियत
२४	श्री हरिनगरा मा. वि. सुनसरी	५७.८०	
२५	श्री शिवशक्ति मा. वि. धनुषा	५७.५८	
२६	श्री जयकिसान माध्यमिक विद्यालय, रौतहट	५५.३६	
२७	श्री जनता माध्यमिक विद्यालय, राजपुर, रौतहट	५५.१९	
२८	श्री जनता मा. वि. सुनसरी	५१.३३	
२९	श्री अरनिको मा. वि. मोरङ	५०.७२	
३०	श्री पब्लिक मा. वि. मोरङ	४८.८०	
३१	श्री रामजानकी मा. वि. कुस्माहा, धनुषा	४८.७१	
३२	श्री बेनिभोलानमुना मा. वि. सर्लाही	२६.८६	

समग्र प्राप्ताङ्कका आधारमा सबै १९९९ विद्यालयहरूको १०० पूर्णाङ्कमा औसत प्राप्ताङ्क ६०.७५ रहेकोमा २० विद्यालयहरू समग्र औसतभन्दा माथि (६१.१२ देखि ८९.१६ सम्म) र १२ विद्यालयहरू समग्र औसतभन्दा कम (२८.८६ देखि ६०.४५ सम्म) रहेको पाइयो ।

३.२ लगानी

लगानी क्षेत्रअन्तर्गत विद्यालयको भौतिक संरचना, शिक्षक एवम् समुदायको सहभागिता र लगानी गरी ३ उपक्षेत्र र सोअन्तर्गत २७ वटा सूचकहरूका आधारमा विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएको थियो । लगानी क्षेत्रको पूर्णाङ्क ८१ मा विद्यालयहरूले प्राप्त गरेको अङ्कलाई तुलनात्मक रूपले विश्लेषण गर्दा सबैभन्दा राम्रो अवस्था देखिएको विद्यालयले ६९ अङ्क र सबैभन्दा कमजोर अवस्था देखिएको विद्यालयले ४१ अङ्क प्राप्त गरेका छन् । यसलाई २५ भारित अङ्कमा परिवर्तन गर्दा विद्यालयहरूको लगानी क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत न्यूनतम ५०.६० देखि ८५.२० सम्म छ जब कि सबै विद्यालयहरूको औसत ६१.३१ छ ।

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा विद्यालयको लगानी क्षेत्रमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-२७), सामान्य (२८-५४), मध्यम (५५-६९) र उत्तम (७०-८१) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार हेर्दा कमजोर तथा उत्तम स्तरमा कुनै विद्यालय परेका देखिएनन् । ३२ मध्ये २१ विद्यालयहरू मध्यम स्तरमा र बाँकी ११ विद्यालयहरू सामान्य स्तरमा परेका देखिए ।

लगानी क्षेत्रमा प्राप्त गरेको अङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको यस क्षेत्रको स्तर निर्धारण देहायअनुसार भएको छ ।

तालिका ३३ : लगानी क्षेत्रको प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या

प्राप्ताङ्कको फैलावट	स्तर	विद्यालय सङ्ख्या
७० देखि ८१ सम्म	उत्तम	०
५५ देखि ६९ सम्म	मध्यम	२१
२८ देखि ५४ सम्म	सामान्य	११
० देखि २७ सम्म	कमजोर	०

विद्यालयको भौतिक संरचना

लगानी क्षेत्र अन्तर्गतको एक उपक्षेत्र विद्यालयको भौतिक संरचनालाई विद्यालय हाताको क्षेत्रफल, खेलमैदान, भवनलगायतका विभिन्न १६ वटा सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो। जम्मा ४८ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम २३ देखि अधिकतम ४३ सम्म अङ्क प्राप्त गरेका छन् तापनि सबै विद्यालयको औसत अङ्क भने २७.६४ पाइएको छ।

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा विद्यालयको भौतिक संरचना उपक्षेत्रमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-१६), सामान्य (१७-३२), मध्यम (३३-४१) र उत्तम (४२-४८) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार हेर्दा कमजोर स्तरमा कुनै विद्यालय परेका देखिएनन्। ३२ मध्ये २ विद्यालय उत्तम, १६ विद्यालय मध्यम र बाँकी १४ विद्यालय सामान्य स्तरमा परेका देखिए। यस उपक्षेत्रमा प्राप्त अङ्कका आधारमा स्तरअनुसार विद्यालयहरूको सङ्ख्या देहायअनुसार रहेको छ।

तालिका ३४ : विद्यालयको भौतिक संरचना उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या

प्राप्ताङ्कको फैलावट	स्तर	विद्यालय सङ्ख्या
४२ देखि ४८ सम्म	उत्तम	२
३३ देखि ४१ सम्म	मध्यम	१६
१७ देखि ३२ सम्म	सामान्य	१४
० देखि १६ सम्म	कमजोर	०

शिक्षक

लगानी क्षेत्रअन्तर्गतको शिक्षक उपक्षेत्रलाई शिक्षकको उपलब्धता, योग्यता, उपस्थिति लगायतका विभिन्न ७ सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो। जम्मा २१ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ९ देखि अधिकतम २० सम्म अङ्क प्राप्त गरेका छन् तापनि सबै विद्यालयहरूको औसत अङ्क भने १४.७१ पाइएको छ।

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

शिक्षक उपक्षेत्रमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-७), सामान्य (८-१४), मध्यम (१५-१८) र उत्तम (१९-२१) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार हेर्दा उत्तम स्तरमा ३, मध्यम स्तरमा २१ र सामान्य स्तरमा ८ विद्यालयहरू रहेका पाइए भने कमजोर स्तरमा कुनै पनि विद्यालय परेको देखिएन। उल्लिखित तथ्यहरूलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३५ : शिक्षक उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या

प्राप्ताङ्कको फैलावट	स्तर	विद्यालय सङ्ख्या
१९ देखि २१ सम्म	उत्तम	३
१५ देखि १८ सम्म	मध्यम	२१
८ देखि १४ सम्म	सामान्य	८
० देखि ७ सम्म	कमजोर	०

समुदायको सहभागिता र लगानी

लगानी क्षेत्रअन्तर्गतको अर्को उपक्षेत्र समुदायको सहभागिता र लगानीलाई समुदायले विद्यालयमा गरेको जग्गा, भवन, आर्थिक सहयोग र सहभागिता लगायतका ४ ओटा सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो। जम्मा १२ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ३ देखि अधिकतम १२ सम्म अङ्क प्राप्त गरेको छन्। कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका सम्पूर्ण विद्यालयहरूको यस उपक्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क भने ७.३२ पाइएको छ।

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनले समुदायको सहभागिता र लगानी उपक्षेत्रमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-४), सामान्य (५-८), मध्यम (९-१०) र उत्तम (११-१२) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले प्राप्त गरेको अङ्कअनुसार ३ विद्यालयहरू कमजोर, १७ विद्यालयहरू सामान्य, ९ जिल्लाहरू मध्यम तथा ३ विद्यालयहरू उत्तम स्तरमा रहेका पाइए। तलको तालिकाबाट यससम्बन्धी विवरण स्पष्ट हुनेछ :

तालिका ३६ : समुदायको सहभागिता र लगानी उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या

प्राप्ताङ्कको फैलावट	स्तर	विद्यालय सङ्ख्या
११ देखि १२ सम्म	उत्तम	३
९ देखि १० सम्म	मध्यम	९
५ देखि ८ सम्म	सामान्य	१७
० देखि ४ सम्म	कमजोर	३

३.३ प्रक्रिया

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणका ३ क्षेत्रहरूमध्ये दोस्रो क्षेत्र प्रक्रियाअन्तर्गत कक्षा शिक्षण, विद्यार्थी मूल्याङ्कन, शिक्षकको पेसागत विकास, नेतृत्व र व्यवस्थापन तथा सह/अतिरिक्त क्रियाकलाप गरी पाँच उपक्षेत्रहरू निर्धारण गरिएका छन्। यस क्षेत्रअन्तर्गत ४६ सूचकहरू तथा १३८ पूर्णाङ्कका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो र यसैका आधारमा विद्यालयहरूको तुलनात्मक अवस्थाको विश्लेषण गरिएको छ। तर विद्यालयको समग्र स्तर निर्धारण गर्दा भने यस क्षेत्रमा प्राप्त अङ्कलाई ३० भारमा परिणत गरिएको थियो। प्रक्रिया क्षेत्रको १३८ पूर्णाङ्कमा विद्यालयहरूले प्राप्त गरेको अङ्कको तुलनात्मक अध्ययन गर्दा ३२ विद्यालयहरूमध्ये सबैभन्दा राम्रो अवस्था देखिएको विद्यालयले १२७ अङ्क प्राप्त गरेको छ भने सबैभन्दा कमजोर अवस्था देखिएको विद्यालयले ३१ अङ्क प्राप्त गरेको छ। यसलाई ३० भारित अङ्कमा परिवर्तन गर्दा विद्यालयहरूको प्रक्रिया क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत न्यूनतम २२.४७ देखि ९२.०३ सम्म छ जब कि सबै विद्यालयहरूको औसत ५९.३७ छ।

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा विद्यालयको प्रक्रिया क्षेत्रमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-४६), सामान्य (४७-९३), मध्यम -९४-१२१) र उत्तम (१२२-१३८) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार हेर्दा ३ विद्यालय कमजोर, १६ विद्यालय सामान्य, ११ विद्यालय मध्यम तथा २ विद्यालय उत्तम स्तरमा परेका देखिए।

प्रक्रिया क्षेत्रमा प्राप्त गरेको अङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको यस क्षेत्रको स्तर निर्धारण देहायअनुसार भएको छ।

तालिका ३७ : प्रक्रिया क्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या

प्राप्ताङ्कको फैलावट	स्तर	विद्यालय सङ्ख्या
१२२ देखि १३८ सम्म	उत्तम	२
९४ देखि १२१ सम्म	मध्यम	११
४७ देखि ९३ सम्म	सामान्य	१६
० देखि ४६ सम्म	कमजोर	३

कक्षा शिक्षण

प्रक्रिया क्षेत्रअन्तर्गतको एक उपक्षेत्र कक्षा शिक्षणलाई योजना निर्माण, शैक्षिक सामग्रीको प्रयोग, छलफल र अन्तरक्रियात्मक शिक्षण, शिक्षणमा प्रविधिको प्रयोग, वैयक्तिक भिन्नतामा आधारित सहयोगात्मक शिक्षण, गृहकार्य, शिक्षणमा सकारात्मक पुनर्बल, शिक्षण सुधार योजना, कार्यमूलक अनुसन्धान र कक्षाकोठा व्यवस्थापन गरी १० सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो। जम्मा ३० पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम १० देखि अधिकतम २९ सम्म अङ्क प्राप्त गरेका छन् तापनि सबै विद्यालयको औसत अङ्क भने १५.०७ पाइएको छ। विद्यालयहरूले यस उपक्षेत्रमा प्राप्त गरेको अङ्कलाई विश्लेषण गर्दा सबैभन्दा राम्रो अवस्था देखिएको विद्यालयले २९ अङ्क र सबैभन्दा कमजोर अवस्था देखिएको विद्यालयले १० अङ्क प्राप्त

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

गरेका छन् ।

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनअनुसार कक्षा शिक्षणमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-१०), सामान्य (११-२१), मध्यम (२२-२६) र उत्तम (२७-३०) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार उल्लिखित ३२ विद्यालयहरूमा ३ कमजोर, २२ सामान्य, ६ मध्यम र १ उत्तम स्तरमा रहेका पाइए । उल्लिखित तथ्यहरूलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३८ : कक्षा शिक्षण उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या

प्राप्ताङ्कको फैलावट	स्तर	विद्यालय सङ्ख्या
२७ देखि ३० सम्म	उत्तम	१
२२ देखि २६ सम्म	मध्यम	६
११ देखि २१ सम्म	सामान्य	२२
० देखि १० सम्म	कमजोर	३

विद्यार्थी मूल्याङ्कन

प्रक्रिया क्षेत्रअन्तर्गतकै दोस्रो उपक्षेत्र विद्यार्थी मूल्याङ्कनलाई निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन, निर्माणात्मक मूल्याङ्कनको प्रयोग, प्रश्नपत्र निर्माण, उत्तरपुस्तिका परीक्षण, परीक्षाको नतिजा प्रकाशन र परीक्षाफलको विश्लेषण र पृष्ठपोषण गरी ६ सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो । जम्मा १८ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम २ देखि अधिकतम १८ सम्म अङ्क प्राप्त गरेका छन् तापनि सबै विद्यालयको औसत अङ्क भने १०.४७ रहेको छ । विद्यालयहरूको प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था देखिएको विद्यालयले १८ अङ्क र सबैभन्दा कमजोर अवस्था देखिएको विद्यालयले २ अङ्क प्राप्त गरेका छन् ।

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनअनुसार विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-६), सामान्य (७-१२), मध्यम (१३-१६) र उत्तम (१७-१८) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार उल्लिखित ३२ विद्यालयहरूमा ६ कमजोर, १५ सामान्य, ९ मध्यम र २ उत्तम स्तरमा रहेका पाइए । तलको तालिकाबाट यससम्बन्धी विवरण स्पष्ट हुनेछ ।

तालिका ३९ : विद्यार्थी मूल्याङ्कन उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या

प्राप्ताङ्कको फैलावट	स्तर	विद्यालय सङ्ख्या
१७ देखि १८ सम्म	उत्तम	२
१३ देखि १६ सम्म	मध्यम	९
७ देखि १२ सम्म	सामान्य	१५

प्राप्ताङ्कको फैलावट	स्तर	विद्यालय सङ्ख्या
० देखि ६ सम्म	कमजोर	६

शिक्षकको पेसागत विकास

प्रक्रिया क्षेत्र अन्तर्गतकै तेस्रो उपक्षेत्र शिक्षकको पेसागत विकासमा पेसागत विकासकालागि अवलम्बन गरिएका उपाय, रचनात्मक कार्य, अवलोकन भ्रमण लगायतका विभिन्न ७ सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो । जम्मा २१ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ३ देखि अधिकतम १७ सम्म अङ्क प्राप्त गरेका छन् तापनि यस उपक्षेत्रमा सबै विद्यालयहरूको औसत अङ्क भने ७.३७ पाइएको छ । विद्यालयहरूको प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था देखिएको विद्यालयले १७ अङ्क र सबैभन्दा कमजोर अवस्था देखिएको विद्यालयले ३ अङ्क प्राप्त गरेका छन् ।

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा शिक्षकको पेसागत विकासमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-७), सामान्य (८-१४), मध्यम (१५-१८) र उत्तम (१९-२१) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार हेर्दा कमजोर १२, सामान्य १५ र मध्यम ५ का सङ्ख्यामा रहेका देखिए भने उत्तम स्तरमा कुनै पनि विद्यालय रहेका छैनन् । उल्लिखित तथ्यहरूलाई तलको तालिकाले थप स्पष्ट पार्नेछ :

तालिका ४० : शिक्षकको पेसागत विकास उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या

प्राप्ताङ्कको फैलावट	स्तर	विद्यालय सङ्ख्या
१९ देखि २१ सम्म	उत्तम	०
१५ देखि १८ सम्म	मध्यम	५
८ देखि १४ सम्म	सामान्य	१५
० देखि ७ सम्म	कमजोर	१२

नेतृत्व र व्यवस्थापन

प्रक्रिया क्षेत्र अन्तर्गतको उपक्षेत्र नेतृत्व र व्यवस्थापनलाई विद्यालय व्यवस्थापन समिति (विव्यस) र शिक्षक अभिभावक सङ्घ (शिअसं) को गठन, बैठक, निर्णय र सोको कार्यान्वयन लगायतका विभिन्न १७ सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो । कुल ५१ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ० देखि अधिकतम ४९ सम्म अङ्क प्राप्त गरेका छन् तापनि सबै विद्यालयको औसत अङ्क भने ३६.१३ देखिएको छ । विद्यालयहरूको प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था देखिएको विद्यालयले ४९ अङ्क र सबैभन्दा कमजोर अवस्था देखिएको विद्यालयले ० अङ्क प्राप्त गरेका छन् ।

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा नेतृत्व र व्यवस्थापन उपक्षेत्रमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-१७), सामान्य (१८-३४), मध्यम (३५-४५) र उत्तम (४६-५१) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार हेर्दा कमजोर

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

२, सामान्य १६, मध्यम १० र उत्तम ४ विद्यालयहरू रहेका छन्। उल्लिखित तथ्यहरूलाई तलको तालिकाले थप स्पष्ट पार्नेछ :

तालिका ४१ : नेतृत्व र व्यवस्थापन उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या

प्राप्ताङ्कको फैलावट	स्तर	विद्यालय सङ्ख्या
४६ देखि ५१ सम्म	उत्तम	४
३५ देखि ४५ सम्म	मध्यम	१०
१८ देखि ३४ सम्म	सामान्य	१६
० देखि १७ सम्म	कमजोर	२

सह तथा अतिरिक्त क्रियाकलाप

प्रक्रिया क्षेत्रअन्तर्गतको उपक्षेत्र सह तथा अतिरिक्त क्रियाकलापको अवस्था परीक्षणका लागि सोको योजना, कार्यान्वयन, प्रतियोगितामा विद्यालय र विद्यार्थीको सहभागिता लगायतका ६ सूचकहरूमार्फत अध्ययन गरिएको थियो। जम्मा १८ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयले न्यूनतम ० देखि अधिकतम १७ सम्म अङ्क प्राप्त गरेका भएतापनि सबै विद्यालयको औसत अङ्क भने १२.८८ पाइएको छ। विद्यालयहरूको प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था देखिएका ५ ओटा विद्यालयले बराबर १७ अङ्क र सबैभन्दा कमजोर अवस्था देखिएको विद्यालयले ० अङ्क प्राप्त गरेका छन्।

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा सह र अतिरिक्त क्रियाकलाप उपक्षेत्रमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-६), सामान्य (७-१२), मध्यम (१३-१६) र उत्तम (१७-१८) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार हेर्दा कमजोर स्तरमा २, सामान्य स्तरमा १३, मध्यम स्तरमा १२ र उत्तम स्तरमा ५ विद्यालय रहेका छन्। उल्लिखित तथ्यहरूलाई तलको तालिकाले थप स्पष्ट पार्नेछ।

तालिका ४२ : सह र अतिरिक्त क्रियाकलाप उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या

प्राप्ताङ्कको फैलावट	स्तर	विद्यालय सङ्ख्या
१७ देखि १८ सम्म	उत्तम	५
१३ देखि १६ सम्म	मध्यम	१२
७ देखि १२ सम्म	सामान्य	१३
० देखि ६ सम्म	कमजोर	२

३.४ उपलब्धि

विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षणका क्षेत्रहरूमध्येको उपलब्धिअन्तर्गत विद्यार्थी नियमितता, कक्षा दोहोर्‍याउने र विद्यालय छाड्ने, सिकाइ उपलब्धि, सेवाग्राही सन्तुष्टि र शिक्षकको पेसागत सन्तुष्टि तीन उपक्षेत्र निर्धारण

गरिएका छन् जसमा १५ सूचकहरू तथा ४५ पूर्णाङ्क राखिएको छ । विद्यालयको समग्र स्तरको लेखाजोखा गर्दा भने विद्यालयले यस उपक्षेत्रमा प्राप्त गरेको अङ्कलाई ४० भार प्रदान गरेर गणना गरिन्छ । यहाँ उपलब्धि क्षेत्रको ४५ पूर्णाङ्कमा विद्यालयहरूले प्राप्त गरेको अङ्कलाई आधार मानेर तुलनात्मक विश्लेषण गर्दा सबैभन्दा राम्रो अवस्था देखिएको विद्यालयले ४० अङ्क र सबैभन्दा कमजोर अवस्था देखिएको विद्यालयले ० अङ्क प्राप्त गरेका छन् जसमा सबै १९९९ विद्यालयहरूको औसत भने २७.५३ रहेको छ । यसलाई ४० भारित अङ्कमा परिवर्तन गर्दा विद्यालयहरूको उपलब्धि क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत न्यूनतम ० देखि अधिकतम ८८.९० सम्म छ जबकि सबै विद्यालयहरूको औसत भारित प्राप्ताङ्क प्रतिशत भने ६१.१८ रहेको छ ।

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा विद्यालयले उपलब्धि क्षेत्रमा प्राप्त गरेको अङ्कलाई कमजोर (०-१५), सामान्य (१६-३०), मध्यम (३१-३९) र उत्तम (४०-४५) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार हेर्दा कमजोर स्तरमा २, सामान्य स्तरमा १९, मध्यम स्तरमा १० र उत्तम स्तरमा १ विद्यालय रहेका छन् । उल्लिखित तथ्यहरूलाई तलको तालिकाले थप स्पष्ट पार्नेछ ।

तालिका ४३ : उपलब्धि क्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या

प्राप्ताङ्कको फैलावट	स्तर	विद्यालय सङ्ख्या
४० देखि ४५ सम्म	उत्तम	१
३१ देखि ३९ सम्म	मध्यम	१०
१६ देखि ३० सम्म	सामान्य	१९
० देखि १५ सम्म	कमजोर	२

नियमितता, विद्यालय छाड्ने र कक्षा दोहोर्‍याउने दर

नियमितता, विद्यालय छाड्ने र कक्षा दोहोर्‍याउने दरलाई कक्षा ५ का विद्यार्थीको नियमितता, कक्षा ८ का विद्यार्थीको नियमितता, कक्षा ५ का विद्यार्थीको विद्यालय छाड्ने दर, कक्षा ८ का विद्यार्थीको विद्यालय छाड्ने दर, कक्षा ५ का विद्यार्थीको कक्षा दोहोर्‍याउने दर र कक्षा ८ का विद्यार्थीको कक्षा दोहोर्‍याउने दर गरी ६ सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो । जम्मा १८ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ०.०० देखि अधिकतम १८ सम्म अङ्क प्राप्त गरेका छन् तापनि सबै विद्यालयको औसत अङ्क भने ९.४८ रहेको पाइएको छ । विद्यालयहरूको प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था देखिएको विद्यालयको १८ अङ्क र सबैभन्दा कमजोर अवस्था देखिएको विद्यालयको ० अङ्क प्राप्त गरेका छन् ।

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा विद्यार्थीको नियमितता, कक्षा दोहोर्‍याउने र विद्यालय छाड्ने दरमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-६), सामान्य (७-१२), मध्यम (१३-१६) र उत्तम (१७-१८) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार हेर्दा उल्लिखित ३२ जिल्लाहरूमध्ये कमजोर १४, सामान्य १३, मध्यम ४ र उत्तम स्तरमा १ विद्यालय रहेका पाइए । उल्लिखित तथ्यलाई तलको तालिकाले थप स्पष्ट पार्नेछ ।

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

तालिका ४४ : विद्यार्थी नियमितता, कक्षा दोहोर्नाउने विद्यालय छाड्ने उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या

प्राप्ताङ्क को फैलावट	स्तर	विद्यालय सङ्ख्या
१७ देखि १८ सम्म	उत्तम	१
१३ देखि १६ सम्म	मध्यम	४
७ देखि १२ सम्म	सामान्य	१३
० देखि ६ सम्म	कमजोर	१४

सिकाइ उपलब्धि

सिकाइ उपलब्धिलाई कक्षा ५ र कक्षा ८ को नेपाली तथा गणित विषयमा विगत २ वर्षको औसत सिकाइ उपलब्धिमा परिवर्तन तथा माध्यमिक शिक्षा परीक्षाको औसत GPA समेत ५ सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएका थिए । जम्मा १५ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ०.०० देखि अधिकतम १४ अङ्कसम्म प्राप्त गरेका छन् तापनि सबै विद्यालयको औसत अङ्क भने ९.५३ पाइएको छ । विद्यालयहरूको प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था देखिएको विद्यालयले १४ अङ्क र सबैभन्दा कमजोर अवस्था देखिएको विद्यालयले ० अङ्क प्राप्त गरेका छन् ।

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा सिकाइ उपलब्धिमा प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-५), सामान्य (६-१०), मध्यम (११-१३) र उत्तम (१४-१५) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार उल्लिखित ३२ जिल्लाहरूमा कमजोर ३, सामान्य १२, मध्यम १६ तथा उत्तम स्तरमा १ रहेका पाइए । उल्लिखित तथ्यलाई तलको तालिकाले थप स्पष्ट पार्नेछ ।

तालिका ४५ : सिकाइ उपलब्धि उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या

प्राप्ताङ्कको फैलावट	स्तर	विद्यालय सङ्ख्या
१४ देखि १५ सम्म	उत्तम	१
११ देखि १३ सम्म	मध्यम	१६
६ देखि १० सम्म	सामान्य	१२
० देखि ५ सम्म	कमजोर	३

सेवाग्राही सन्तुष्टि

विद्यालयको सेवाग्राही सन्तुष्टिलाई अभिभावक र विद्यार्थी गरी २ ओटा सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो । जम्मा ६ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ० देखि अधिकतम ६ अङ्कसम्म प्राप्त गरेका छन् तापनि सबै विद्यालयको औसत अङ्क भने ४.१८ पाइएको छ । विद्यालयहरूको प्राप्ताङ्कलाई

विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था देखिएको विद्यालयले ६ अङ्क र सबैभन्दा कमजोर अवस्था देखिएको विद्यालयले ० अङ्क प्राप्त गरेका छन् ।

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा सेवाग्राही सन्तुष्टि वापत प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-२), सामान्य (३-४), मध्यम (५-५) र उत्तम (६-६) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार उल्लिखित ३२ विद्यालयहरूमा कमजोर २, सामान्य १७, मध्यम ११ र उत्तम स्तरमा २ विद्यालय रहेका पाइए । उल्लिखित तथ्यलाई तलको तालिकाले थप स्पष्ट पार्नेछ ।

तालिका ४६ : सेवाग्राही सन्तुष्टि उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या

प्राप्ताङ्कको फैलावट	स्तर	विद्यालय सङ्ख्या
६ देखि ६ सम्म	उत्तम	२
५ देखि ५ सम्म	मध्यम	११
३ देखि ४ सम्म	सामान्य	१७
० देखि २ सम्म	कमजोर	२

शिक्षकको पेसागत सन्तुष्टि

शिक्षकको पेसागत सन्तुष्टिलाई विद्यालयको कार्यप्रगति सम्बन्धमा सन्तुष्टि र आफ्नो पेसा सम्बन्धमा सन्तुष्टि गरी २ ओटा सूचकहरूका आधारमा परीक्षण गरिएको थियो । ६ पूर्णाङ्क रहेको यस उपक्षेत्रमा विद्यालयहरूले न्यूनतम ० देखि अधिकतम ६ सम्म अङ्क प्राप्त गरेका छन् तापनि सबै विद्यालयको औसत अङ्क भने ४.३४ रहेको छ । विद्यालयहरूको प्राप्ताङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा राम्रो अवस्था देखिएका विद्यालयले ६ अङ्क र सबैभन्दा कमजोर अवस्था देखिएको विद्यालयले ० अङ्क प्राप्त गरेका छन् ।

कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा शिक्षकको पेसागत सन्तुष्टि वापत प्राप्त अङ्कलाई कमजोर (०-२), सामान्य (३-४), मध्यम (५-५) र उत्तम (६-६) गरी चार स्तरमा विभाजन गर्ने व्यवस्थाअनुसार उल्लिखित ३२ विद्यालयहरूमध्ये कमजोर २, सामान्य १५, मध्यम ७ र उत्तम स्तरमा ८ विद्यालय रहेका पाइए । उल्लिखित तथ्यलाई तलको तालिकाले थप स्पष्ट पार्नेछ ।

तालिका ४७ : शिक्षकको पेसागत विकास उपक्षेत्रमा प्राप्ताङ्कका आधारमा विद्यालयहरूको सङ्ख्या

प्राप्ताङ्कको फैलावट	स्तर	विद्यालय सङ्ख्या
६ देखि ६ सम्म	उत्तम	८
५ देखि ५ सम्म	मध्यम	७
३ देखि ४ सम्म	सामान्य	१५
० देखि २ सम्म	कमजोर	२

३.५ सेवा प्रदान गरिएका विद्यार्थी

शिक्षा नियमावलीले गरेको व्यवस्थाअनुसार सामान्यतया प्रति कक्षा हुनुपर्ने न्यूनतम विद्यार्थी सङ्ख्याका आधारमा विद्यालयले अधिल्लो वर्ष सेवा प्रदान गरेका विद्यार्थीहरूको सङ्ख्यालाई तुलना गरेर विद्यालयहरूलाई ० देखि ५ सम्मका छ स्केलमा बाँडेर अङ्क प्रदान गर्ने व्यवस्था विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण साधनमा गरिएको छ । यसअन्तर्गत विद्यालयहरूले न्यूनतम ३ देखि अधिकतम ५ सम्म अङ्क प्राप्त गरे तापनि सबै विद्यालयहरूको औसत अङ्क भने ३.१४ पाइएको छ । ३२ विद्यालयहरूमध्ये दुई विद्यालयले ३/३ अर्थात् ६०% अङ्क प्राप्त गरेका छन् भने बाँकी ३० विद्यालयहरूले ५/५ अर्थात् १००% अङ्क प्राप्त गरेका छन् । यसको अर्थ कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका ३२ नमुना विद्यालयहरूमध्ये करिब ६ प्रतिशत विद्यालयले शिक्षा नियमावलीले तोकेको न्यूनतम सङ्ख्याको ७५ देखि ९५ प्रतिशतसम्म विद्यार्थीहरूलाई सेवा प्रदान गरेको र बाँकी करिब ९४ प्रतिशत विद्यालयले शिक्षा नियमावलीले तोकेको न्यूनतम सङ्ख्याको शतप्रतिशत वा सोभन्दा बढी विद्यार्थीलाई सेवा प्रदान गरेको पाइयो ।

खण्ड ४ : कार्यसम्पादनको सामान्य प्रवृत्ति

४.१ समग्र प्रवृत्ति

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको समग्र नतिजाका आधारमा विद्यालयको प्रकार र तिनका स्तरअनुसारको सङ्ख्या निम्नानुसार पाइएका छन् :

तालिका ४८ : विद्यालयको स्तरअनुसारको सङ्ख्यात्मक विवरण

विद्यालयको प्रकार	कमजोर	सामान्य	मध्यम	उत्तम	जम्मा
२०७३ सालको माध्यमिक शिक्षा परीक्षामा सहभागी विद्यालय	१७	१६४४	३०५	१	१९६७
शिक्षा विभागबाट नमुना विद्यालय विकासका लागि छनौट भएका विद्यालय	१	२३	८	०	३२
जम्मा	१८	१६६७	३१३	१	१९९९

- नमुना विद्यालय विकासका लागि छनौट भएका विद्यालय र २०७३ सालको माध्यमिक शिक्षा परीक्षामा सहभागी भएका अन्य प्रकारका अधिकांश विद्यालयहरू (८३.३९%)को समग्र कार्यसम्पादन स्तर सामान्य पाइएको छ ।
- जम्मा १९९९ विद्यालयमध्ये उत्तम कार्यसम्पादन स्तर भएको विद्यालयको सङ्ख्या १ मात्र रहेकोले शून्यको हाराहारी (०.०५%) मा पाइयो।
- दुवै प्रकारका विद्यालयमा समग्र कार्यसम्पादन स्तर मध्यम भएका विद्यालय सङ्ख्या १५.६६% भए तापनि यो प्रतिशत २०७३ को माध्यमिक शिक्षा परीक्षामा सहभागी विद्यालयको (१५.५१%) भन्दा शिक्षा विभागबाट नमुना विद्यालय विकासकालागि छनौट भएका विद्यालयको (२५%) राम्रो पाइएको छ ।
- कमजोर कार्यसम्पादन स्तर भएका विद्यालय सङ्ख्या समग्रमा ज्यादै कम (०.९०%) भएतापनि २०७३ सालको माध्यमिक शिक्षा परीक्षामा सहभागी विद्यालय (०.८६%) को तुलनामा शिक्षा विभागबाट नमुना विद्यालय विकासकालागि छनौट भएका विद्यालय ((३.१३%) को प्रतिशत बढी पाइयो ।

४.२ क्षेत्र तथा उप क्षेत्रगत प्रवृत्ति

कार्यसम्पादनको नतिजा प्राप्त भैसकेको अवस्थामा सबै १९९९ विद्यालय कार्यसम्पादनको सामान्य प्रवृत्ति पहिचानका लागि प्रत्येक विद्यालयका क्षेत्र तथा उपक्षेत्रगत अवस्थाको अलग अलग विश्लेषण समय र जनशक्तिसमेतका आधारमा तत्काल सहज नभएकाले यसलाई सुविधाजनक बनाउन विद्यालयहरूलाई सबै विद्यालय, उच्च १०० विद्यालय, मध्यम १०० विद्यालय, न्यून १०० विद्यालय तथा नमुना विद्यालयको अलग अलग समूहमा औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतलाई अध्ययन गरिएको छ । यसबाट क्षेत्र र उपक्षेत्रगत सम्बन्ध

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

केलाएर कार्यसम्पादनको सामान्य प्रवृत्तिको उल्लेख निम्नानुसार गरिएको छ ।

४.२.१ क्षेत्रगत प्रवृत्ति

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको नतिजाबाट प्राप्त क्षेत्रगत औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतका आधारमा देहायको नतीजा प्राप्त भएको छ ।

तालिका ४९ : क्षेत्रगत आधारमा विभिन्न स्तरका विद्यालयको औसत प्राप्ताङ्क

विद्यालयका प्रकार	लगानी क्षेत्र	प्रक्रिया क्षेत्र	उपलब्धि क्षेत्र	सेवाग्राही विद्यार्थी क्षेत्र	समग्र
सबै विद्यालय	६१.३१	५९.३७	६१.१८	६२.८२	६०.७५
उच्च १०० विद्यालय	८०.६८	८३.१५	७९.९१	८१.००	८१.१३
मध्यम १०० विद्यालय	६१.६३	५९.३३	६०.६९	६४.४०	६०.७०
न्यून १०० विद्यालय	४५.९०	३६.४२	४२.२२	५८.८०	४२.२३
नमूना विद्यालय	७१.३३	५९.६०	५८.०६	९७.५०	६३.८१

प्रस्तुत तालिकालाई अध्ययन गर्दा विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणमा क्षेत्रगत रूपमा देहायअनुसारका प्रवृत्ति पाइएको छ :

- सबै विद्यालयहरूको समग्र कार्यसम्पादन अवस्था एवम् मध्यम १०० विद्यालयहरूको समग्र कार्यसम्पादन अवस्था तुलना गर्दा **सेवा प्रदान गरिएका विद्यार्थी वापतको अङ्क सबैभन्दा बढी** देखिएको छ भने **प्रक्रिया क्षेत्रको अङ्क सबैभन्दा कम** देखिएको छ । लगानी र उपलब्धि क्षेत्रको अङ्क समग्रको हाराहारीमा नै पाइयो । यसको अर्थ धेरै विद्यालयहरूमा कक्षा शिक्षण, विद्यार्थी मूल्याङ्कन, शिक्षकको पेसागत विकास, नेतृत्व र व्यवस्थापन तथा सह र अतिरिक्त क्रियाकलाप जस्ता पक्षहरू कमजोर रहेका छन् ।
- कार्यसम्पादनको उच्च नतिजा पाइएका १०० विद्यालयहरूको क्षेत्रगतरूपमा **औसत प्रतिशत सबैभन्दा उच्च प्रक्रिया क्षेत्र**को देखियो भने दोस्रोमा सेवा प्रदान गरिएका विद्यार्थी, तेस्रोमा लगानी तथा **सबैभन्दा कम उपलब्धि क्षेत्र**को देखिएको छ । उच्च नतिजा हासिल गर्ने विद्यालयहरूले कक्षा शिक्षण, विद्यार्थी मूल्याङ्कन, शिक्षकको पेसागत विकास लगायतका प्रक्रिया क्षेत्रमा राम्रो कार्यसम्पादन प्रदर्शन गरेका छन् तापनि उपलब्धि क्षेत्रको नतीजा भने अन्यको तुलनामा कमजोर नै देखिएको छ ।
- कार्यसम्पादनको न्यून नतिजा पाइएका १०० विद्यालयहरूको क्षेत्रगतरूपमा औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत सेवा **प्रदान गरिएका विद्यार्थी सङ्ख्यामा सबैभन्दा बढी र प्रक्रिया क्षेत्रमा सबैभन्दा कम** देखिएको छ । यी विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत लगानी क्षेत्रमा दोस्रो र उपलब्धि क्षेत्रमा तेस्रो स्थानमा रहेको छ । सामान्यतया: प्रक्रिया क्षेत्रमा कमजोर कार्यसम्पादन भएका विद्यालयहरू समग्रमा न्यून कार्यसम्पादन भएका विद्यालयहरू देखिएका छन् ।
- नमूना विद्यालयको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत **सेवा प्रदान गरिएका विद्यार्थी सङ्ख्यामा सबैभन्दा बढी र**

उपलब्धि क्षेत्रमा सबैभन्दा कम देखिएको छ । यस्ता विद्यालयहरूको लगानी क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क समग्रभन्दा बढी भई दोस्रो र प्रक्रिया क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क समग्रभन्दा कम भए तापनि तेस्रो स्थानमा रहेको छ । नमुना विद्यालय विकासकालागि छनौट भएका विद्यालयहरूमा भौतिक पूर्वाधार तथा विद्यार्थी सङ्ख्या सन्तोषजनक देखिए तापनि शिक्षण सिकाइ प्रक्रिया र उपलब्धिका क्षेत्रमा सुधार गर्न धेरै बाँकी रहेको यसबाट प्रष्ट हुन्छ ।

- प्रायः सबै विद्यालयहरूमा विद्यालयको भौतिक संरचना र शिक्षक लगायतका लगानी क्षेत्र तथा विद्यार्थी सङ्ख्या तुलनात्मक रूपमा राम्रो रहेका तर कक्षा शिक्षण, विद्यार्थी मूल्याङ्कन, शिक्षकको पेसागत विकास लगायतका प्रक्रिया क्षेत्र तथा विद्यार्थी नियमितता, सिकाइ उपलब्धि लगायतका उपलब्धि क्षेत्र कमजोर रहेको पाइयो ।

४.२.२ उपक्षेत्रगत प्रवृत्ति

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको नतिजाबाट प्राप्त उपक्षेत्रगत औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतका आधारमा यस खण्डमा सामान्य प्रवृत्ति पहिचान गरिएको छ ।

४.२.२.१ लगानी

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको नतिजाअनुसार लगानी क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतलाई देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ५० : लगानी क्षेत्रमा विद्यालयको स्तरअनुसार औसत प्राप्ताङ्क

विद्यालयका प्रकार	भौतिक संरचना	शिक्षक	समुदायको सहभागिता	लगानी क्षेत्र
सबै विद्यालय	५७.५८	७०.०६	४०.६४	६९.३९
उच्च १०० विद्यालय	७९.८५	८३.०५	५३.२२	८०.६८
मध्यम १०० विद्यालय	५८.४६	७०.८६	३८.७८	६९.६३
न्यून १०० विद्यालय	३९.४४	५८.६२	३३.००	४५.९०
नमुना विद्यालय	७९.०३	७६.०४	४२.८८	७९.३३

प्रस्तुत तालिकालाई अध्ययन गर्दा विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको लगानी क्षेत्रमा देहायअनुसारका प्रवृत्ति पाइएका छन् :

- उच्च, मध्यम, न्यून र नमुना लगायतका सबै विद्यालयहरूको लगानी क्षेत्रअन्तर्गत **शिक्षक उपक्षेत्रको अङ्क सबैभन्दा बढी** देखिएको छ भने **समुदायको सहभागिता उपक्षेत्रको अङ्क सबैभन्दा कम** देखिएको छ । यसबाट के बुझिन्छ भने प्रायः विद्यालयहरूमा शिक्षकहरूको सङ्ख्या, योग्यता, उपस्थिति, लैङ्गिक अनुपातको अवस्था राम्रो छ तर विद्यालयलाई जग्गा, भवन र आर्थिक सहयोग गर्ने तथा विद्यालयले

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

बोलाएको समयमा उपस्थित हुने अभिभावक/समुदायको सहभागिता कमजोर रहेको छ । विद्यालयको भौतिक संरचना समेत लगानी क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत भन्दा कमै देखिएकाले विद्यालयको हाता, खेलमैदान, कम्प्युटर, खानेपानी, शौचालय, पुस्तकालय, प्रयोगशाला, चमेनागृह आदिको सन्तोषजनक उपलब्धता छैन ।

४.२.२.२ प्रक्रिया

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको नतिजाअनुसार प्रक्रिया क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतलाई देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ५१ : प्रक्रिया क्षेत्रमा विद्यालयको स्तरअनुसार औसत प्राप्ताङ्क

विद्यालयका प्रकार	कक्षा शिक्षण	विद्यार्थी मूल्याङ्कन	शिक्षक पेशागत विकास	नेतृत्व र व्यवस्थापन	अतिरिक्त क्रियाकलाप	प्रक्रिया क्षेत्र
सबै विद्यालय	५०.२३	५८.१५	३५.१०	७०.८५	७१.५८	५९.३७
उच्च१०० विद्यालय	७७.३७	८९.२८	६९.७१	८८.०६	८८.३९	८३.१५
मध्यम१०० विद्यालय	४७.१७	५८.८३	३६.१०	७०.५७	७५.३३	५९.३३
न्यून१०० विद्यालय	२८.१०	३१.१७	१४.६७	४९.१०	४५.००	३६.४२
नमूना विद्यालय	५५.६३	५८.३३	४५.६८	६४.७१	६९.२७	५९.६०

प्रस्तुत तालिकालाई अध्ययन गर्दा विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको प्रक्रिया क्षेत्रमा देहायअनुसारका प्रवृत्ति पाइएका छन् :

- उच्च, मध्यम, न्यून र नमुना लगायतका सबै विद्यालयहरूको प्रक्रिया क्षेत्रअन्तर्गत **अतिरिक्त क्रियाकलाप उपक्षेत्रको अङ्क सबैभन्दा बढी** देखिएको छ भने **शिक्षक पेशागत विकास उपक्षेत्रको अङ्क सबैभन्दा कम** देखिएको छ । नेतृत्व र व्यवस्थापन दोस्रो स्थानमा, विद्यार्थी मूल्याङ्कन तेस्रो स्थानमा र कक्षा शिक्षण चौथो स्थानमा रहेको छ । प्रायः सबै विद्यालयमा शिक्षकको पेशागत विकासकालागि सामग्री, अवसर र प्रोत्साहनको कमी रहेको यसले स्पष्ट पार्दछ । नेतृत्व र व्यवस्थापन सबै विद्यालयहरूमा दोस्रो स्थानमा रहनुले अधिकांश विद्यालयहरूमा विव्यस र शिअसं गठन भएको, बैठक बस्ने गरेको, निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने गरिएका, अभिलेख व्यवस्थापन सन्तोषजनक रहेको बुझ्न सकिन्छ ।
- विद्यार्थी मूल्याङ्कन उपक्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत उच्च १०० विद्यालयबाहेक अन्यमा समग्र प्रक्रिया क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतभन्दा कम देखिएकाले केही राम्रा विद्यालयबाहेक अन्यमा निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कनको अभिलेख र प्रयोग, प्रश्नपत्र निर्माणमा विशिष्टीकरण तालिकाको प्रयोग, उत्तरपुस्तिका परीक्षणमा उत्तरकुञ्जिकाको प्रयोग, परीक्षाफलको विश्लेषण र पृष्ठपोषण लगायतका कार्यहरू प्रभावकारी नभएको स्पष्ट हुन्छ ।

- सबै प्रकारका विद्यालयमा प्रक्रिया क्षेत्रअन्तर्गतका पाँच उपक्षेत्रमध्ये कक्षा शिक्षण चौथो स्थानमा रहेको र समग्र प्रक्रिया क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतभन्दा कम देखिएकाले अधिकांश विद्यालयमा योजना निर्माण गरी शैक्षिक सामग्रीको प्रयोगसहित शिक्षण गर्ने, छलफल र अन्तरक्रियात्मक शिक्षण गर्ने, शिक्षणमा प्रविधिको प्रयोग गर्ने, नियमित गृहकार्य दिने, जाँच्ने र पृष्ठपोषण दिने, शिक्षण सुधार योजना तयारी गरी कार्यान्वयन गर्ने, शिक्षणमा सुधारका लागि कार्यमूलक अनुसन्धान गर्ने, उपयुक्त कक्षाकोठा व्यवस्थापन गर्ने जस्ता कार्यहरू सन्तोषजनक रूपमा नभएको देखिन्छ ।
- नेतृत्व र व्यवस्थापन उपक्षेत्रको सबै विद्यालयको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतभन्दा नमुना विद्यालय विकासका लागि छनौट भएका विद्यालयको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत कमजोर पाइयो ।

४.२.२.३ उपलब्धि

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको नतिजाअनुसार उपलब्धि क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतलाई देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ५२ : उपलब्धि क्षेत्रमा विद्यालयको स्तरअनुसार औसत प्राप्ताङ्क

विद्यालयका प्रकार	विद्यार्थी नियमितता, छाड्ने र दोहोर्‍याउने	सिकाइ उपलब्धि	सेवाग्राही सन्तुष्टि	शिक्षकको सन्तुष्टि	उपलब्धि क्षेत्र
सबै विद्यालय	५२.६८	६३.५५	६९.६६	७२.२९	६९.९८
उच्च १०० विद्यालय	७७.९९	७७.२०	८७.५०	८७.५०	७९.९९
मध्यम १०० विद्यालय	५९.८९	६२.५३	७०.९७	७३.००	६०.६९
न्यून १०० विद्यालय	३९.०६	४२.२०	५५.८३	६२.९७	४२.२२
नमूना विद्यालय	४२.७१	६५.२१	७०.३१	७३.९६	५८.०६

प्रस्तुत तालिकालाई अध्ययन गर्दा विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको उपलब्धि क्षेत्रमा देहाय अनुसारका प्रवृत्ति पाइएका छन् :

- उच्च, मध्यम, न्यून र नमूना लगायतका सबै विद्यालयहरूको उपलब्धि क्षेत्रअन्तर्गत **शिक्षकको सन्तुष्टि उपक्षेत्रको अङ्क सबैभन्दा बढी** देखिएको छ भने **विद्यार्थी नियमितता, विद्यालय छाड्ने र दोहोर्‍याउने सम्बन्धी उपक्षेत्रको अङ्क सबैभन्दा कम** देखिएको छ । सेवाग्राही (अभिभावक र विद्यार्थी) सन्तुष्टि दोस्रो स्थानमा र विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि तेस्रो स्थानमा परेका छन् र यी दुवै उपक्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत उपलब्धि क्षेत्रको प्राप्ताङ्क प्रतिशतभन्दा माथि नै रहेको छ । विद्यालयमा अध्यापनरत अधिकांश शिक्षकहरू विद्यालयको कार्यप्रगति प्रति र आफ्नो पेसाप्रति सन्तुष्ट रहेको पाइयो । शिक्षकहरूभन्दा केही कम भएपनि अधिकांश अभिभावक र विद्यार्थीहरूसमेत विद्यालयको कार्यप्रति सन्तुष्ट रहेको पाइयो ।
- उच्च स्तरको कार्यसम्पादन देखिएका विद्यालयका शिक्षकहरू अन्य विद्यालयका शिक्षकहरूभन्दा बढी

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

सन्तुष्ट पाइए । अभिभावक र विद्यार्थीको हकमा समेत यही अवस्था देखियो ।

- अधिकांश विद्यालयमा विद्यार्थीहरूको उपस्थिति दर, विद्यार्थीहरू विद्यालय छाड्ने तथा कक्षा दोहोर्‍याउने दर अपेक्षित रूपमा सुधार भएको देखिएन । न्यून कार्यसम्पादन प्रदर्शन गर्ने विद्यालयको तुलनामा उच्च कार्यसम्पादन प्रदर्शन गर्ने विद्यालयमा यस्ता दरहरू सन्तोषजनक पाइएको छ । नमुना विद्यालय विकासका लागि छनौट भएका विद्यालयहरूमा समेत यस्तो दर सबै विद्यालयको औसतभन्दा कमजोर देखियो ।
- समग्र उपलब्धि क्षेत्रको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतलाई तुलना गर्दा मध्यम स्तरको कार्यसम्पादन भएका विद्यालयभन्दा नमुना विद्यालय विकासका लागि छनौट भएका विद्यालयहरूको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत कम देखियो ।

४.२.२.४ विद्यालयले सेवा प्रदान गरेका विद्यार्थी सङ्ख्या :

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको नतिजाअनुसार विद्यालयले सेवा प्रदान गरेका विद्यार्थी वापतको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशतलाई देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ५३ : सेवाग्राही विद्यार्थी सङ्ख्याको आधारमा विद्यालयको स्तरअनुसार औसत प्राप्ताङ्क

विद्यालयको प्रकार	सेवा प्रदान गरिएका विद्यार्थी
सबै विद्यालय	६२.८२
उच्च १०० विद्यालय	८१.००
मध्यम १०० विद्यालय	६४.४०
न्यून १०० विद्यालय	५८.८०
नमुना विद्यालय	९७.५०

प्रस्तुत तालिकालाई अध्ययन गर्दा विद्यालयले सेवा प्रदान गरेका विद्यार्थीअन्तर्गत देहायअनुसारका प्रवृत्ति पाइएका छन् :

- विद्यालयले सेवा प्रदान गर्ने विद्यार्थीको सङ्ख्या जति उच्च छ, विद्यालयको कार्यसम्पादनको स्तर पनि त्यसैअनुसार माथि नै रहेको छ ।
- अन्य क्षेत्र र उपक्षेत्रभन्दा फरक तरिकाले नमुना विद्यालय विकासका लागि छनौट भएका विद्यालयहरूले यस क्षेत्रमा प्राप्त गरेको औसत प्राप्ताङ्क प्रतिशत सबैभन्दा उच्च रहेको देखियो ।

खण्ड ५ : कार्यसम्पादन परीक्षण नतिजाको उपयोगिता र प्रयोग

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको नतिजाले त्यस विद्यालयको समग्र शैक्षिक क्रियाकलापहरूको यथार्थ अवस्थाको चित्रण गर्दछ। त्यसैले कुनै पनि विद्यालयको शैक्षिक क्रियाकलाप र सोसँग सम्बन्धित अवस्थाको लेखाजोखा गर्ने आधार कार्यसम्पादन परीक्षणले प्रदान गर्दछ। यसैगरी कुनै स्थानीय तह, प्रदेश वा सङ्घीय तहको शैक्षिक क्रियाकलापहरूको अवस्थाको लेखाजोखासमेत सम्बन्धित तहअन्तर्गतका विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षणबाट गर्न सकिन्छ। लेखाजोखा गर्ने आधार कार्यसम्पादन परीक्षण भएकाले यसको नतिजाको प्रयोग सम्बन्धित विद्यालय वा तहबाट गरेर शिक्षण सिकाइलगायत समग्र शैक्षिक क्रियाकलापहरूमा सुधार गर्न सकिन्छ। यस खण्डमा कार्यसम्पादन परीक्षण नतिजाको प्रयोग कुन निकाय वा तहबाट कसरी गर्न सकिन्छ भन्ने सम्बन्धमा चर्चा गरिएको छ।

५.१ विद्यालय

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणबाट प्राप्त नतिजा र परीक्षकबाट प्राप्त सुभावहरूलाई विद्यालयले निम्नानुसार उपयोग गर्न सक्दछ :

- विद्यालयका शैक्षिक क्रियाकलापका प्रायः सबै पक्ष समेटिने गरीका सूचकहरू राखिएकाले यसको आधारमा विद्यालयले आफ्नो यथार्थ अवस्थाको मूल्याङ्कन आफै गर्ने,
- विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक अभिभावक सङ्घ, शिक्षक लगायत प्रमुख सरोकारवालालाई नतीजाको जानकारी गराई विद्यालयको क्रियाकलापमा उनीहरूको सहभागिता बढाउने,
- कार्यसम्पादन परीक्षणको नतिजाबाट प्राप्त सूचनालाई आधार सूचना (Baseline Information) को रूपमा प्रयोग गरी भविष्यमा यसमा सुधार भएको वा नभएको तुलना गर्ने,
- राम्रो कार्यसम्पादन गरेका क्षेत्रको जानकारी हुने हुनाले यसबाट विद्यालयले निरन्तरता दिनुपर्ने क्रियाकलापको पहिचान गर्ने,
- सुधार गर्नुपर्ने पक्षलाई विद्यालयका विभिन्न योजनामा समावेश गर्ने,
- परीक्षकबाट प्राप्त सुभावका आधारमा वार्षिक कार्ययोजनामा आवश्यक क्रियाकलापहरू (जस्तै : विद्यार्थी नियमितता बढाउने, शिक्षक पेसागत विकासका अवसर वृद्धि गर्ने, शिक्षणमा प्रविधिको प्रयोग गर्ने आदि) समावेश गर्ने,
- विद्यालयका लागि स्रोत साधनको पहिचान, परिचालन र सदुपयोगमा यसको उपयोग गर्ने,
- स्थानीय तह वा अन्य माथिल्लो निकायहरूलाई प्रमाणमा आधारित यथार्थ अवस्था सहितको प्रतिवेदन पठाउने,
- दाता तथा साभेदार सङ्घ संस्थालाई आफ्नो यथार्थ अवस्थाको बारेमा जकारी गराई आवश्यक सहयोगका लागि पहल गर्ने,

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

- यसका आधारमा अनुगमन योजना बनाई निरन्तर सुधारको सुनिश्चितता गर्ने,
- विद्यालयका क्रियाकलाप र उपलब्धिलाई पारदर्शी बनाई उपलब्ध स्रोत साधनको उपयुक्त र प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्ने कार्यमा नतिजाको प्रयोग गर्ने,
- विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक अभिभावक सङ्घलगायत विद्यालयका विभिन्न समिति/उपसमिति, समूह आदिलाई सक्रिय बनाउन परीक्षणबाट प्राप्त अवस्थाको जानकारी गराउने,
- सह र अतिरिक्त क्रियाकलापमा विद्यालयका शिक्षक विद्यार्थीको सहभागिता वृद्धि गर्ने तथा स्थानीय शैक्षिक सरोकार राख्ने निकाय, स्थानीय सरकार अथवा माथिल्ला तहबाट सञ्चालन हुने यस्ता क्रियाकलापमा विद्यालयको सार्थक सहभागिता गराउने,
- सरोकारवालालाई आफ्नो भूमिकाप्रति थप जिम्मेवार बनाउन यस नतिजाको अध्ययन, विश्लेषण गराउने,
- सहभागिता वृद्धिका लागि कार्यसम्पादन परीक्षणको नतिजाका आधारमा सरोकारवालालाई आत्मसमीक्षा गर्न प्रेरित गर्ने,
  - कार्यसम्पादन परीक्षणमा प्रयोग गरिएका साधनहरूको समसामयिक सुधारका लागि आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने ।

५.२ स्थानीय तह (गाउँपालिका/नगरपालिका)

आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षाको व्यवस्थापनसम्बन्धी सम्पूर्ण जिम्मेवारी स्थानीय तहलाई भएको वर्तमान सन्दर्भमा विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको प्रतिवेदनहरू एकीकृत गरी पालिकाभित्रका विद्यालयहरूको अवस्था भल्किने विवरण तयार गरेर त्यसलाई स्थानीय तहबाट देहायअनुसार प्रयोग गर्न सकिन्छ :

- आफ्नो क्षेत्रभित्रका विद्यालयहरूको भौतिक संरचना, शिक्षक, विद्यार्थी, शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप, विद्यार्थी सिकाइ उपलब्धिलगायतका आधारभूत पक्षहरूको यथार्थ अवस्था पहिचान गर्ने,
- पालिकाभित्रका विद्यालयहरूको शिक्षक विद्यार्थी अनुपातमा समानता कायम गर्नका लागि शिक्षक वितरण तथा दरबन्दी मिलानको कार्य गर्ने,
- विद्यालयहरूलाई प्रोत्साहनलगायत विविध प्रयोजनका लागि स्तर निर्धारण गर्ने,
- विद्यालय विकासका लागि योजना तथा कार्यक्रम तय गर्ने,
- विद्यालयहरूका लागि विनियोजित बजेट र विद्यालयको उपलब्धिको लेखाजोखा, तुलना र विश्लेषण गर्ने,
- विद्यालयहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई कार्यसम्पादन परीक्षण नतिजाको प्रयोगबाट प्रभावकारी र परिणामुखी बनाउने,
- विद्यालयहरूमा सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरूको पहिचान गर्ने,
- विद्यालयबाट पेस भएका विद्यालय/शिक्षण/सिकाइ आदि सुधार योजनाहरूको मूल्याङ्कन गर्ने,
- शिक्षा क्षेत्रमा कार्य गर्ने विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी सङ्घ संस्थाहरूसँग समन्वय र सहकार्यको वातावरण तयार गर्ने,

- शिक्षा विकासका लागि माथिल्लो तह/सरकारसँग समन्वय र सिफारिस गर्ने,
- कार्यसम्पादन स्तरको विश्लेषण र तुलनाबाट विद्यालयभित्र स्वच्छ, शैक्षिक प्रतिस्पर्धाको वातावरण सिर्जना गर्ने,
- विद्यालयहरूको प्रभावकारितामा वृद्धि गर्न आवश्यक पक्षको पहिचान गरी सोहीअनुसार सहयोग, समन्वय र पृष्ठपोषणका कार्यक्रमहरू तयार गरी लागू गराउने,
- विद्यालयहरूको कार्य प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न कार्य सम्पादन परीक्षणका सूचकहरूमा आवश्यकताअनुसार परिमार्जन र सुधारका लागि पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने ।

५.३ प्रदेश तह

प्रदेशअन्तर्गतका कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका विद्यालयहरूको परीक्षण प्रतिवेदन र परीक्षकबाट प्रदान गरिएका सुझावहरूलाई एकत्रित गरी सोबाट आवश्यक विवरण तयार गरेर त्यसलाई प्रदेश तहबाट देहायअनुसार प्रयोग गर्न सकिन्छ :

- आवश्यकताअनुसार पालिकागत वा जिल्लागतरूपमा विद्यालयहरूको क्षेत्र/उपक्षेत्रगत विवरण तयार गर्ने/गर्न लगाउने,
- विद्यालयमा विद्यमान स्रोत साधनहरूको अवस्था जिल्लागत रूपमा पहिचान गरी न्यायोचित रूपमा स्रोत साधनको वितरण गर्ने,
- शैक्षिक दृष्टिले पालिका तथा जिल्लाहरूको स्तर निर्धारण गरी समन्वयात्मक रूपमा कार्य गर्न पालिकाहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने,
- सुधार योजनाहरू बनाउन सहजीकरण र समन्वय गर्ने,
- योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न सहजीकरण गर्ने,
- शैक्षिक क्षेत्रमा प्रदेशस्तरीय बजेट व्यवस्थाका लागि नतिजाको उपयोग गर्ने,
- दरबन्दी मिलान/वितरण, भौतिक संरचना निर्माण, शिक्षक पेसागत विकास आदि प्रदेशस्तरीय नीतिगत व्यवस्था गर्नका लागि कार्यसम्पादन परीक्षण नतिजाको प्रयोग गर्ने,
- राष्ट्रियस्तरमा आवश्यक नीति निर्माणका लागि सुझाव/सिफारिस गर्ने,
- विद्यालयहरूको कार्य प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न कार्य सम्पादन परीक्षणका सूचकहरूमा आवश्यकताअनुसार परिमार्जन र सुधारका लागि पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने ।

५.४ संघीय तह

कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएका विद्यालयहरूको परीक्षण प्रतिवेदन र परीक्षकबाट प्रदान गरिएका सुझावहरूको समष्टिगत प्रतिवेदनबाट आवश्यक जानकारी प्राप्त गरेर त्यसलाई संघीय तहबाट देहायअनुसार प्रयोग गर्न सकिन्छ :

- भौतिक पूर्वाधार, शिक्षक व्यवस्थापन, शैक्षिक सामग्रीलगायतका विद्यालयमा हुनुपर्ने आधारभूत पक्षहरूको न्यूनतम मापदण्ड तयार गर्ने र गर्न लगाउने,

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

- मितव्ययिता, कार्यकुशलता र प्रभावकारिताका आधारमा शैक्षिक लगानीको लेखाजोखा गर्ने,
- शैक्षिक क्रियाकलापका लागि प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई प्रदान गरिने साधन स्रोतसम्बन्धी आधार तयार गर्ने,
- शैक्षिक नीति तथा कार्यक्रमहरूको प्रभावकारिताको लेखाजोखा गर्ने,
- शैक्षिक विकासका लागि प्रदेश र स्थानीय तहहरूको भूमिका स्पष्ट पारिदिने,
- केन्द्रीय तहबाट हुने अनुगमन/मूल्याङ्कन/पृष्ठपोषणलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउने,
- परीक्षण प्रतिवेदनहरू केन्द्रदेखि स्थानीय तहसम्मका सरोकारवालाहरूलाई प्रबोधीकरण गर्ने व्यवस्था मिलाउने,
- विद्यालयको कार्य सम्पादन परीक्षणमा थप तथा परिमार्जन गर्नुपर्ने विषयहरूको अध्ययन अनुसन्धान गरी कार्य सम्पादन स्तरले कार्य प्रभावकारिताको समेत आँकलन गर्ने कुरामा विश्वस्त आधार तयार पार्ने,
- स्थानीय तह र प्रदेश तहबाट प्राप्त सुझाव र कार्यसम्पादन परीक्षण प्रतिवेदनका सिफारिससमेतका आधारमा शैक्षिक नीति तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्ने ।

खण्ड ६ : समग्र सिफारिस र सुभावहरू

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणले यस वर्ष परीक्षण गरिएका १९९९ विद्यालयहरूको आधारमा एक स्पष्ट चित्र प्रस्तुत गरेको र सम्बन्धित विज्ञहरूले विद्यालयमा गई प्रत्यक्ष अध्ययन/अवलोकन/अन्तरक्रिया गरी महत्त्वपूर्ण सुभावहरूसमेत प्रस्तुत गरेको सन्दर्भमा समष्टिगतरूपमा देहायअनुसार सिफारिस तथा सुभावहरू प्रस्तुत गरिएको छ :

६.१ नीतिगत सुधारका लागि सिफारिस र सुभावहरू

- विद्यालय/पालिका/जिल्लागतरूपमा शिक्षक विद्यार्थी अनुपात फरक फरक पाइएकाले सबै विद्यालयहरूमा समन्यायिक रूपमा शिक्षक दरबन्दी वितरण र मिलानका लागि न्यूनतम मापदण्डसहितको नीति तयार गर्ने,
- अधिकांश विद्यालयहरूमा शिक्षक पेसागत विकासको अवस्था कमजोर देखिएकाले शिक्षक पेसागत विकासका लागि स्थानीय तह र विद्यालयहरूले अवलम्बन गर्नुपर्ने नीति तयार गर्ने,
- विद्यालयहरूमा जग्गा, खानेपानी, शौचालय, भवन, खेल सामग्री, कम्प्युटर, पुस्तकालय, प्रयोगशाला जस्ता स्रोत साधनहरूको समान रूपमा उपलब्धता नदेखिएकाले विद्यालय स्थापनाका बखत हुनुपर्ने न्यूनतम सेवा सुविधा तथा स्थापनापश्चात् वितरण गरिने स्रोतसाधनसम्बन्धी स्पष्ट नीति तयार गर्ने,
- विद्यालयमा समुदायको सहभागिता र लगानी कमजोर देखिएको र यसबाट विद्यालयप्रति समुदायको अपनत्व र चासोसमेत कम हुँदै गएको साथै विद्यालयको कार्यप्रगतिप्रति शिक्षकको तुलनामा अभिभावक र विद्यार्थीको सन्तुष्टिको स्तर पनि कमजोर देखिएकाले सो वृद्धि गर्नका लागि विद्यालय, समुदाय र स्थानीय तहहरूलाई परिचालन गर्ने किसिमको नीतिगत व्यवस्था गर्नुपर्ने,
- कार्य सम्पादन स्तरको परीक्षणबाट प्राप्त नतिजलाई विद्यालयको समग्र प्रभावकारितासँग जोडी सम्बन्धित निकायलाई सुधार र हौसलाका लागि बुँदागत पृष्ठपोषण दिने परिपाटीको विकास गर्ने,
- सम्बन्धित पालिका तथा प्रदेश सरकारलाई विद्यालयगत रूपमा कार्य सम्पादन स्तरको नतिजा उपलब्ध गराउने र सुधारका पक्षहरूमा सँगै बसेर छलफल र अन्तरक्रिया गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने ।

६.२ कार्यक्रमगत सुधारका लागि सिफारिस र सुभावहरू

- कार्यसम्पादन परीक्षण सम्पन्न भई प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि विद्यालय/पालिका तहमा यसको समीक्षा गर्ने गराउने साथै सुधार गर्नुपर्ने र निरन्तरता दिनुपर्ने पक्षहरूको पहिचान गरी आवश्यक योजना बनाउने,
- शिक्षण सिकाइमा कम्प्युटरको प्रयोगको अवस्था सन्तोषजनक नदेखिएकाले यसमा सुधारका लागि स्थानीय तह, गैर सरकारी संस्था (गै.स.स.) र स्थानीय समुदायको समन्वयात्मक कार्य गर्नुपर्ने साथै शिक्षकका लागि तालिम एवम् प्रोत्साहनात्मक कार्यक्रम तयार गरी लागू गर्ने,

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

- विद्यालय हाता, कक्षा कोठा र शौचालयको सरसफाइको अवस्थामा सुधारका लागि विद्यार्थीहरूको समेत सहभागिता वृद्धिका लागि सदन, समूह, कक्षा आदिको परिचालन गर्ने,
- विद्यालयमा पुस्तकालय तथा प्रयोगशालाको उपलब्धताका लागि स्थानीय तहहरूको अगुवाइमा निश्चित समयवधि (५ वर्ष/७ वर्ष/१० वर्ष) भित्र न्यूनतम पूर्वाधार तयार गर्ने गरी योजनाबद्ध कार्यारम्भ गर्ने,
- कक्षा र विषयको अनुपातमा शिक्षकहरूको सङ्ख्या कम्तीमा पालिकागत रूपमा समान बनाउन स्थानीय तहले पुनर्वितरण र मिलानको व्यवस्था गर्ने,
- सूचना प्रविधिसम्बन्धी क्षमता भएका शिक्षकबाट अन्य शिक्षकहरूलाई यस्तो सीप हस्तान्तरणका लागि विद्यालय र स्थानीय तहको समन्वयात्मक पहलमा कम्तीमा मासिकरूपमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- विद्यालयमा समुदायको सहभागिता र लगानी वृद्धिका लागि विद्यालयको यथार्थ अवस्था भल्किने गरी समुदाय समक्ष प्रस्तुत गरी सहयोग गर्ने वातावरण निर्माण गर्ने, सहयोग गरिएको जग्गा, भवन, सामग्री आदिको पूर्ण उपयोग भएको कुरा साथै सहयोगी तथा दाताहरूलाई वार्षिक कार्यक्रम/कुनै विशेष अवसर आदिमा सम्मान गर्ने/प्रशंसापत्र प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउने,
- कक्षा शिक्षणलाई प्रभावकारी र व्यवस्थित बनाउन योजना निर्माण गर्ने, शैक्षिक सामग्रीको प्रयोग गर्ने, छलफल र अन्तरक्रियात्मक शिक्षण गर्ने, वैयक्तिक भिन्नतामा आधारित सहयोगात्मक शिक्षण गर्ने, शिक्षणमा सकारात्मक पुनर्बलको प्रयोग गर्ने लगायतका क्रियाकलापहरू बढाउन तालिमका अतिरिक्त शिक्षकहरूको मासिक बैठक/भेला/अन्तरक्रिया/अन्तर विद्यालय भ्रमण/छलफल जस्ता कार्यक्रम आयोजना गरी दक्ष/अनुभवी शिक्षकको अगुवाइमा अन्य शिक्षकहरूले सिक्ने/पृष्ठपोषण प्राप्त गर्ने व्यवस्था (यस्तो कार्यक्रम शिक्षकहरूको सङ्ख्याका आधारमा विद्यालयहरूको समूह वा पालिकागत रूपमा समेत गर्न गराउन सकिन्छ)मिलाउने,
- कक्षाकोठा व्यवस्थापन प्रभावकारिरूपमा गरेको साथै नियमित गृहकार्य दिने, जाँच्ने र पृष्ठपोषण दिने गरेको कार्यको सुनिश्चितताका लागि प्र.अ./विव्यस/पालिकाबाट छड्के तथा नियमित अनुगमन/मूल्याङ्कनको व्यवस्था गर्ने,
- निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन तथा निर्माणात्मक मूल्याङ्कनको प्रयोगलाई नियमित बनाई निरन्तरता दिने साथै यसका साधन र अभिलेखलाई अद्यावधिक गरी राख्ने व्यवस्था मिलाउने,
- सम्बन्धित शिक्षकहरूबाट विशिष्टीकरण तालिकाको प्रयोग गरी प्रश्नपत्र निर्माण गर्ने साथै उत्तरकुञ्जिका निर्माण गरी सोका आधारमा उत्तरपुस्तिका परीक्षण गर्ने कार्य नभएको ठाउँमा सुरु गर्ने र भएको ठाउँमा निरन्तरता दिने, अनुगमन/मूल्याङ्कनको सिलसिलामा यसलाई विशेष महत्त्व दिई हेर्ने,
- परीक्षाको नतीजा प्रकाशन र वितरण अभिभावकहरूको उपस्थितिमा गर्ने साथै परीक्षाफलको कक्षागत/विषयगत विश्लेषण र समीक्षा शिक्षक स्टाफ/विव्यस बैठकमा गरी सुधारको क्षेत्र पहिचान र सोअनुसार सुधार योजना बनाउने,
- विद्यालयहरूमा शिक्षक पेसागत विकासका अवसरको उपलब्धता कमजोर अवस्थामा देखिएकाले शिक्षक र विव्यस छलफल गरी योजना निर्माण र कार्यान्वयन गर्ने,

- पेसागत विकास र शिक्षण सिकाइसँग सम्बन्धित रचनात्मक कार्य गर्ने शिक्षकलाई हौसला प्रदान गर्ने,
- विव्यस, शिअसं तथा शिक्षक स्टाफ बैठकमा शिक्षण सिकाइसँग सम्बन्धित विषयवस्तुहरूमा अधिकतम छलफल गरी गराई उपयुक्त निर्णय लिने वातावरण मिलाउने,
- सरोकारवालाको सहभागितामा वार्षिक योजना/कार्यक्रम, विद्यालय सुधार योजना निर्माण र कार्यान्वयन गरी प्रगति/उपलब्धिहरू सार्वजनिक गर्ने,
- विद्यालयको आर्थिक तथा सामाजिक परीक्षणहरू नियमित गराई सुशासन र पारदर्शितालाई बढावा दिने तथा महत्त्वपूर्ण र आधारभूत अभिलेखहरू अद्यावधिकरूपमा सहजै उपलब्ध हुने गरी राख्नका लागि कार्यको बाँडफाँड र जिम्मेवारी तोक्ने,
- विद्यार्थीहरूको रूची, शारीरिक/मानसिक अवस्थासमेतका आधारमा उपयुक्त किसिमका अतिरिक्त क्रियाकलापहरूमा प्रत्येक विद्यार्थी सहभागी हुने अवसरको सिर्जना गर्ने र उनीहरूको प्रतिभा पहिचान र प्रष्फुटनका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरूको आयोजना साथै अन्यत्रबाट आयोजित कार्यक्रमहरूमा सहभागिताका लागि प्रोत्साहन गर्ने,
- स्पष्ट कार्य र भूमिकासहित विद्यालयमा बालक्लब, रेडक्रस, स्काउट, सदन आदि समूह गठन गर्ने र यस्ता समूहहरूलाई सक्रिय बनाउने,
- विद्यार्थीहरूको नियमितता वृद्धि गर्न तथा कक्षा छाड्ने र दोहोर्न्याउने दर कम गर्न परामर्श, घरदैलो, अभिभावकसँग व्यक्तिगत भेटघाट, पुरस्कार लगायतको व्यवस्था गर्ने,
- विद्यार्थीहरूको सिकाइ उपलब्धिको विश्लेषण गरी सुधार गर्नुपर्ने क्षेत्र/पक्षको पहिचान गर्ने र सुधारका लागि स्पष्ट कार्ययोजना बनाउने र जिम्मेवारी तोकी सोको कार्यान्वयन गर्ने,
- सेवाग्राही सन्तुष्टिमा सुधारका लागि सरोकारवालाहरूसँग निश्चित समय अन्तरमा नियमित भेला/अन्तरक्रिया गरी उनीहरूको विद्यालयप्रतिको दृष्टिकोण/गुनासो/प्रतिक्रिया लिने र आवश्यकताअनुसार सुधार गर्दै जाने,

६.३ आगामी दिनमा कार्यसम्पादन परीक्षणको प्रतिवेदन तयारीका लागि सिफारिस र सुझावहरू

- परीक्षणको प्रक्रिया, चरणहरू, आधारहरू, परीक्षकका भूमिका, क्रियाकलापहरूलगायतका प्रमुख विषयवस्तु समेटिएको विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण मार्गदर्शन तयार गरी अभिमुखीकरणका समयमा नै परीक्षकहरूलाई वितरण गर्नुपर्दछ जसले गर्दा एक रूपता हुन जान्छ र यथार्थ अवस्थाको जानकारी हुन्छ,
- कार्यसम्पादन परीक्षणमा प्रयोग गरिने परीक्षण ढाँचा र परीक्षण साधन कम्तीमा २ महिना अगाडि नै विद्यालयहरूमा पुर्‍याई स्वमूल्याङ्कन गर्न लगाउने जसले गर्दा विद्यालयलाई आफ्नो अवस्थाको जानकारी हुन्छ र आवश्यक विवरण तयार भै सरल, सहज र समयमै कार्यसम्पादन परीक्षण गर्न सकिन्छ,
- कार्यसम्पादन परीक्षण साधनको नमुना स्थानीय तहहरूमा समेत उपलब्ध गराउनु पर्दछ र उनीहरूले विद्यालयको अनुगमन/मूल्याङ्कनमा यसलाई प्रयोग गरेमा यसको महत्त्व अभै स्पष्ट हुन्छ,
- कार्यसम्पादन परीक्षण सम्पन्न भएपछि यसको प्रति सम्बन्धित विद्यालयका साथसाथै सम्बन्धित स्थानीय तहलाई समेत उपलब्ध गराउनु पर्दछ,

कार्यसम्पादन परीक्षण समष्टिगत प्रतिवेदन

- विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षण गर्दा कुनै उपक्षेत्रमा उल्लेख्य बढी वा उल्लेख्य घटी अड्क आएको अवस्थामा के कारणले त्यस्तो भएको हो सोधखोज गरी परीक्षकले टिपोट गर्ने र सोको आधारमा सुझाव तथा सिफारिस खण्ड तयार गर्न लगाउने गर्दा सुझाव र सिफारिस काल्पनिकतामा नभई यथार्थतामा आधारित हुनेछ,
- विद्यालयले आफ्नो कार्य सम्पादन स्तर निर्धारणका कुन साधनमा कम अड्क आयो र यसको कारणले विद्यालयको सेवा प्रवाहमा कसरी असर पुऱ्याएको छ भन्ने जानकारी पाउन सक्ने खालको विश्लेषण हुन सक्ने प्रविधिको प्रयोग हुनुपर्दछ,
- कार्य सम्पादन स्तर निर्धारण गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन प्रणाली भित्रकै जनशक्तिको विकास गर्ने दीर्घकालीन नीति लिनुपर्दछ,
- हाल शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रले विकास गरेको सफ्टवेयरले क्षेत्र र उपक्षेत्रको प्राप्ताङ्क मात्र देखाउँछ तर सूचकगत प्राप्ताङ्क भने देखाउँदैन । यसले गर्दा सूचकगत अवस्थाको विश्लेषण र तुलना गर्न सक्ने अवस्था रहेको छैन तसर्थ आगामी समयमा सूचकगत प्राप्ताङ्कसमेत उपलब्ध गराउने गरी सफ्टवेयर तयार हुनुपर्दछ ।

सन्दर्भसूची

INTOSAI(2015). *Standards and guidelines for performance auditing based on INTOSAI's standards and practical experiences*. Copenhagen: INTOSAI. Retrieved from http://www.issai.org/media/13517/performance_audit_guidelines_e.pdf

शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र (२०७२), जिल्ला शिक्षा कार्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण साधन २०७२, स्रोतकेन्द्र कार्यसम्पादन परीक्षण साधन २०७२ र सामुदायिक विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण साधन २०७२, भक्तपुर: शैक्षिक गुणस्तर परीक्षणकेन्द्र ।

शैक्षिक गुणस्तर परीक्षणकेन्द्र (२०७३), शैक्षिक निकाय कार्यसम्पादन परीक्षणको ढाँचा २०७३, भक्तपुर: शैक्षिक गुणस्तर परीक्षणकेन्द्र ।

शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र (२०७३), कार्यसम्पादन परीक्षण प्रतिवेदन - २०७२, भक्तपुर: शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र ।

